

Biogr. 363 yi

Jorge

LEVENSBESCHRIJVING

VAN

JOHAN EN CORNELIS EVERTSEN,

LUITENANT-ADMIRALEN VAN ZEELAND.

LEVENSBESCHRIJVING

VAN

JOHAN EN CORNELIS EVERTSEN,

LUITENANT-ADMIRALEN VAN ZEELAND.

*Benjamin
M. L. L.*

LEVENS-BESCHRIJVING
VAN
JOHAN EN CORNELIS EVERTSEN,

Luitenant - Admiralen van Zeeland.

DOOR

MR J. C. DE JONGE,

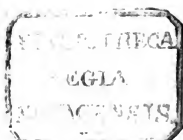
Substituut Archivarius van het Ryk.

MET PLATEN.

PRAAL - GRAF VAN JOHAN EN CORNELIS EVERTSEN.

in 'S GRAVENHAGE, bij
de Weduwe J. ALLART en Comp.
MDCCXX.

Bayr.
Staatsbibliothek
München

INLEIDING.

De geschiedrolle der Volken levert genoegzame voorbeelden op, dat sommige voortreffelijke Mannen door uitstekende dapperheid hebben uitgemunt, en schitterende blijken gaven van Vaderlandsliefde en trouw: maar dat een geheel Stamhuis met zulke deugden is versierd, deze als tot eigendom bezit, en gelijk een voorouderlijk goed, van vaders tot kinderen, en kindskinderen, tot in het zesde geslacht overbrengt, behoort onder de grootste zeldzaamheden.

Nederland geeft van deze hoogst zeldzame gebeurtenis een treffend voorbeeld in het Zeeuwsche geslacht der EVERTSEN. Dit, ontsproten in de Spaansche beroerten; bij de toeneming van 's lands vermogen aangegroeid; bevestigd, en tot luister verheven, met de bevestiging en den luister van den Staat; heeft van het midden der zestiende, tot in

A

het

het laatste gedeelte der achttiende Eeuw, eene reeks van Zee- en Landhelden opgeleverd, welker wederge naauwelijks in eenige historie wordt vermeld. Niet minder dan *negentien* Krijgsmannen sproten uit hetzelfde voort. *Negen* dezer, offerden hun leven strijdende, voor het Vaderland op!

En echter werd de deugd van velen dezer Helden, tot hiertoe, niet op waren prijs gesteld. Terwijl regtmatige lof werd toegezwaaid aan de Trompen, aan Wasfenaer en de Ruijter, is niemand onder onze schrijvers opgestaan, om met opzet den roem te vermelden der EVERTSEN; ja, de namen van verscheiden Mannen uit dit geslacht, zijn naauwelijks tot hiertoe, aan de nakomelingschap bekend.

Ik heb, om deze reden, gemeend, dat het geen onnuttig werk zoude zijn, de levensbeschrijving van twee der grootste Helden uit dit geslacht op mij te nemen, van JOHAN en CORNELIS EVERTSEN; Mannen, die, om hunne verdiensten, ten volle waardig zijn, naast de dapperste helden van ons Vaderland gerangschikt te worden.

Alvorens hiertoe over te gaan, wil ik kortelijk den oorsprong ontvouwen van het geslacht der EVERTSEN, en tevens eenige bijzonderheden opgeven, zoowel omtrent hunnen Stamvader, als omtrent den Vader, en de Broeders der beide helden, wier leven ik mij voorstel te beschrijven.

De EVERTSEN hebben hunnen naam en oorsprong ontleend van zekeren EVERT HEINDRIXSEN. Deze was

was geboren te Zoutelande, een eertijds bloeiend, nu gering zeedorp, gelegen aan het westelijk gedeelte van het eiland Walcheren, alwaar hij waarschijnlijk zich op den koophandel of visfcherij toeleide (a). Van hier vertrok hij, in welken ouderdom is onzeker, zich begevende naar het nabij gelegen Vlisfingen. In deze ftad komt hij in het jaar 1572 voor de eerftemaal voor, nadat dezelve de zijde van Oranje, tegen den Spaanfchen Koning had gekozen. Vermoedelijk gaf deze afval aan EVERT HEINDRIXSSEN aanleiding, om, naar het voorbeeld van andere inwoneren van Zoutelande, uit zijne geboorteplaats naar het naburig Vlisfingen te verhuizen. Hier zette hij zich neder, en met hem zijne nazaten. Weldra voegde hij zich aldaar bij die voorftanderen der vrijheid, welke onder den naam van Watergeuzen zijn beroemd geworden, en hielp meermalen met hen, den vijand afbreuk doen. Het eerfte blijk van zijnen moed, gaf hij als onderbevelhebber van den vermaarden Joos de Moor, met wien hij een fchip, met rijken buit beladen, veroverde. Kortten tijd daarna, werd hij tot *Kapitein* over een oorlogsfchip gefteld; in welken rang hij door één' onzer fchrijvers (b) wordt opgeteld, als één

(a) DE LA RUE. *Heldh. Zeeland*, p. 180, en VAN METEREN, p. 65. Ik heb den naam van den Stamvader gefchreven naar zijne eigene handteekening, welke verfchilt van het vermeldte bij *de la Rue*.

(b) SMALLEGANGE, *Kronijk van Zeeland*, p. 772.

één van die bevelhebbers, welke het eerst hun leven voor het Vaderland, tegen den Spanjaard hebben gewaagd.

In het jaar 1573 werd een aanflag gesmeed tegen Zeeburg, of Rammekens, eene sterkte, gewigtig voor de verovering van het niet ver verwijderde Middelburg. Deze toeleeg werd aan EVERT HEINDRICKSSEN, en Joos de Moor toevertrouwd. Onverwacht vertoonen zij zich beiden voor het fort, en weten door hunne plotselinge verschijning, en manhaftige maatregelen te bewerken, dat de sterkte aan hen wordt overgegeven. In dat jaar is EVERT HEINDRICKSSEN ook zeer waarschijnlijk tegenwoordig geweest bij de veelvuldige gevechten, welke door de Admiralen Worst, en Boifot aan den vijand zijn geleverd.

De aanvang van het volgende jaar was voor EVERT HEINDRICKSSEN noodlottig. Nabij Arnemuiden ten anker liggende, omdat wind en stroom hem tegen waren, stapte hij aan land, en wilde, door weinigen vergezeld, zich te Vlisfingen gaan verversen. Onverhoeds wordt hij door eenen vijandelijken hoop omringd, en, na eene moedige tegenweer is hij genoodzaakt voor de overmagt te bukken, en wordt gevankelijk weggevoerd. Gedurende één jaar, zuchtte hij in de gevangenis, toen hij eindelijk werd uitgewisfeld tegen eenen Spaanschen Krijgsoverste, Trenchant genaamd, die, door Mondragon uit het belegerde Middelburg aan den Landvoogd Requesens gezonden, door de Zeeuwen was onderschept.

Zoo-

Zoodra EVERT HEINDRICKSSEN ontflagen was, trad hij weder in dienst, en was deelgenoot en medewerker aan de overwinning, welke Boifot op de Spaansche vloot bij Antwerpen, in Blocimaand des jaars 1574, behaalde. Adolf van Haamstede voerde aldaar het bevel over de vijandelijke zee-magt. Deze, bekommerd dat de krijgsbenden van den Spaanschen Koning, door wanbetaling aan het muiten geslagen, zich van zijne vloot zouden meester maken, was tot voor Lillo afgezakt; meer bezorgd voor eenen aanval zijner vrienden, dan van den vijand. De kans was te schoon, om deze ongebruikt voorbij te laten gaan. Boifot verneemt dit naauwelijks, of hij zeilt met zijne schepen de Hont over, en loopt in stilte de Schelde binnen. Nu zendt hij EVERT HEINDRICKSSEN, en nog een' anderen bevelhebber vooruit. Met onverschrokken moed volbrengen dezen, de bevelen van hun opperhoofd, veroveren spoedig twee vijandelijke schepen, en banen den weg voor de geheele vloot. De Spaansche zeemagt zoekt wel bescherming onder het geschut der sterkten; zij wordt wel in dezen nood ondersteund door het Spaansche voetvolk; doch alles is vergeefs. De dappere Zeeuwen verbranden, met EVERT HEINDRICKSSEN, sommige schepen, maken zich meester van andere, en voeren in triomf den Zeevoogd, en deszelfs schip, met zich naar Vlisfingen.

Sedert dezen tijd leest men weinig meer van EVERT HEINDRICKSSEN. Het blijkt echter, dat hij

A 3

nog

nog eenen geruimen tijd , als Scheepsbevelhebber in dienst is gebleven. Als zoodanig, bewaakte hij de kusten van Zeeland aan de Vlaamsche zijde; en uit twee eigenhandige brieven, welke tot ons zijn gekomen, leeren wij hem, als eenen trouwen voorstander van 's lands veiligheid, en als eenen ronden, gullen, waarheidlievenden Zeeman kennen (c).

In

(c) Ik rekene het wel der moeite waardig, om één dezer brieven mede te deelen, daar deze den stamvader der EVERTSEN geheel doet kennen. Aan den Burgemeester, en de Schepenen der stad Vlissingen schreef hij denzelfven; in welk jaar is onzeker.

Edele Wyse Weerde Heeren naer onse dienswillige reccommandatie.

Dese dienen zonderlinghe, omme Ul. tonderrichten, dat alzoo wy dach ende nacht diligenteren ende ons vuytcrste debyoir doen tot quitinghe ende ontlastinghe van onsen Eedt, Ul. hebbe dickmael veradverteert ende gheseght, dat wy gheen bystant nochte hulpe en hebben van de hollandtsche hoorlogschepen, ghelyckt nu wel blyckelick is, want zy van my gheloopen zyn zonder het te segghen, want zy niet en begheeren tusschen de bancken te ligghen, ghelyck wy daghelixx doende zyn, ende loopen over ende weer nacht ende dach, so dat wy hier in zee niet stercker en zyn dan de vier boods, Ende den vyandt daghelixx vuyt compt met dry ofte vier schepen sterck, niet weten of zy met haeren macht vuyt fullen commen ende hebben een ofte twee van den vyandt in Duuckcrcke ghesaecht (zoo den vyandt vuyt compt, zoo wy den zelve zyn alle huer (uur) verwachten, ende wy oic wel daghelixx ghewaerschuyt worden, zo syn wy bedwonghen de vlucht an te nemen ofte ghenomen te zyne by faulte ende by grootte ghebreke van hulpe ende bystant van meer schepen). Ic late Ul. weten hoe dat den Boodt van der Vere ghe-naempt den Tygher ons in zee by tvoirlant ghevonden heeft, Ende

en

In het jaar 1588 heeft EVERT HEINDRICKSSEN zeer waarschijnlijk nog gedeeld, in den togt onder de Admiralen van Warmont, en Justinus van Nasfau, en zal toen medegewerkt hebben tot de vernietiging der befaamde onoverwinnelijke vloot. Na dien tijd

en heeft jehens ons niet willen spreken ende hy streecx naer huus toe gheseylt is, overmits dat hy vreesde dat ic hem by my houden souden. dit goede stroom ghepasfeert is. Ende zulcke Capiteynen den vyant moeten vreesen, want het anders onmoghelic is alzoowel de hollanders als de zeelanders. Alsoo myn E. heeren in dese Capiteynen niet en versien, dat elck en deen doen zoude zoo hy wilt, soo zoude onsen crych verloren gaen ende den vyandt meester worden van der zee, deur die quade ordene. Soo Bidde ic myne E. heeren daer inne te versien dat zulcx niet meer en ghebeurt ende daerover recht ende justicie te doene ghelycken in ouden tyden pleecht te doene. Ende zoo niet, soo en begheere ic over dese boodts gheen oversten meer te syn, want ic in myn conscientie niet soude connen vinden van de custe van Vlaenderen te blyfven, ende te loopen vp goede reeden ende aldaer te ligghen xiiij daghen ofte dry weken lanck, ghelyck sommige anderen wel ghedaen hebben, Soo dat ic zulcx wel mede begheerde te doene, zoo zoude ic wel een beter Capitein wesen met de somminghen. Soo bidde ic Ul. E. Heeren tot meer toerustinghe van schepen, vp dat wy alhier in zee niet en laten veranloossen, want wy schade ghenouch gheleden hebben Godt betert. Want onse zeevaerderende luyden vp ons verlaten, zoo dan wy gheen hulpe noch bystant en cryghen, zoo sullen wy moeten de zee verlaten, ende ons arm gemeente in een groot achterdeel commen, dat kenne Godt die U

*E. Wyse Weerde Heeren verleenen wilt een Goedt salich
lanck leuen*

Vuter zee desen

*Ul. Onderdanich ende goetwillich
Capiteyn*

EVERT HEINDRICKSSEN.

A 4

tijd, hield hij, uitgezonderd eene reize in het jaar 1591 naar Frankrijk, zonder ophouden de wacht op de Vlaamſche kusten, en is in die ſtandplaats gebleven, tot dat hij op den eenendertigſten van Hooimaand des jaars 1600, zijn eerlijk onſlag heeft verkregen. De leden van den Zeeraad gaven hem hiervan op den eerſten van Herſtmaand kennis, en voegden daarbij de reden van zijn onſlag; dat namelijk, dit alleen geſchiedde, om zijnen vergevorderden ouderdom en ziekelijken toestand. Zij betuigden hem bij deze gelegenheid, hunnen dank voor zijne langdurige en getrouwe dienſten, en leiden hem eene, voor dien tijd niet onaanzienlijke, jaarwedde van twee honderd gulden toe.

Niet lang leefde EVERT HEINDRICKSSEN, nadat hij tot rust was gekomen. In Gras- of in het begin van Bloeimaand des jaars 1601, is hij te Vliſſingen overleden, alwaar hij ook begraven werd (d).

In groote achting ſtond EVERT HEINDRICKSSEN bij zijne tijdgenooten. De getuigenis der geſchiedſchrijvers, en de verklaringen zijner Overheden, ſtrekken hiervan ten bewijze; terwijl de bijzonderheid, dat federt dien tijd gedurende eene reeks van jaren, een wachtschip op de Schelde naar hem de *Evert* genaamd werd, ons ook hiervan mag overtuigen. Twee ſierlijke zilveren drinkſchalen, welke hij

van

(d) *Notulen der Admiral. van Zeeland en Extracten uit de Doopboeken van Vliſſingen.*

ZILVEREN DRINKSCHAAL,
 door den Raad der Admiraliteit van Zeeland
 aan EVERT HEINDRICKXSEN, Stamvader der
 EVERTSEN, geschonken in het Jaar 1590.

5 1/4 Duim hoog

10 1/4 Duim breed

in aqvat. door W.H. Hooekam

van den Raad der Admiraliteit in Zeeland ten geschenke ontving, zijn van de gunst, in welke hij bij zijne landgenooten stond, insgelijks treffelijke blijken. Eene dezer, is nog aanwezig (e). Dezelve wordt hiernevens afgebeeld, zoo wel van de binnenzijde, als in haren omvang. Zijn schip, de *Dolfin* genaamd, is in het binnenste gedeelte der schaal fraai gedreven, omringd door vele keurige sieraden. De buitenzijde, met niet minder zorg bewerkt, is met beelden en snijwerk voorzien, terwijl op den rand deze woorden gelezen worden:

DEUR GODTS GHENADE † ALS DE EXPAERDE †
HEEFT EVERT HEINDRICKSEN TLANT VOOR-
GHESTAN MET DEN SWAERDE 1590.

De benaming van *Expærde*, of *Experte*, *Bekwame*, die het Vaderland met zijn zwaard verdedigde, doet ons zijne dapperheid en kunde in den oorlog ter zee op hoogen prijs stellen.

EVERT HEINDRICKSSEN heeft drie zonen nagelaten, HENDRIK, JOHAN, en EVERT EVERTSEN. Van den eersten meldt de geschiedenis, dat hij blind was, en om zijns vaders wille, eene zekere toelage van den Zeeraad verwierf. Omtrent den laatsten zijn tot ons geene bijzonderheden gekomen. Doch de tweede, was die JOHAN EVERTSEN, welke in zijn geslacht bekend is onder den naam van den *Kapitein*, ter onderscheidinge van één' van zijne zonen, die den-

(e) Dezelve berust thans onder Mevrouw EVERTSEN, in 's Gravenhage, weduwe van den laatsten mannelijken afstammeling der EVERTSEN.

denzelfden naam heeft gedragen, en naderhand beroemd werd als Luitenant-Admiraal van Zeeland.

Het waren deze drie zonen van EVERT HEINDRICKXSEN, welke voor het eerst den naam van EVERTSEN, zich tot eenen *geslachtsnaam* toeëigenden. EVERTSEN toch, beteekent eigenlijk niets anders, dan EVERTSZOON, ZOON VAN EVERT. Wanneer nu HENDRIK, JOHAN en EVERT bij hunne voornamen dien van EVERTSEN voegden, wilden zij daardoor in eenen stelligen zin niets anders te kennen geven, dan dat zij zonen waren van EVERT; en in navolging van velen hunner tijdgenooten zouden zij, en hunne afstammelingen slechts de voornamen hunner vadersen zich hebben toegeëigend, indien beschaafdere zeden hen deze aloude landsgewoonte niet hadden doen verlaten, en eenen blijvenden geslachtsnaam doen verkiezen. Dit blijkt ten minste, dat de zonen van EVERT HEINDRICKXSEN de eersten geweest zijn, die den naam van EVERTSEN, voor zich zonder verwisfeling hebben aangenomen, en tot hunne kinderen hebben overgebracht. Ik zou daarom durven gelooven, dat, nadat EVERT HEINDRICKXSEN Zoutelande had verlaten, zich in den zeedienst had begeven, met eene Vlisfingsche echtgenoot was verbonden geworden, en met meer zachte zeden was bekend geraakt, hij aan zijn geslacht den vasten, blijvenden naam van EVERTSEN heeft medegedeeld.

Met JOHAN, of JAN EVERTSEN, tweeden zoon van EVERT HEINDRICKXSEN, verwierf deze nieuwe geslacht-

flachtnaam zijnen eersten luister. Geplaatst op het fchip, 't welk zijn vader had verlaten, trad hij in Wijnmaand van het jaar 1600 voor het eerst op, als Scheepsbevelhebber, nadat hij reeds vele jaren de zee had bevaren. Het leed niet lang na zijne verheffing, of JAN EVERTSEN vond gelegenheid, om blijken van zijnen moed aan den dag te leggen.

De Admiraal Justinus van Nasfau fmeedde omtrent dezen tijd, eenen toeleg op de Spaanfche vloot voor Antwerpen. Onder het bevel van dezen, nam JAN EVERTSEN deel aan dien aanflag.

In het holle van den donkeren nacht, tuffchen den negenentwintigften en dertigften van Slagtmaand des jaars 1600, ftevenen zij de Schelde op. Alles, zonder vrees of vermoeden voor eenig nakend gevaar, is bij den vijand in diepe rust. Men zeilt de forten zonder hindernis voorbij. Aldaar meenen de bewakers, dat het niet dan Vlaanfche fchepen zijn. Doch hoe groot is hunne verbazing; welk een fchrik verfpreadt zich wijd en zijd; toen plotfeling de trompetten onzer fchepen het *Wilhelmuslied* met groot gefchal aanheffen, en de vloot haar aanzijn verkondigt, door het gedonder van het gefchut. Nu wordt op de vijandelijke fcheepsmagt ingebroken. De *Zwarte Galeide*, een zwaar fchip, 't welk zich in de Nederlandfche vloot bevond, klampt het Admiraalfchip der Spanjaarden aan, en veroverf hetzelve na eene dappere verdediging, terwijl de bevelhebbers der overige fchepen den verfaagden vijand elders moedig beftrijden. Acht fchepen

pen waren de zegeteekenen van dien roemrijken nacht.

Volgens de getuigenis van BOR (f), was het JAN EVERTSEN, die in dit gevecht het bevel voerde op de *Zwarte Galcide*, welk schip veel tot de overwinning had toegebracht. Doch VAN METEREN (g) noemt eenen anderen gebieder van dat schip. Het komt mij voor uit eenige omstandigheden, dat wij hier meer geloof moeten slaan aan de getuigenis van den laatsten, dan van den eersten schrijver. Doch, hoe dit zij, de vermelding van den naam van JAN EVERTSEN bij dezen strijd, toont reeds genoegzaam, dat zijn moed, bij deze gelegenheid betoond, in die dagen hoog werd geacht. Zeelands Overheden keurden hem zelfs, om zijne manhaftige bedrijven in dezen togt, eene belooning waardig, en vereerden hem om zijne kloekmoedigheid met een geschenk in geld (h).

Gelijk aan zijnen vader, werd aan JAN EVERTSEN, na dit gevecht, het bewaken der Zeeuwsche kusten opgedragen. Hier liggende, werd hij in het jaar 1603 van sommigen beschuldigd, door onachtzaamheid eene landing der Spanjaarden op het eiland Zuidbeveland, waar zij vreesfelijk hadden gemoord en geplunderd, niet te hebben belet. Gelukkig

wist

(f) BOR, D. IV, p. 665.

(g) VAN METEREN, f. 445v.

(h) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 5 Mei, 1601.

wist EVERTSEN zich zoodanig van alle blaam te zuiveren, dat hij geheel werd vrijgesproken; ja, korten tijd na dit gebeurde, werd hij bevorderd op een grooter schip van oorlog, dan hij tot hiertoe onder zijne bevelen had gehad (i).

In het jaar 1605 rustte men hier te lande eene vloot uit, om de scheepsmagt, met krijgsbenden beladen, welke uit Spanje verwacht werd, te gaan bestrijden. JAN EVERTSEN was een der Scheepsbevelhebbers in deze vloot, over welke het gebied aan den Admiraal Houthain was toevertrouwd. Op den tweeden van Zomermaand worden de Spaansche schepen, zich voordoende als koopvaarders, ontmoet. Zonder verwijl tast men dezelve aan. Sommige worden op strand gejaagd, sommige verbrand; alle vernield.

JAN EVERTSEN deelde in de gevaren en den roem van dezen strijd. Hij bevond zich in het hevigste van het gevecht, en één zijner boegstukken werd verbrijzeld (k).

In het begin van Herfstmaand des jaars 1606 kreeg EVERTSEN op nieuw het bevel, om zich onder de vlag van Houthain te voegen. Zijne *kloekmoedigheid*, welke bij dezen togt door één' onzer beste schrijvers (l) geprezen wordt, had de
keu-

(i) *Notulen der Adm. van Zeeland op dat jaar.*

(k) *Dezelfde, 25 Junij, 1605.*

(l) VAN METEREN.

keuze ook op hem gevestigd. Men wilde de wederkeerende Oost- en Westindische vloeten van den vijand opwachten, en zoeken te veroveren.

Nabij de kusten van Portúgal ontmoeten JAN EVERTSEN en zijne medgezellen in het eerst, eenige Spaansche galjoenen, en vernielen verscheidene derzelve. Doch kort daarna worden zij overvallen door Don Louys Faijardo, die hun door overmagt de behaalde lauweren ontrukkt, en hen noodzaakt te wijken.

Dapper kweet zich wederom bij deze gelegenheden JAN EVERTSEN; zoo dat zijn schip zoodanig werd geteisterd, dat hetzelfde geoordeeld werd voor geen zwaar gevecht meer berekend te zijn (*m*). Hij hield zich dus na dien tijd, voornamelijk bezig met het begeleiden van koopvaarders, en bragt in het jaar 1607 de Afgezanten van den Staat naar Groot-Brittannien over (*n*).

Met het sluiten van het twaalfjarig bestand, trof EVERTSEN het lot, 't welk aan vele scheepsbevelhebbers in die dagen te beurt viel. Ter verminderinge namelijk der lasten, verkreeg hij zijn eerlijk ontslag, met behoud van de helft zijner wedde; waarbij hem spoedig een ambt te Lillo werd opgedragen. Doch, aan het zeeleven gewoon, kon JAN EVERTSEN zich naar het leven te lande niet voegen.

Op

(*m*) *Notulen der Adm. van Zeeland*, Nov. 1606.

(*n*) *Dezelfde op die jaren*.

Op zijn dringend verzoek werd hij in Sprokkelmaand van het jaar 1614 in zijnen vorigen rang hersteld.

Weldra begeeft hij zich, aan het hoofd van een finaldeel, naar de Middellandsche zee, waar hij als *Commandeur* de koop- en zeevaart tegen de roovers beschermt, en verscheiden kapers van Tunis en Salee verovert of vernielt (o). Behouden in het vaderland wedergekeerd, gaat hij met eenigen onder zijn bevel in het kanaal kruisen, en geraakt, in Lentemaand van het jaar 1616, slaags met eenen Franschen kaper, welken hij, na een bloedig gevecht, voor zich de vlag doet strijken (p). Rusteloos in het voorstaan van de veiligheid der zee, loopt EVERTSEN in het jaar 1617 weder uit; dan deze togt was voor hem de laatste. Een Fransche roover ontmoet hem. Met dezen wordt hij op den acht entwintigsten van Zomermaand, omtrent het Rotteneiland, in een scherp gevecht gewikkeld; roemrijk voor de Nederlandsche vlag, door de verovering van den roover, doch voor JAN EVERTSEN noodlottig: want gedurende den strijd, werd hij des avonds ten tien uren met een' musketkogel in de regter borst zoodanig getroffen, dat hij den geest gaf. Zijn lijk werd

(o) *Notulen der Adm. van Zeeland* op het jaar 1614. *Originele brief*, in het Archief van het Rijk berustende, aan H. H. Mog., geschreven uit *Mamora*, 10 Julij 1614. Hij schrijft zich JAN EVERSEN.

(p) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 24 Dec. 1616.

werd op den eersten van Hooimaand te Rochelle begraven (q).

Aldus eindigde de Kapitein en Commandeur JAN EVERTSEN zijn nuttig leven voor het Vaderland. Hij was de eerste van zijn geslacht, die zijn bloed voor Nederland heeft vergoten!

Op hoogen prijs werden zijne verdiensten bij zijne tijdgenooten, en Overheden gesteld. Het voorgaande strekt hiervan tot getuigenis, gelijk de gedurige toelagen en belooningen, welke men in de Staatsstukken van dien tijd vermeld vindt, dit tevens bewijzen.

JAN EVERTSEN liet eene weduwe na, genaamd MAYKEN JANS, bij welke hij elf kinderen had verwekt, waarvan bij zijnen dood nog acht in leven waren. Deze bedroefde weduwe, welke haren echtgenoot dertig jaren overleefde (r), door het verlies van haren man, van allen steun beroofd, riep de gunst der Overheid in, om haar in haar treurig nood-

(q) Uit eene eigenhandige aanteekening van zijnen zoon, den beroemden Luitenant-Admiraal CORNELIS EVERTSEN, welke aldus luidt:
 „ 1617 den 28 Juny des avonts ontrent 10 huyren is ons vader
 „ Joan Evertsen met een mofchedtkodt in syn rechter borst ge-
 „ schoten van een franſ rover onder het rotten eylandt ende begraven tot rochelle den eerſten July 1617.”

(r) Eigenhandige aanteekening van haren zoon, den Lt. Admiraal CORN. EVERTSEN. Zij stierf in het jaar 1647, oud 74 jaren, nadat haar man, en drie harer zonen reeds in onderscheidene gevechten waren dood geschoten.

noodlot hulpe te bieden. De Admiraliteit verhoorde hare smeekingen; dezelve bewees haar vele weldaden, en vergunde haar in het bijzonder, om de diensten door haren echtgenoot aan het Vaderland bewezen, dat drie harer jonge zonen op schepen van den Staat in dienst mogten treden.

Deze drie zonen, PIETER, GELEYN en CORNELIS EVERTSEN, werden dan ook spoedig in 's lands dienst opgenomen; terwijl de oudste zonen, JOHAN en EVERT EVERTSEN, reeds sedert eenigen tijd, onder de Nederlandsche zeemagt werden geteld.

JOHAN en CORNELIS EVERTSEN zijn de naderhand zoo beroemde Vlootvoogden, waarvan wij in het bijzonder zullen handelen. EVERT, in het jaar 1619 tot Scheepsbevelhebber bevorderd, deed verschillende kruistogten tegen den vijand, veroverde eenige schepen, en sneuvelde op den laatste dag van het jaar 1625, in den bloeienden ouderdom van drieëntwintig jaren, dapper strijdende tegen een Duinkerker oorlogschip (s).

PIETER EVERTSEN, het voetspoor van zijnen vader, en zijner broederen drukkende, bevljigtte zich ook op zee. Doch in het jaar 1625 ter kaap uitgevaren, kwam hij, nog geen negentien jaren oud, jammerlijk om, in een gevecht met eenen Duinkerker (t).

GE-

(s) *Eigenhandige aantekening van zijnen broeder, den Lt. Adm. C. EVERTSEN.*

(t) *Aantekening van denzelfden.*

GELEYN EVERTSEN, eindelijk, op zijn elfde jaar in den zeedienst getreden, bevoer negen jaren de zee. Van hem, staat niets anders aangeteckend, dan dat hij, aan boord van zijnen broeder, JOHAN, zich bevindende, bij de verovering van een Portugeesch galjoen, op den derden van Bloeiemaand des jaars 1627, gelijk zijn vader en broederen, het leven voor het Vaderland liet (u).

Dit was het noodlot van de aanverwanten der beide Helden, tot wier levensbeschrijving ik nu overga.

(u) Aanteekening van den Lt. Adm. C. EVERTSEN.

JOHAN EVERTSEN,

LUITENANT-ADMIRAAL VAN ZEELAND.

B 2

Hier nadert EVERTSEN! — verheft u, Landgenooten,
 Voelt d'adeldom des stams waaruit gij zijt gesproten. —
 Hier nadert Evertsen! in 's lands vergaderzaal!
 Alom omhangen met der Britten wapenpraal,
 Spreekt hij: „ô Laat mij de eer, de onschatbare eer verwerven,
 „ Om voor de vrijheid van mijn Vaderland te sterven!
 „ Vier mijner broedren, en mijn vader, met mijn' zoon,
 „ Zijn strijdend voor 's lands regt gesneuveld! ook dat loon
 „ Zij aan mijn' dienst vergund na veertig jaren strijden!
 „ 'k Wil 't overschot mijns bloeds aan 't hell van Noerland wijden!”
 Hij gaat: — beklint de vloot! knot Englands dwinglandij! —
 En als zijn broedren, zoon, en vader sneuvelt hij. —

ô, Wie bij dit verhaal zijn borst niet voelt ontgloeijen,
 Niet naar zijn tombe snelt! dáár niet een traan laat vloeijen,
 Dáár niet met bloote kruin het koude marmer kust,
 Waaronder 't overschot dier martelaren rust;
 Dáár God niet knielend dankt met zaamgeklemden handen,
 Verdient des mijnslafs lot, in 's aardrijks ingewanden!

HELMERS.

De Hollandsche Natie,

derde Zang.

JOHAN EVERTSEN,
Luitenant - Admiraal
van Zeeland.

Naar het Originale bij Mevrouw de Weduwe C. C. Evertsen

P. Volyn, Sculpt.

JOHAN, of JAN EVERTSEN (*a*) werd te Vlisfingen geboren, in Louwmaand van het jaar 1600. Zijn vader was de Kapitein JAN EVERTSEN; zijne moeder MAYKEN JANS. Reeds vroeg werd hij door zijnen vader tot den zeedienst opgeleid, die hem van zijne eerste jeugd af aan, op zee met zich nam, om hem op deze wijze de beginfelen te doen leeren van eené wetenschap, tot welke de genegenheid bij hem, en zijne broederen, schijnt aangeboren te zijn geweest.

Van tijd tot tijd maakte hij vorderingen, en wist zich allengs zoo vele bekwaamheden eigen te maken, dat hij het bevel over een oorlogschip verwierf. Den juisten tijd, waarop hij tot den rang van Scheepsbevelhebber verheven is, valt, door het ver-

(*a*) Als Kapitein schreef hij zich JAN EVERTSEN: in 1638 begon hij zich JOAN te schrijven: in 1643 tot aan zijnen dood, schreef hij zich altijd JOHAN.

verloren gaan van gedenkstukken (*b*), moeilijk te bepalen. Genoeg zij het, dat hij als zoodanig reeds voorkomt, op den eersten van Zomermaand des jaars 1622 (*c*).

Door de rust, welke in deze Gewesten alomte heerschte, na het aangaan van het twaalfjarig bestand, viel aan JAN EVERTSEN tot in het jaar 1625, niets onzer opmerkingwaardig te beurt. Deze jaren bragt hij voornamelijk door, met het beschermen der koopvaardijfchepen, en het begeleiden van sommige Nederlandfche gezanten naar de bijgelegene Rijken. In het jaar 1625 werden zijne bedrijven van meer gewigtigen aard.

Omtrent dezen tijd, werd in Frankrijk de stad Rochelle, verzamelpplaats der Hugenooten, door de krijgsmagt des Konings van dat Rijk, zoo te lande, als te water, belegerd. Eene vloot werd door dezen Staat aan den Franschen Monarch derwaarts, ter hulpe gezonden. In deze bevond zich JAN EVERTSEN. Tweemaal leverde men aan Soubise, den Zeevoogd der stad, slag; en tweemaal bekroonde de overwinning de dapperheid der Nederlanders, en der Koningsgezinden. Aan deze gevechten nam JAN EVERTSEN een werkzaam deel, en veroverde één van des vijands fchepen (*d*).

Ge-

(*b*) De *Admiralteits Notulen van Zeeland* van 1618—1623 ontbreken.

(*c*) *Genealogie der EVERTSEN*, m. 5.

(*d*) *Not. der Adm. van Zeeland*, in het jaar 1625 en 1626.

Gedurende het eerste gedeelte van het jaar 1626, hield EVERTSEN zich bezig, met het kruisen in het Kanaal; ontzette toen, een door de Duinkerkers genomen schip, en veroverde een ander, aan de Spanjaarden toebehoorende. Doch weldra ontving hij het bevel huiswaarts te keeren, om zich uit te rusten voor eenen togt naar het Westen, welke eene scheepsmagt der onzen, onder het gebied van den Generaal LAURENS REAEL, zou ondernemen, in gemeenschap met de Engelsche vloot (e).

EVERTSEN verliet met zijnen Bevelhebber in Slagtimaand het Vaderland. Wat echter gedurende deze reize is voorgevallen, blijkt niet. Dit alleen is zeker, dat JAN EVERTSEN, gedurende dezen togt, een vijandelijk schip heeft veroverd; en dat hij met een Portugeesch galjoen, in Bloetimaand van het jaar 1627, in een scherp gevecht is geraakt, het geen aan zijnen jongen broeder, GELEYN, het leven kostte (f). Acht maanden was JAN EVERTSEN door deze reize van de zijnen afwezig. Eerst in het laatste van Zomermaand des jaars 1627 keerde hij weder.

Door

(e) Zoo wordt REAEL genoemd in de *Not. der Adm. van Zeel.*, 12 Sept. 1626. Deze togt, welke de tweede genoemd wordt, die met de Engelschen werd ondernomen, is onderscheiden van dien, waarvan SCHELTEMA spreekt in zijn *Geschied- en Letterkundig Mengelwerk*, II. p. 86. In den togt van het jaar 1626, was REAEL Generaal of Admiraal; in dien van 1625, slechts Viceadmiraal.

(f) *Not. der Adm. van Zeel.*, 10 Jan. 1628.

Door zijnen moed en ervarenheid, had EVERTSEN intusfchen, zich de achting zijner overheden verworven. Hiervan ondervond hij in het jaar 1628 een treffelijk bewijs. Met eenparigheid van stemmen werd hij op den vijftwintigsten van Grasmaand door de Admiraliteit van Zeeland benoemd tot *Commandeur*, op eene dubbele wedde; om in dien post, welke hem door den Zeeraad was opgedragen, dewijl hij daartoe de *bekwaamste* was geoordeeld geworden, het bevel te voeren over het eerste fmaldeel, hetwelk zee zoude kiezen (g). Spoedig vond dit plaats. Hij begaf zich met zijne onderhebbende schepen naar de Hoofden, alwaar hij eerst op alle mogelijke wijze den koophandel beschermde; daarna, op hoog bevel, de naderende rijkgeladen schepen, welke den buit der veroverde zilveren vloot, onder Piet Heyn, aanbragten, met zijn fmaldeel naar het Vaderland, hielp begeleiden (h).

De flauwheid, waarmede de oorlog ter zee door de Spanjaarden omtrent dezen tijd gevoerd werd, gaf JAN EVERTSEN zelden gelegenheid, om iets van aanbelang te verrigten in de naastvolgende jaren. In het jaar 1631, herleefde echter de moed des vijands, en EVERTSEN werd daardoor in staat gesteld, om zijnen arm te leenen, tot verdediging van den vaderlandschen grond.

In

(g) *Not. der Adm. van Zeel.*, 25 April 1628.

(h) *Dezelfde a.* 1628 en 1629.

In Antwerpen werden zeer aanzienlijke toebereidselen gemaakt, om eene vloot tegen dezen Staat uit te zenden. Groote schrik verbreidde die tijding door deze landen.

Zoodra de Zeeraad deze toerustingcn vernomen had, gaf dezelve bevel aan JAN EVERTSEN, om met zijn smaldeel, bestaande uit acht schepen van oorlog, gezamenlijk tegen den vijand te gaan kruisen (i), en op elke beweging van denzelven, wel acht te geven. Hij voegde zich daarna, bij den Hollandschen Viceadmiraal Quast, met wien hij vereenigd, 's lands kusten bewaakte. Dit duurde voort, tot dat men een zeker berigt erlangde, dat de vijand spoedig zou uitloopen. Toen werden EVERTSEN en sommige van zijne Scheepsbevelhebbers in manschappen versterkt, van wapenen en krigsbehoeften op nieuw voorzien; waarna hij, op den zesden van Herfstmaand, met zijn smaldeel naar Saftingen afzakte, en onder den dapperen Hollare, op den twaalfden dag derzelfde maand, die roemrijke zege hielp verwerven, welke zoo heerlijk in 's lands historiebladen prijkt (k).

. Na

(i) *Not. der Adm. van Zeel.*, a. 1631, 8 Maart.

(k) Uitdrukkelijk leest men niet den naam van JAN EVERTSEN, even min als van vele andere Scheepsbevelhebbers, in het verhaal van dezen strijd; doch zijne nieuwe uitrusting, en afzending op den 6 September, zes dagen vóór het gevecht, naar Saftingen, in welke nabijheid de overwinning werd behaald, overtuigen mij, dat EVERTSEN hier is tegenwoordig geweest. *Not. der Adm. van Zeel.* a. 1631.

Na deze overwinning, hield EVERTSEN zich gedurende vijf jaren, onophoudelijk bezig met het kruisen tegen den vijand; somwijlen het bevel voerende over een bijzonder smaldeel, somwijlen onder een der Zeevoogden van Holland. Het waren deze togten, welke EVERTSEN voornamelijk in den zeedienst oefenden, en hem die uitstekende ervarenheid deden verwerven, van welke hij naderhand zulke sprekende blijken heeft aan den dag gelegd. Want, aan allerlei ongemakken, en eene gestadige onrust blootgesteld, was het niet alleen de bescherming van den koophandel, en de onvermoeide najaging van den vijand, welke hem bezig hielden; maar hij had tevens te kampen met de grootste gevaren der zee. Het was toch niet genoegzaam, dat hij in het Kanaal, gedurende het goede jaarstizoen, heen en weder kruiste; maar hij moest te midden van den winter, in die streken zwerven, waar hij door hevige stormen niet zelden geflingerd, en afgemat werd: het geen hem, bij het weinige nut, 't welk hij kon aanbrengen, somwijlen zoodanig verdriette, dat hij den wensch uitte, liever van den dienst ontslagen te worden, dan des winters op de kusten van Vlaanderen zich op te houden (1).

Voor alle deze vermoeijenissen, werd zijn ijver naauwelijks beloond, daar zich niet dan zelden de gelegenheid aanbood, proeven te geven van zijne

(1) *Brief aan de Adm. van Zeeland, 1635.*

ne verdiensten. Eerst in het jaar 1636, kon hij een uitnemend blijk geven van zijne dapperheid, en van zijn beleid in den zeesrijd.

Van het oogenblik af aan, dat Duinkerken door Parma aan de kroon van Spanje werd gehecht (*m*), was die stad voor den koophandel en de zeevaart der Vereenigde Gewesten, verderfelijk geworden. Aldaar, had zich eene menigte van gelukzoekers verzameld, die, zoo niet met den bijstand der Spaansche regering, ten minste op hare aanmoediging, alles in het werk stelden, om onze scheepvaart te vernietigen, en alle afbreuk toe te brengen aan de ingezetenen van Nederland. Een drom van ligte en zware schepen bedekte de zee. Deze tastten alles aan, vernielden, wat zij konden vermeesteren, en mishandelden door uitgezochte pijningen onze arme landgenooten. De zeelieden van dezen Staat, hierdoor vergramd, „lieten dit niet onvergouden, maar „hingen hen, die zij magtig werden,” gelijk een schrijver zegt (*n*), „met groote hoopen op, alom- „me, ten exempel van anderen, de galgen daar- „mede versierende.” Deze verbittering steeg eindelijk ten top; zoodat er Staatswijze besloten werd, alle Bevelhebbers ter zee-eenen eed te doen afleggen, geenen dezer zeeroovers te zullen sparen, maar hen allen levend in zee te werpen, en

(*m*) FAULCONNIER, *Descript. Hist. de Dunkerque*, T. I. p. 88.

(*n*) VAN METEREN, f. 286.

en aldus te doen verdrinken: dit noemde men, gelijk bekend is, *voeten spoelen*. Zoodanig was de geest des tijds! doch deze maatregel was tevens eene vrucht der noodzakelijkheid, en het eenige middel, om den vijand tot meerdere zachtheid te dwingen. Zoo lang geene geregeldheid onder dezen woesten hoop van zeeroovers plaats vond, hielp deze maatregel weinig; doch het gelukkig slagen der Duinkerksche ondernemingen, vestigde eerlang de aandacht van den Spaanschen Monarch op die stad. Vele schepen werden aldaar op zijn bevel gebouwd, en in zee gezonden. Over deze werden van zijnentwege Bevelhebbers geplaatst; over deze Bevelhebbers een algemeen Zeevoogd benoemd; en sedert dien tijd ving een meer regelmatig strijd aan.

Het was met één dezer *Capitans des Capitans* of algemeene Zeevoogden, met welke JAN EVERTSEN, in het jaar 1636, in een hevig gevecht geraakte.

EVERTSEN bevond zich met zijn finaldeel, bestaande uit zijn schip, en die van de Scheepsbevelhebbers Joos van Trappen, gezegd Banckers, Vlieger, Ira, en Gloeijendenoven in Duins, toen hij vernam, dat een Duinkerker eskader gereed lag zee te kiezen; met voornemen, om, indien dit mogelijk ware, eenige onzer koopvaardischepen, welke weldra zouden uitloopen, te veroveren. Zoodra EVERTSEN deze tijding had vernomen, gaf hij aan zijne onderhoorigen bevel, de haven te verlaten, en de Duinkerkers tegen te zeilen, om hen in hunne plannen tegen te gaan.

Aan het hoofd van deze, bevond zich JACQUES

CO-

COLAERT (o), die van 's Konings wege het gebied voerde over de zeemagt in Vlaanderen. Hij was een man van groote hoedanigheden, en van eenen onverzettelijken moed. In welke omstandigheden hij zich bevond, de grootheid van zijne ziel verhief hem altijd, boven de wisselvalligheid van de fortuin (p). Meer dan honderd koopvaardijfchepen hadden voor hem de vlag gestreken; zevenentwintig fchepen van oorlog gaven zich aan hem over. Gedurende zesendertig jaren, veroverde hij meer dan 1500 stukken geschut, terwijl hij zelf zeventienmaal zwaar was gekwetst geworden (q). Onder hem, gebood de Viceadmiraal Matthys Rombout, die in dapperheid, zijn opperhoofd op zijde streefde.

Met zoodanige Krijgsmannen, voorzien van zware fchepen, welke met een groot aantal matrozen bemand waren, moest JAN EVERTSEN met zijne ligte fchepen, welke wel in getal die des vijands overtroffen, doch zeer rank,

(o) Volgens FAULCONNIER, T. I. p. 139, was het ANTOINE COLAERT; ook volgens DE LA NEUVILLE, ed. 4^e d. p. 295; deze laatste dwaalt echter geheel. FAULCONNIER spreekt evenwel zeer kort van dit gevecht, gelijk van alle, in welke de Duinkerkers werden geslagen. JAN EVERTSEN, in zijn rapport aan de Admiraliteit van Zeeland, noemt hem uitdrukkelijk: JAQUES COLAERT, *zich zelve quallificerende, Capitan des Capitaines van alle des Conincx fchepen, afvarende van de havens van Vlaenderen*. Onder dien titel komt hij ook bij FAULCONNIER voor.

(p) THYSIUS, *Hist. Navalis*, p. 268.

(q) FAULCONNIER, T. I. p. 142. Dit staat op het onderschrift van eene beeltenis.

rank, en slecht van scheepsvolk voorzien waren, in het gevecht treden.

Men liep dan uit Duins, doch Ita, door eenige schade aan het roer, bleef achter. Gedurende eenige dagen, kruiste EVERTSEN met zijde vier schepen her- en derwaarts door het Kanaal, om den vijand op te sporen. Eindelijk, ontdekte hij denzelven, op den achttienden van Sprokkelmaand, bij het krieken van den dag. Omtrent twee of drie mijlen van Dieppe zag hij drie groote schepen, en op eenigen afstand van deze, nog een ander schip. De Commandeur gaf dadelijk bevel, op de schepen jagt te maken. Men naderde dezelve. Nu zag EVERTSEN, dat zij de Prinssevlag voerden; maar het bleek hem duidelijk, dat dit slechts eene kriegslist was. Deze vermoede Nederlanders zijn voor hem geene andere, dan de verwachte Duinkerkers, en in het meer verwijderde schip, erkent hij den achtergebleven Ita.

Tot nu toe, had EVERTSEN met de zijnen, om beter den vijand te bespieden, de Engelsche vlag gevoerd; doch nu, nabij gekomen, hijschen, hij en zijne Scheepsbevelhebbers, de Vaderlandsche vlag omhoog. Ook de Duinkerkers doen den wimpel van Oranje dalen, en ontrollen het Bourgondische kruis.

Op Ita snelt de vijand het eerst toe. De Duinkerkers geven hem de volle laag, om hem te doen zinken. Hij gedraagt zich kloekmoedig, en beantwoordt van zijne zijde hunne begroetingen. Intuschen gaf deze strijd gelegenheid aan EVERTSEN, om
met

met de overigen te naderen. In persoon gaat de Commandeur op het Admiraalschip los. Hij zet zijnen boegspriet in het want van het vijandelijke schip aan de achterzijde, en maakt een geweldig vuur op den achtersteven. Met zijne boegstukken wordt de spiegel van het schip geheel verbrijzeld, en alles door EVERTSEN in gereedheid gebragt, om te enteren; niettegenstaande één der andere vijanden op hem gedurig kanonneert. De Duinkerker ziet het nakende gevaar. Hij laat een anker vallen, en beveelt, dat men zich van den geweldigen aanvaller zou bevrijden, het kostte, wat het wilde. Nu hakt, en slaat, en snijdt, en sjoert men met bijlen en handspaken, om het touwwerk van EVERTSEN te vernielen, en zich aldus van hem te verlossen. Groot was de moeite, zwaar was het werk, 't welk de vijand ondernam; maar eindelijk gelukte het hem, en EVERTSEN, verhinderd in het enteren, drijft van Colaert af, daar het verbrijzelen van zijne kabels hem belètte, gelijk deze, het anker te doen vallen.

Na dit scherpe gevecht met EVERTSEN, valt Bankers op den vijandelijken Vlootvoogd aan, teistert hem geweldig, en noodzaakt denzelfden, na dapperen tegenstand, oóder te doen. Voor de kloekmoedigheid der Zeeuwen.

Terwijl dit met het Admiraalschip plaats vond, hadden Vlieger en Gloedjendenoven zich in een gevecht begeben met den Viceadmiraal Rombout. Dan, hun moed schoot hier, door de ligtheid hunner sche-

schepen, te kort; en Vlieger, met verlies van velen van zijn volk, en van een zijner masten, deinst terug, om door EVERTSEN en Ita vervangen te worden. Zoodra de Commandeur, van Colaert was afgedreven, hechtte hij zich aan dit schip, den *groenen Draak* geheeten. Met vereenigde krachten beschoten EVERTSEN en Ita den Duinkerker, velden al zijne masten neder, en bragten hem tot zulk een uiterste, dat hij om overgave, met bewaring van het leven, moest smeeken. EVERTSEN stond hem dit toe. Men bezette het schip, en meende hetzelfde in triomf herwaarts te geleiden; doch de gelede ne schade was zoo groot, dat het drie uren na het gevecht gelijk dat van Colaert even te voren, te gronde ging. Het derde schip, het welk JAN EVERTSEN zeer had geteisterd, toen hij tegen den Admiraal streed, gaf zich bij de verovering der twee andere op de vlugt, en ontkwam door de snelheid zijner riemen (r).

Zoo glorierijk eindigde deze strijd, welke meer dan vijf uren had geduurd. Gewigtig was in allen deele dezè overwinning; niet alleen, om dat door dezelve twee der grootste Duinkerksche schepen waren vernield geworden: maar ook, om dat twee hunner beste opperhoofden in de handen waren gevallen van onze zeelieden, die bij deze gelegenheid had-

(r) *Not. der Adm. van Zeeland*, 1 Maart 1636, alwaar het verslag voorkomt van EVERTSEN, en der Scheepsbevelhebbers. Bijna alle onze schrijvers maken van dit gevecht met grooten lof gewag.

hadden getoond, treffelijke handhavers der Vaderlandfche vlag en eere te zijn. Op zulk eene wijze, kon de overmoed van den vijand alleen worden onderdrukt; deszelfs baldadigheid kon aldus, flechts aan banden worden gelegd.

EVERTSEN, zoodra het gevecht geëindigd was, keerde met zijn fmaldeel naar Zeeland terug, uitgenomen Gloeijendenoven, die in het eiland Wight, om zware fchade, moest binnenloopen.

De vreugde over deze zege van het fmaldeel van EVERTSEN was groot. Op den eerften van Lentemaand deed hij met zijne Onderbevelhebbers, in het breede, verflag van dezen ftrijd voor den Zee-raad. Hier zwaaide men grooten lof aan EVERTSEN en de zijnen toe. Uit naam van den Raad, betuigde de Voorzitter hun den dank der Admiraliteit *voor de goede devoirs bij hen gedaan, en verklaarde, dat dezelve vertrouwde, dat zij daarin zouden voortgaan.* Daarenboven werd aan EVERTSEN, en aan elk der Hoofdbevelhebbers, van wege het algemeene land, eene gouden keten toegezegd, versierd met eenen gedenkpenning van dat zelfde metaal, voor de onderscheidene Scheepsbevelhebbers ter waarde van zes of zeven honderd gulden, voor JAN EVERTSEN van negen honderd of duizend; met bijvoeging, dat zij deze keten *zouden dragen ter eere van het Land, en tot gedachtenisse van hare vroomheid en manhaftigheid (s).* Deze gedenkpenning, aan

(1) Notulen der Adm. van Zeeland, 1 Maart 1636.

aan Van Loon onbekend, en van welken de afbeelding hiernevens vertoond wordt, stelt aan de eene zijde het gevecht voor, met het Latijnsche opschrift:

DIES DOMINI EXERCITUM SUPER OMNES NAVES
THARSIS. JESAI. CAP. II. VS. 12, 16.

dat is:

DE DAG DES HEEREN DER HEERSCHAREN ZAL
ZIJN TEGEN ALLE SCHEPEN VAN THARSIS.
JESAI. HOOFDST. II. VS. 12, 16.

De keerzijde vertoont het Zeeuwfche Wapenschild boven twee gekruiste ankers, het gewone zinnebeeld der Admiraliteit, met het navolgende opschrift:

PRAEFECTO JOHAN EVERHARDI. DUCIBUS JODO-
CO BANCKERO. JOHAN JACOBI VIEGERIO. PE-
TRO ADRIANI ITA. ADRIANO JOHANNIS. NAVA-
LE PRAELIUM COMMISSUM, ANTE DIEPAM,
A° 1636 FEBRUAR. 18 †

dat is:

ONDER DEN COMMANDEUR JOHAN EVERTSEN,
EN ONDER DE SCHEEPSBEVELHEBBERS JOOS
BANCKERS, JAN JACOBZ VIEGER, PIETER
ADRIAENZOON ITA EN ADRIAEN JOHANNES-
ZOON IS EEN ZEEGEVECHT GELEVERD VOOR
DIEPPE, DEN ACHTTIENDEN VAN SPROKKEL-
MAAND DES JAARS 1636.

Op

door de Staten van Zeeland aan JOHAN EVERTSEN
geschonken, bij de overwinning op Colaert. A^o 1636.

Digitized by Google

Op deze wijze, werd JAN EVERTSEN beloond, die in dit gevecht, door zijn beleid en zijne perfoonlijke dapperheid, zeer veel tot de overwinning had toegebracht.

Colaert en Rombout met hunne fchepelingen door EVERTSEN als gevangenen aangebragt, werden te Middelburg in verzekerde bewaring gefield. Het leed echter niet lang, of de Duinkerker Vlootvoogd werd, op hoog bevel, van dáár naar den Haag vervoerd, om de vijandelijke ondernemingen, welke men ontdekte, dat hij, hoe naauw ook bewaakt, uit zijne gevangenis fmeedde, voor te komen.

Een zekere LA MOTTE namelijk, Franschman van geboorte, had federt eenige jaren uit Zeeland ter kaap gevaren, en was onlangs tot Scheepsbevelhebber over een van 's lands fchepen benoemd. Deze vreemdeling vormde, omtrent dezen tijd, het plan, met medeweten van Colaert, Vlisfingen, op eene verraderlijke wijze, den vijand in handen te ftellen. Met dit oogmerk, wist La Motte in verftandhouding te geraken met den gevangen Colaert, en beraamde met dien doorslepen krijgsman, hoe men de ftad aan den Spanjaard mogt overleveren. La Motte zou zich in fchijn door vier Duinkerksche fregatten doen nemen; met deze, in welke zich twee duizend uitgelezene krijgslieden moesten verbergen, naar Vlisfingen zeilen, en zich aldus van de ftad meester maken. Doch, opdat geen kwaad vermoeden omtrent hem zou ontftaan, wist hij, nadat hij in zee was geloopen, het gerucht te

verbreiden, dat hij drie prijzen had gemaakt, en spoedig naar Vlislingen zou wederkeeren. Alles was wel overlegd, juist op eenen tijd, toen de stad bijna geheel van bezetting ontbloot was. De veertiende dag van Oogstmaand, zou de dag van het zwart verraad zijn.

De wakkerheid van EVERTSEN verijdelde echter deze geheele onderneming. Er was omtrent dezen aanslag, iets ter kennisfe van de Overheid gekomen; doch, op welk eene plaats het gemunt ware, wist men niet. In deze onzekerheid, ontving EVERTSEN het bevel, alle vijandelijke schepen met de grootste naauwkeurigheid gade te slaan. Zoodra hij dus, op den bestemden dag, de vijandelijke fregatten ontdekte, maakte hij jacht op dezelve, vervolgde hen langs de Vlaamsche kusten, en benaauwde hen zoodanig, dat La Motte en zijne medehelpers genoodzaakt waren, hunne veiligheid te zoeken in de haven van Ostende. Hier ontvlugtte één der scheepslieden van La Motte, die zich regtstreeks naar Vlislingen begaf, en de gruweldaad aan den dag bragt; terwijl de verrader, vertraagd door de onvoorziene ontmoeting van EVERTSEN, nu, door het verdwijnen van dien schepeling, begreep, dat zijn aanslag ontdekt was, en zijne onderneming liet varen.

Deze kloekheid van EVERTSEN was voor het behoud van Vlislingen hoogst heilzaam, en onze Commandeur maakte zich hierdoor aan het Vaderland verdienstelijk; want een tijdgenoot betuigt in een' zijner brieven aan den onsterfelijken De Groot, dat

dat deze toeleeg op Vlisfingen zoodanig was aangelegd, dat, indien de vijand, door het kruisende Zeenwfsche eskader van JAN EVERTSEN, niet in deszelfs togt ware gestuit, dit verraad, hetwelk met zoo veel list was ondernomen, zeer waarschijnlijk door een gelukkig gevolg zou zijn bekroond geworden (t).

Door deze daad, zoo wel als door zijne vorige bedrijven, verwierf EVERTSEN zich meer en meer de hoogachting zijner landgenooten. Weldra ondervond hij hiervan een treffelijk blijk. De Viceadmiraal Hol-lare was overleden, en deszelfs waardigheid moest door eenen man vervuld worden, die genoegzaam het vertrouwen der Overheid bezat, om over de scheepsmagt van Zeeland, als Opperhoofd, te kunnen gebieden. Niemand werd geoordeeld, meer dezen post te verdienen, of beter denzelven te kunnen bekleeden, dan JAN EVERTSEN. Op den vijf en twintigsten van Sprokkelmaand des jaars 1637, werd JAN EVERTSEN daarom tot *Viceadmiraal van Zeeland* verheven, en heesch zijne vlag in dien rang omhoog, op het schip van den overledenen Zeevoogd (u).

Met kruisen tegen den vijand, en met het begeleiden van koopvaardijfchepen, aan het hoofd van zijn smal-deel

(t) WAGENAAR, *Vaderl. Hist.*, D. XI. p. 237. NICOLAAS VAN REYGERBERGEN, zwager van DE GROOT, schreef dien brief. Zie *Vervolg op het Leven van DE GROOT*, p. 88 en 89.

(u) *Notulen der Adm. van Zeeland*, a. 1637, Febr.

deel in het bijzonder, of in vereeniging met Marten Harpertszoon Tromp (v), hield EVERTSEN zich tot in het jaar 1639 bezig. Dat jaar gaf aan den Zeeuw-
schen Vlootvoogd nieuwe gelegenheid, om zijne dapperheid in het bestrijden van den vijand aan het licht te brengen.

De Spaansche vloot, door Tromp met mindere krachten genoodzaakt in de Engelsche haven, Duins, binnen te loopen, werd aldaar, door dien Hollandschen Bevelhebber ingesloten. Doch Tromp was te zwak, om zulk eene groote magt, alleen te kunnen bestrijden. Toen wapende men zich hier te lande aan alle zijden. Holland en Zeeland wedijverden, om eene groote magt bijeen te brengen, tot het verwinnen van den vijand. Binnen weinige dagen werden zeventig schepen uitgerust, en, tot verbazing van geheel Europa, telde Tromp eerlang onder zijne vlag hon-

(v) *Notulen der Adm. van Zeeland*, a. 1637, 1638, en *Journal van M. H. Tromp*, a. 1638, m. s., berustende op 's Rijks Archief. Tot het jaar 1638 gebruikte noch JAN EVERTSEN, noch iemand van zijn geslacht een *familiewapen*. In dat jaar komt mij dit voor de eerstemaal voor. JAN EVERTSEN bezigde tot hiertoe als wapen, gelijk zijn vader voorheen, *een anker*, met de voorletters van zijnen naam I. E. Zijn broeder, CORNELIS EVERTSEN, gebruikte ook een anker, met de letters C. E. D. O., dat is: CORNELIS EVERTSEN, *de Oude*. Nu, namen JAN EVERTSEN en zijne bloedverwanten het bekende familiewapen, de drie schepen op eene baar, aan, voegende daarbij een helm, uit welken een arm, met een zwaard, steekt. De scheepjes, welke daarin voorkomen, zijn van die soort, welke van ouds ge-
naamd werden: *Eyers*.

honderd schepen van oorlog. — Zoo veel vermogen vaderlandsliefde en zelfopoffering in een Gemeenebest, waar de zucht tot het algemeene welzijn de burgers bezielt! zoodat men gedrongen is te twifelen, of de nakomelingschap meer moet bewonderen den ijver, de trouw en voortvarendheid van die Staatsmannen, welke zulk eene magt op zoodanig eene wijze wisten daar te stellen; dan wel de kloekmoedigheid en onverschrokken dapperheid der Zeehelden, die van deze magt zulk een heerlijk gebruik hebben weten te maken.

In Zeeland werd met buitengewone vlijt aan de uitrusting van een aantal schepen gearheid. Het opperbevel over deze, werd aan JAN EVERTSEN opgedragen, met welke hij, ten getale van zestien, behalve eenige branders, zich spoedig met Tromp vereenigde.

In zes finaldeelen werd de algemeene vloot verdeeld. Over één derzelve voerde JAN EVERTSEN het gebied. Het was zijne taak, den Portugeeschen Admiraal, Don Lopes Docias, te bestrijden.

Op den een en twintigsten van Wijnmaand nam het gevecht een' aanvang. Van alle kanten brak men op den vijand in, en alomme werd door de Nederlandsche zeelieden met dapperheid gestreden, tegen de sterke en wel bemande Spaansche oorlogsvloot.

Geen gevecht echter was heviger, geen hardnekkiger, dan het geen EVERTSEN aan den Admiraal van Portugal leverde. Het schip, waarop zich deze moedige Krijgsbevelhebber bevond, was bekend on-

der den naam van het *grootte Galjoen*, de *Theresia*. Hetzelve was één van de grootste schepen der geheele vijandelijke magt. Voorzien van tachtig stukken geschut, eene in dien tijd bijna ongehoorde zaak; bemand met twaalfhonderd scheepslieden, onder welke zich de bloem van Portugals adel bevond, was dit gevaarte voor EVERTSEN geducht. Met zijn smaldeel, gering in krachten, moest de Zeeuwsche Viceadmiraal dezen vreesfelijken Zeevoogd aantasten. Maar hoe afschrikkend dit gevecht ook ware, zijn moed en wijs beleid overwonnen alle zwarigheden. Hij stormde, onder een gestadig kanonneren, op den Portugeeschen Admiraal in (w). De sterkte van het galjoen, en het groot aantal van deszelfs manschappen, lieten echter niet toe, onder het geweldig vuren van dit schip, hetzelve aan te klampen en te enteren, of met kogels zoo te doorboren, dat het de vlag moest strijken. EVERTSEN intusschen beukt hetzelve, ondersteund door fommigen van zijn smaldeel, en bestuurt den aanval met grooten moed en beleid. De wanhopige verdediging der Portugeezen strekt hem tot nieuwe drijfveer. Nimmer wijkt hij van de zijde van het galjoen; telkens beantwoordt hij de lagen van het Portugeesche geschut, en houdt zich, en de zijnen staande, te midden van het woedende gevecht. Lang,
zeer

(w) ANTZEMA, *Zaken van Staat en Oorlog*, D. II. p. 615, en COMMELIJN, *Leven van Frederik Hendrik*, D. II. p. 60.

zeer lang duurde deze strijd. Nu zendt Tromp eenige branders ter hulpe van EVERTSEN. Deze gaan op den Portugêes los, onder bescherming van het geschut des Zeeuwschen Bevelhebbers. Twee trachten hem aan boord te leggen; doch beide verbranden vruchteloos. Drie andere, op nieuw afgezonden, slagen beter in hunne pogingen. Zij klampen Docias aan, en steken het Admiraalschip in brand. Onder een vreeselijk gekraak, met het geweld des donders, barst hetzelfde vaneen, en vliegt, als eene vuurkolom, met al wat het in zich bevat, onder een naar geschrei in de lucht.

Deze uitbarsting was, naar de getuigenis van eenen gelijktijdigen schrijver (*x*), zoo geweldig, dat de aarde op de naburige kusten schudde, als ware het eene aardbeving, welke de wereld beroerde. Ijsfelijk, ja dubbel ijsfelijk, was het gezigt dezer uitbarsting, dewijl zij juist plaats vond op het oogenblik, toen de avond reeds hare schemering over de zee had verspreid. De vlammen de lichtstralen van het uitbarstende vuur, te midden der naderende duisternis, vertoonden eene vreeselijke schoonheid aan het oog der verschrikte aanschouwers, van welke vele duizenden waren te zamengevloeid op de kusten van Groot-Brittanje en Frankrijk.

Door

(*x*) THYSEN, *Hist. Navalis*. Bij alle onze schrijvers vindt men het verhaal van dit roemrijk gevecht. Overal wordt bij hen met grooten lof van EVERTSEN melding gemaakt.

Door het springen van de Theresia, werd de strijd beëindigd. De zege verklaarde zich van dat oogenblik af aan, voor de Nederlanders. Veertig vijandelijke schepen werden genomen, verbrand, of in den grond geboord. Verscheidene dezer werden door EVERTSEN met zijn smaldeel veroverd of vernield; zes galjoenen, twee fregatten, en nog een ander zeer groot schip, de *Salamander* geheeten, werden door hem in Zeeland binnen gebragt, als zoo vele zeggeteekenen van zijne dapperheid.

Spoedig na het eindigen van dit gevecht, scheidde de vloot vaneen, en EVERTSEN keerde met zijne onderhebbende schepen naar Zeeland weder. Hier deed hij op den negen en twintigsten van Wijnmaand in het breede verflag, zoo wel aan de Staten van het Gewest, als aan de leden van den Zeeraad. Met toejuiching en dankbaarheid, werd EVERTSEN in deze vergaderingen ontvangen; en zijne dapperheid en zijn goed beleid verwierven den regtmatigen lof. Met zijne voornaamste Onderbevelhebbers werd hij op dien dag, ten koste van den lande, heerlijk onthaald, en hij verkreeg de toezegging, de helft te zullen genieten van den buit, welke aan Tromp zou worden vergund (y).

Niet minder hebben de Algemeene Staten naderhand hulde bewezen aan den heldenmoed van den
Zeeuw-

(y) *Notulen der Staten van Zeeland*, 29 Oct. 1639, en *Not. der Adm. van Zeeland*, cod.

Zeeuwfchen Vlootvoogd. Op den negentienden van Bloemaand des volgenden jaars werd befloten, dat de Viceadmiraal JAN EVERTSEN, behalve zijn aandeel in den veroverden buit, zou befchonken worden met eene gouden keten en een' gedenkpenning, ter waarde van achthonderd gulden; die hij daarna ontving, tot eenen zekeren waarborg van de vereering, welke aan zijne dapperheid werd toegebracht (z),

Na deze treffelijke daden, bleef EVERTSEN eenigen tijd aan land, en bragt het grootfte gedeelte van het volgende jaar door, met den Raad der Admiraliteit, in welken hij als Viceadmiraal zitting had genomen, door zijne ervarenheid in alle zeezaken, voor te lichten. In de volgende jaren, bevond hij zich dan eens aan land, en dan weder op zee, gedurig waakzaam tegen de ftooperijen der Duinkers. Er bood zich echter zelden eene gelegenheid voor hem aan, om uit te munten. Behalve dat verfcheidene Duinkerksche fchepen door hem of onder zijne vlag veroverd werden, vindt men weinig van hem aangeteckend. Zoo groot was het verlies der Spanjaarden in Duins geweest, dat zij, gedurende de naastvolgende jaren, niets van eenig belang ter zee ondernamen.

In het jaar 1644 verfchijnt EVERTSEN wederom

op

(z) *Notulen van H. Hoog Mogenden op dien dag, en ATZEMA, D. II. p. 701.*

op het tooneel des oorlogs. Prins Fredrik Hendrik sloeg zich in dat jaar voor Sas van Gent neder, en maakte zich, na eene moeilijke belegering, van deze plaats meester. Er waren in de nabijheid van deze stad vele kreken, en eene streek lands, de Oostenrijksche polder genaamd, welke geheel onder water lag. Door deze stelde de vijand zich voor, levensmiddelen en krijgsbehoefden aan te voeren, ja zelfs de vesting te ontzetten; tot welk einde, veertig sloepen door de Spanjaarden waren in gereedheid gebragt. Om hier tegen te waken, werd JAN EVERTSEN in het leger ontboden. Hij onderzocht, op bevel van den Stadhouder, de gesteldheid der plaats, en nam die maatregelen, welke hem het geschiktste toefchenen. Er werden, op zijn voorstel, twee Nederlandsche oorlogschepen en vele sloepen, van geschut en rappe manschappen voorzien, op de bedreigde punten gelegd, alwaar zij de bewegingen van den vijand naauwkeurig nagingen, en alle gemeenschap met de vesting affneden; werkende JAN EVERTSEN, door zulke en dergelijke zorgen, mede, tot de verovering der stad (a).

In het volgende jaar woonde hij insgelijks het beleg van Hulst bij. Na het besturen van den overtocht

(a) Verscheidene *originele* brieven van EVERTSEN, geschreven aan den Raad der Admiralliteit, uit het leger voor 't Sas aan den Austerriken polder, leeren mij dit.

togt der krijgsbenden naar Vlaanderen, verwekte EVERTSEN, tot begunstiging van den aanflag van Fredrik Hendrik, langs de Schelde met al zijne pontons en sloepen, alarm in de forten der Spanjaarden. Van dáár toog hij voor Hulst, en hielp, voor zoo veel dit in zijn vermogen was, met zijne onderhebbende scheepsmagt, de aanslagen van den vijand verijdelen, sneed denzelven allen bijstand af, en begunstigde, op deze wijze, de bemagtiging der stad, en der omliggende sterkten (b).

Reeds lang had de Stadhouder zijne aandacht gevestigd op het belangrijke Antwerpen. In het jaar 1646, scheen Fredrik Hendrik pogingen te willen aanwenden, om met Fransche hulpbenden deze stad te vermeesteren. Om dit te bewerken, moesten de sterkten, rondom de stad, eerst worden gewonnen. Eene dezer was vooral belangrijk, eene schans, genaamd het *Boerengat*, gelegen op den dijk, welke langs de Schelde naar Antwerpen loopt. Met zee- en landvolk wilde men dit fort bestormen. De Viceadmiraal EVERTSEN kreeg het bevel, om zich met twee honderd matrozen, en even zoo vele krijgslieden, in vijf en twintig sloepen te begeven, en den aanval op de schans te ondernemen. Op den negenden van Oogstmaand, roeit hij des avonds in stilte de Schelde op. De duisternis moest den aanflag be-

(b) Brieven van JAN EVERTSEN uit het leger voor Hulst.

begunstigen. Niet verre van de kruisfchans, stapt de Zeevoogd aan land, en trekt met den Bevelhebber over de krijgslieden, Johan Willem Cabeljau, de Philippijnschans voorbij, zonder ontdekt te worden. Doch nu, tot in de nabijheid der sterkte genaderd, stuit hij op eene *redoute*. Deze maakt alarm, en de vijand stelt zich in tegenweer. EVERTSEN, niet vervaard door dit onvoorziene toeval, trekt met zijnen medebevelhebber voorwaarts. De verfchanfing, voorzien met eene dubbele rij van palen en affnijdingen, wordt weldra stormenderhand ingenomen. Nu nadert men de sterkte zelve. Tot deze, insgelijks verdedigd met stormpalen, en voorzien van eene batterij, was geene toenadering mogelijk, dan van ééne zijde, welke door vier stukken geschut van den vijand werd bestreken. De wakkere bezetting biedt dappere tegenweer. Doch EVERTSEN, hoe groot deze beletfelen zijn, en hoe bezwaarlijk de aanval is in het duistere, gebiedt, nevens Cabeljau, aan de matrozen en foldaten voort te rukken. De aanval wordt door het geluk bekroond; en, vóór het aanbreken van den dageraad, was, met verlies van cenig volk, en het gemis van den Zeeuwfchen Scheepsbevelhebber, Jacob Hollare, de sterkte in de handen van EVERTSEN vervallen (c).

In-

(c) AITZEMA, D. III. p. 109, en WAGENAAR, *Vaderl. Historie*, D. XI. p. 428.

Intuïsch en bevond men weldra, dat het eene hachelijke zaak zoude zijn, zich in de sterkte te willen handhaven. De laagte van den dijk verhinderde EVERTSEN en Cabeljau, zich met verdedigingswerken te omringen, tegen het vuur van drie batterijen, welke onophoudelijk op hen speelden. Daarenboven, rukte van de eene zijde krijgsvolk des vijands aan, en aan de andere zijde zakten eenige schepen der Spanjaarden de rivier af, om het fort te hernemen. Zoodra Fredrik Hendrik hiervan onderrigt werd, zond hij aan EVERTSEN het bevel, de sterkte te ontruimen. Aan dezen last gehoorzamende, doet de Viceadmiraal met zijnen medehelper de schans springen, steekt de redoute in brand, vernagelt twee kanonnen, neemt met zich twee veldstukken mede, scheept zich met het krijgsvolk en de zeelieden in, en keert als overwinnaar van dezen gevaarlijken togt terug; na, in deze onderneming te lande, dezelfde blijken van moed en beleid aan den dag te hebben gelegd, welke hij reeds meermalen ter zee had gegeven (d).

Ik

(d) AITZEMA, I. I., en Brief van JAN EVERTSEN, 12 Aug. 1646, aan den Raad der Admiraliteit van Zeeland. Deze en vele andere belangrijke brieven, welke voormaals behoord hebben tot het Archief der Admiraliteit van Zeeland, berusten thans op het Archief der Marine in 's Gravenhage. De Heer STRATENUS, Secretaris van dat Ministerie, bekend door zijne zuicht tot de bevordering der Wetenschappen, heeft mij den toegang tot dat Archief op de minzaamste wijze vergund; waarvoor ik hem mijnen openlijken dank betuige.

Ik schrijve aan de bijwoning dezer belegeringen, en aan den laatsten togt, welke onder het oog der Fransche Veldheeren plaats vonden, gelijk ook aan de onverschrokkenen daden van EVERTSEN tegen de Duinkerkers en Spanjaarden bij onderscheidene vorige gelegenheden, toe, dat JAN EVERTSEN nog in hetzelfde jaar van den Franschen Monarch een bewijs ontving, hoe groot zijne kloekmoedigheid, ook bij dien Bondgenoot van den Staat, werd geacht. Op den zes en twintigsten dag, namelijk, van Wijnmaand des jaars 1646, gaf de Koning van Frankrijk kennis aan zijnen gezant DE LA THUILLERIE, of bij deszelfs afwezendheid aan den Resident BRASSET, dat JAN EVERTSEN, Kapitein van een schip van oorlog en Viceadmiraal van Zeeland, in de vergadering der Ridders van de Orde van den Heiligen Michiel, tot medelid dier Orde was verkoren, *uit hoofde*, dus luidt deze verheffing, *van zijne verdiensten en deugden, en bijzonder, om de goede genegenheid, welke hij toedroeg aan het welzijn en de belangen van den Koning*; met last tevens, om, van des Konings wege, den Vlootvoogd te omhangen met den halsband en het eereteeken der Orde.

De gewone plegtigheden tot deze verheffing hebben daarna plaats gevonden; op den laatsten dag van Wintermaand, werd EVERTSEN in 's Gravenhage als *Ridder der Orde van St. Michiel* ingewijd (e).

Toen

(e) De akte hiervan, geschreven op perkement, onderteekend door BRASSET, berust nog onder de familiepapieren der EVERTSEN. Hij wordt

Toen de vrede te Munster in het jaar 1648 was gesloten, werd de scheepsmagt in Nederland zeer verminderd, en vele Bevelhebbers werden op eene eerlijke wijze van hunnen dienst ontslagen. JAN EVERTSEN trof echter dit lot niet. Hij bleef als Viceadmiraal aan het hoofd van Zeelands oorlogsschepen; en behield het opzigt over alles, wat den zeedienst betrof (f).

In deze jaren van vrede, werd het vaderhart van EVERTSEN deerlijk gewond. In het jaar 1622 in den echt verbonden met MAYKEN CORNELISSE GORCOM, dochter van CORNELIS JANSSE GORCOM, een' moedigen Zeeuwschen Scheepsbevelhebber, had hij bij deze zijne echtgenootte drie zonen en ééne dochter verwekt, waarvan de laatste zoon in zijne kindschheid was overleden; doch de beide eerste waren, naar het voorbeeld van hunnen vader, reeds vroeg in den zeedienst getreden. De oudste dezer, bekend onder den naam van JOHAN EVERTSEN den jongen, werd onzen Viceadmiraal in het jaar 1649 ontruikt, in den jeugdigen leeftijd van vijf en twintig jaren. Te Vlisfingen geboren, was hij reeds in zijn tiende jaar als gevangene te Duinkerken (g). Na zijn ontslag, vergezelde hij zijnen

va-

wordt hier genoemd: JEAN EURESSON, *Capitaine d'un vaisseau de guerre et Viceadmiral de Zeelande*.

(f) *Notulen der Adm. van Zeeland*, a. 1648, 1649.

(g) *Genealogie der EVERTSEN*, m. 5. p. 124.

D

vader eenen geruimen tijd op zee, tot dat hij, al-
lengs opklimmende, Schipper of Onderbevelhebber,
daarna in het jaar 1646, om zijne eigene verdien-
sten, en door voorpraak van zijnen vader, Scheeps-
kapitein werd. In dezen rang betoonde hij grooten
moed en ervarenheid; eerst ter kaapvaart, vervolgens
onder de vlag van Tromp (*h*). Met den Mun-
sterfchen vrede was hij buiten dienst geraakt, doch
in den aanvang des jaars 1649 hersteld, liep hij
spoedig uit. In dezen togt ontmoette hij eenen
Turkschen roover, nabij de Vlaamsche eilanden, met
wien een scherp gevecht aanving. De jonge held
kweet zich dapper van zijnen pligt, doch sneuvelde
in dezen strijd (*i*). Het Vaderland verloor in hem
een' kloeken zeeman; JAN EVERTSEN eenen hem
waardigen zoon.

Niet lang, na het sluiten van den vrede met Span-
je, barsteden de oneenigheden tusschen Nederland
en het nieuw gevormde Gemeenebest van Brittan-
je onder Kromwel, uit. Nijver over de wel-
vaart dezer landen, haat tegen de begunstigers der
Stuarten, waren de voornamste oorzaken van het ont-
branden des oorlogs.

In dezen kampstrijd, trad JAN EVERTSEN weder
als

(*h*) *Notulen der Adm. van Zeeland,*

(*i*) Eigenhandige aanteekening van zijnen oom, den Luit. Adm.
c. EVERTSEN. Op den 22 van Herfstmaand werd hij te Fernambuco
begraven.

als Held te voorschijn, en leende zijnen arm, om de eer van het Vaderland te handhaven.

Vóór de openlijke aankondiging van den oorlog, werden onze koophandel en zeevaart reeds aanmerkelijk geteisterd door de kapers der Britten. JAN EVERTSEN werd in Wijnmaand des jaars 1651 uit Zeeland met een smaldeel gezonden, om, gelijk Tromp dit met een Hollandsch eskader deed, tegen dezelve te kruisen. Verscheiden onzer koopvaarders wist hij te beveiligen; één derzelve verloor hij uit de handen der roovers. Hij pleegde echter geene vijandelijkheid, daar de bevelen van 's Lands Overheid hem allen aanval verboden. Meermalen boezemde EVERTSEN, in zijne brieven, bittere klagten over dezen toestand uit; betuigende, hoe zeer het hem smartte, vele schepen onzer ingezetenen voor zijne oogen te moeten zien wegnemen, zonder iets daar tegen te mogen ondernemen.

Bij den aanvang van het jaar 1652 bleven deze kaperijen voortduren. Nu besloten de Algemeene Staten, den aangedanen smaad niet langer ongewroken te dulden. Eene vloot werd uitgerust, welke de vlag van den Staat moest doen eerbiedigen; doch aan het beleid en de voorzigtigheid van Tromp, den Bevelhebber der zeemagt, werd het gedrag omtrent de Britten overgelaten. Kort daarna ontmoette Tromp den Engelschen Zeevoogd Blake, en het was bij die gelegenheid, dat over het strijken der vlag, de eerste vijandelijkheid tusschen de Nederlanders en de Britten gepleegd werd.

D 2

In-

Intusfchen, dat deze belangrijke gebeurtenis op zee voorviel, was EVERTSEN ijverig werkzaam, zijne fcheepsmagt uit te rusten. Hij verliet, op den acht en twintigften van Blocimaand, Vlisfingen, en voegde zich weldra bij Tromp, van wien hij de omftandigheden van het voorgevallene vernam. Het gewigt der zaak, en de bekomene fchade lieten niet toe, dat de vloot langer in zee bleef: men keerde gezamenlijk naar het Vaderland weder, om nadere bevelen te ontvangen, en zich op nieuw uit te rusten.

Door het gevecht met Blake was de oorlog niet meer twijfelachtig. De Algemeene Staten befloten, derhalve, de fcheepsmagt zonder verwijl tegen den vijand uit te zenden. De Engelsche Admiraal Ascu lag met eenige fchepen in Duins, op welke men voornam eenen aanflag te wagen. Viermaal trachten Tromp en EVERTSEN dezelve te vermeesteren of te vernielen; doch telkens werden zij hierin door storm of door ftilte verhinderd. Dit verdriette onzen zeelieden bij uitftek. „Dagelyks,” fchrijft EVERTSEN hieromtrent (k), „bekommeren wij ons, „en quellen onfe fielen, dat wy in defe conjunc-
„tu-

(k) Brief m. s. van JAN EVERTSEN, 22 Julij 1652, gefchreven aan de Admiralteit van Zeeland, berustende op het Archief der Marine.

„ture des tyts den lande geene effectuele diensten
„en connen doen, gelyck wy wel fouden wens-
„schen.”

Na deze vruchteloze pogingen, stelden de Bevelhebbers vast naar het Noorden te stevenen, om aldaar de wederkeerende Oostindische schepen te ontmoeten, en den vijand op te zoeken, ten einde denzelven naar foldaat- en zeemanschap met moed aan te tasten. Onze vloot, zonder eenige Engelschen te zien, bereikte de verlangde schepen, en ondernam weldra met dezelve den terugtogt naar het Vaderland. Doch, terwijl men zich daarmede beijverde, werd 's Lands zeemagt op den vierden van Oogstmaand, in de nabijheid van Hitland, door eenen woedenden orkaan beloopen. Sommige schepen werden verbrijzeld tegen de rotfen, andere vergingen; alle werden zwaar beschadigd.

JAN EVERTSEN, in het bijzonder, liep groot ge-
vaar. Na dat zijn schip, den geheelen dag, door den
hevigen storm geslingerd was, werd hetzelfde in den
nacht, tusfchen den vierden en vijfden van Oogst-
maand, met geweld, op het onverwachtst, tusfchen
de klippen gedreven. „Slechts een kanonschot,”
dus fchrijft hij, „bevond ik mij verwijderd van
„de branding der klippen, welke wij duidelyk za-
„gen. De goede Voorzienigheid alleen heeft mij
„op eene wonderbare wijze gered; want op het
„oogenblik van het grootfte gevaar, joeg een uit-
„fchietenden wind mijn fchip op eens in volle zee,

D 3

„ en

„ en hielp mij uit den zorgelijken toestand, in welken ik mij bevond (I).”

Met zulk eene vloot kon niet langer zee gebouwd worden. De versprooide schepen hereenigd zijnde, liep men zonder uitstel naar Texel, alwaar Tromp op hoog bevel, ter zijner verantwoording, zich aan land begaf, aan EVERTSEN het gebied der vloot overlatende. Weldra stevende hij, met dezelve, naar de Zeeuwfche zeegaten, en gaf van dáár verflag aan de Overheid wegens de gesteldheid der zeemagt. Vele schepen waren hem gebleken lek of masteloos te zijn, aan andere ontbraken boegsprietten of zeilen; door ziekte en ongemak was het volk afgemat, en de zaden van oproer openbaarden zich alomme. EVERTSEN was daarom van oordeel, dat de vloot noodzakelijk moest binnenvallen, en verklaarde rondborstig, niet met dezelve te kunnen zee kiezen; *liever, gelijk hij zich uitdrukt, verkiezende eerlyk uit den dienst te gaan, als heden of morghen te worden ghescholden voor een' schelm (m)*.— De ongunstige beoordeeling van het gedrag van den kloekmoedigen, maar miskenden Tromp in die oogenblikken, zal onze Zeevoogd waarschijnlijk in zulk eene gemoedsgesteldheid gebragt hebben, en zijne ziel met bekommering hebben vervuld over de litzin-

(I) Brief van JAN EVERTSEN aan de Admiraliteit van Zeeland, 14 Aug. 1652.

(m) Brief van denzelven, 20 Aug. 1652.

zinnige berisping der daden van 's Lands verdedigers. Zijne voordragt, en die der overige Bevelhebbers, vond bij de Overheid ingang, en de vloot werd voor een groot gedeelte niet in zee gezonden, dan na alvorens op nieuw te zijn uitgerust.

Het was in Slagtmaand van hetzelfde jaar 1652, dat EVERTSEN zich wederom met zijn smaldeel, vergezeld door vele koopvaardijfchepen, bij de vlag onder Tromp voegde. De vereenigde scheepsmagt stak op den zesden van Wintermaand in zee. Reeds vier dagen daarna ontmoette zij de vloot der Engelschen, onder Blake. Onze zeelieden gedroegen zich in dezen strijd, voor een deel heldhaftig; een ander gedeelte kon door storm niet tot den vijand doordringen (*n*). Op EVERTSEN en zijnen Commandeur, de Ruyter, kwam hierdoor de grootste last van het gevecht neder. EVERTSEN gedroeg zich als een dapper voorvechter der Nederlandsche eere, en wederstond moedig, met zijne mindere magt, het meerdere vermogen van den vijand (*o*). De strijd had naauwelijks

(*n*) *Journal, gehouden bij den Viceadmirael JOHAN EVERTSEN, op het schip Hollandia, geduyrende de reyse onder den Heer Luit. Admiraal Tromp, door ordre van H. Ho. Mo. Heeren Staten Generael, gededineert om allen afbreuck te doen aen de vijanden van onsen Staet, mitsgaders te convoijeren de coopvaarders uyt alle quartieren van onse landen, willende nae de West: beginnende 30 Nov. 1652 tot 6 Maart 1653, m. s. berustende in het Archief van het Rijk.*

(*o*) BRANDT, l. l. p. 36.

lijks een' aanvang genomen, of hij klampte een Engelsch schip, van zes endertig stukken, de *Bonaventura*, aan, hetwelk Tromp, reeds bezet aan de andere zijde door eenen tweeden Brit, zeer benaauwde. Nu beukt EVERTSEN den Engelschman met zijn geschut, velt deszelfs masten neder, en tert, doet vele van zijne schepelingen overspringen, en het vijandelijke schip strijkt de vlag voor den Zeeuwschen Bevelhebber.

Door zulk eene en nog meer dappere daden hielp EVERTSEN de overwinning verwerven. Blake slaat, na eenen geweldigen tegenstand, aan het wijken, en EVERTSEN, met Tromp en de Ruyter, jagen hem op de vlugt. Het vallen van den avond belette de verdere vervolging. Hierover beklagt EVERTSEN zich in één zijner brieven: „want,” zegt hij, „indien de donker van den „nacht ons niet gescheiden had, was er goede „parentie geweest, om hare vlote van malcanderen „te doen *schetteren*,” met geweld uit een te drijven, te vernielen. „Dit heeft de Heere,” dus vervolgt hij, „voor desen tyt noch niet gelieft. „Doch daer wy nu bemercken, dat Godt eene „vreesse in de Engelsche beghint te geven, zijn „wij voornemens iets te ondernemen tegen Duins, „indien de wind dit niet belet (*p*).” Deze laatste

(*p*) *Leven van C. TROMP*, p. 77, en BRANDT, I. I. p. 36. *Journal*, boven aangehaald, en Brief van JAN EVERTSEN aan de Admirant.

ste omftandigheid verhinderde de uitvoering van zulk eenen aanflag.

Intusfchen, meende men het behaalde voordeel niet ongebezigd te moeten laten. De eer der Natie gebood, de vloot van den Staat, zelfs gedurende den winter, in zee te houden. Met zware stormen hadden EVERTSEN en zijne medgezellen (q) wel te kampen, doch de vrijheid der zee, en de veiligheid van den koophandel werden hierdoor bevorderd en gehandhaafd.

Het leed niet lang, of Blake vertoonde zich op nieuw in zee. In Louwmaand des jaars 1653, liep hij voor het eerst weder uit, om de Nederlandsche zeemagt in het Kanaal op te sporen. Niet minder dan honderd vijfzig (r) koopvaarders hadden zich bij onze vloot gevoegd, om onder derzelver bescherming naar het Vaderland te stevenen. Op dezen rijkdom wilden de Britten zich vergasten.

In de nabijheid van Portland ontmoetten de beide vloten elkander, op den acht en twingften van Sprokelmaand. Het getal der fchepen was aan beide zijden omtrent het zelfde; doch de menigte van koopvaardijfchepen belemmerde grootelijks onze fcheepsmagt. Niet alleen moesten onze zeelieden

zorg

liteit van Zeeland, 12 Dec. 1652. Het gebruik van het verouderde woord *fchetteren* heeft iets bijzonder eigenaardigs. KILIAAN verklaart dit door *Diffundere, spargere, dispargere cum sonitu*.

(q) *Journael van J. EVERTSEN*, cit.

(r) Sommigen fpreken van 250 fchepen; HUME van 300.

zorg dragen voor hunne eigene verdediging, maar tevens voor het behoud van den weerloozen hoop, welke zich bij hen had gevoegd.

Drie dagen lang duurde het gevecht. Afgemathheid en de nacht scheidde alleen den strijd. De duisternis diende slechts, om de schade van den vorigen dag, zoo veel mogelijk, te herstellen, en zich tot het gevecht van den volgenden te bereiden.

EVERTSEN was hier weder de deelgenoot van Tromp in deszelfs gevaren, dapperheid en zege. Op een schip van twee en veertig stukken voerde hij het bevel in het midden der vloot. Hij wist, in den gevaarvollen toestand, waarin onze zeemagt zich bevond, de beste maatregelen te nemen, en door zijn beleid zich en de zijnen, zoo moedig te verdedigen, dat, te midden van den zwaarsten strijd, EVERTSEN, volgens de getuigenis van Tromp zelven (s), gedurende den eersten dag van het gevecht, geen schip verloor uit het smaldeel, over het welk hij gebod.

Waar de strijd het hevigst was, vertoonde EVERTSEN zich: waar gevaar was, snelde hij henen. De dappere de Ruyter vond zich met eenige weinigen bezet, aangetast, geperst van alle zijden, door niet minder dan twintig vijandelijke schepen omsingeld. Hagchelijk was zijn toestand. Naauwelijks ziet

EVERT-

(s) *Leven en bedrijf van C. TROMP*, p. 91.

EVERTSEN zijnen landgenoot en Commandeur in gevaar, of hij zeilt toe, baant zich door den drom der vijanden eenen weg, doet alles voor zijn kanon wijken, dringt tot den voortreffelijken Man door, en verlost hem, aan wien het Vaderland daarna zoo dikwijls deszelfs behoud is verschuldigd geweest (t). Indien EVERTSEN, om eenige daad, verdient in dankbare nagedachtenis bij den nakomeling te blijven; het is voorzeker, om den moed en het beleid, welke hij bij deze gelegenheid heeft aan den dag gelegd. De eenvoudige wijze, op welke EVERTSEN in zijn Dagboek, 't welk hij aan 's Lands overheid daarna ter hand stelde, deze dappere daad heeft opgeteekend, mag allezins, naar het mij toefchijnt, te dezer plaatse worden vermeld. „ De Commandeur Michiel de Ruyter, ” dus leest men aldaar, „ metten Comm. Balck en noch een off twee van onse schepen door d'Engelschen beset fynde, syn wy met eenige van ons Esquadre daer naer toe gezeylt, ende deselve ontfet.—” Zoo vereenigde zich in den onverlaagden Krijgsman, uitstekende zedigheid, dat kenteeken van ware grootheid der ziel, met dapperheid en beleid!

Toen de eerste dag van den strijd was verstreken, overwogen de Hoofden der vloot, of het raadzamer

wa-

(t) *Journal van EVERTSEN*, boven vermeld. *Leyen van C. TROMP*, p. 81. *Leyen en Daden der Zeekhelden*, p. 600. DE LA RUE, *Heldh. Zeel.*, p. 163, dwaalt, wanneer hij zegt, dat EVERTSEN Tromp ontzette.

ware, de koopvaardijfchepen, zoo bezwarende in het gevecht, hunne reize alleen te doen bevorderen, om den vijand alsdan met meerder geweld tegenstand te bieden; dan wel, deze rijk beladen fchepen met 's Lands vloot, deinzende, te befchermen. EVERTSEN en de Ruyter waren met Tromp in gevoelen overeenftemmende, en tot het laafte werd befloten.

Nu werd alles tot eenen tweeden ftrijd in gereedheid gebragt, om den fchat des Vaderlands te dekken. De beide dagen, in welke het gevecht telkens werd hernieuwd, vocht men van beide zijden hevig.

JAN EVERTSEN was, gelijk te voren, ook in deze dagen aan het hoofd van zijn fmaldeel. Hier gaf hij het befte voorbeeld. Een Engelsch fchip, *de Waterhond* geheeten, werd voornamelijk door hem zeer gehavend(*u*). Tot op het laafte van den ftrijd, bleef hij Tromp bij, en bood hem getrouwen bijftand in de benaauwdfte oogenblikken, toen flechts vijf en twintig fchepen der geheele vloot in ftat waren des vijands aanvallen af te weren(*v*). Op den derden dag, begon ook EVERTSEN, gelijk dit velen reeds ontbroken had, gebrek te ondervinden aan kruid en lood. Terwijl hij zich, tot bedekking der vloot, altijd in de achterhoede ophield, en de Britten noodzaakte terug te trekken, boodfchapte hij aan Tromp, dat hij weldra niet meer in ftat zou zijn te

(*u*) *Holl. Merc.* a. 1653, p. 21. *Leyen van C. TROMP*, p. 90.

(*v*) *Rapport van M. H. TROMP* aan H. H. Mogenden. *Leyen van C. TROMP*, p. 92, en *Holl. Mercurius*, p. 23.

te vuren. Dit gebrek was op de Nederlandsche schepen algemeen, en deed den aftogt voornamelijk bespoedigen; doch de vijand, afgemat door dezen driedaagschen zeeslag, in welken onze zeelieden zich, zelfs bij de Britten, om den behendigen aftogt, grooten roem verwierven, verliet weldra de Nederlandsche vloot; en EVERTSEN en zijne medgezellen geleidden het grootste deel der rijk beladen schepen behouden in het Vaderland.

Zoodra JAN EVERTSEN was wedergekeerd, deed hij, op den zevenden van Lentemaand, verslag van zijn wedervaren aan de Staten van Zeeland (w), en verreisde daarna zonder uitstel, op hoog bevel, naar den Haag, alwaar zijne raadgeving verlangd werd, tot het herstellen en uitrusten der vloot. Hier verscheen hij in de vergadering der Algemeene Staten. Met lof en eere werd hij op die plaats ontvangen, en Mulert, voorzitter van die vergadering, kondigde hem aan: „dat Hunne Hoogmogen-
„den zyne aangewende devoirs, goed beleid en
„mannelyke couragie in de laatste rencontre jegens
„de Engelschen getoond, voor aangenaam hadden
„opgenomen, en ook in tyden en wylen zouden
„erkennen de diensten zoo van hem, als van de
„andere Opperhoofden en Capiteinen in het voorschreven gevecht aan den Lande gedaan (x).” Deze erkenning volgde welhaast. EVERTSEN ontving van

(w) *Not. der Stat. van Zeeland*, eod. die.

(x) *Not. van H. H. Mogensen*, 24 Maart 1653.

van de Algemeene Staten eene vereering ter waarde van vijftien honderd gulden, welke, volgens de getuigenis van eenen schrijver, bestaan heeft in eene gouden keten (y).

Doch het waren de Algemeene Staten niet slechts, die aan JAN EVERTSEN blijken gaven van goedkeuring en genegenheid: ook Holland wilde aan hem, en de overige Opperhoofden der vloot, eenige belooning en eere schenken. In de vergadering van dat Gewest werd EVERTSEN geroepen. Hier werden hem de dankbaarheid en goedkeuring der Staten, wegens zijn gedrag in den laatsten zeeflag, betuigd (z); eene eerbewijzing, die niet dan zelden te beurt viel aan Bevelhebbers uit een ander Gewest; eene eerbewijzing vooral uitmuntend voor EVERTSEN, als Opperhoofd van het nabuigse Zeeland: want de nijdver, welke tusschen de beide Gewesten heerschte, was ook toen zeer levendig. Daarenboven, deelde EVERTSEN in de vruchten van het besluit, 't welk de Provincie Holland nam, om hem met Tromp, de Ruyter en Floriszoon iets in het bijzonder ten geschenke te geven, tot erkentenis voor hunne kloekmoedigheid en dapperheid; terwijl eindelijk aan EVERTSEN, met toestemming en op aandrang van Holland, in deze dagen, om zijne getrouwe diensten, eene wedde als Viceadmiraal, hoedanig eene hij tot nu toe gemist had,

(y) *Leven van C. TROMP*, p. 103.

(z) *Not. van Holl.*, 9 April 1659.

had, door de Algemeene Staten werd verleend; met bepaling zelfs, dat dezelve zou gerekend worden ingegaan te zijn van het oogenblik, dat hij het eerst tot dien post verheven was (a).

Op zoodanig eene wijze, vond EVERTSEN zich bij de Overheden van Nederland geëerd en beloond voor zijne dapperheid. Maar, het geen niet zelden het lot is van groote Mannen; ook hij ondervond, dat de deugd niet verheven is boven den tijd, maar veeleer aan dezen prikkels geeft, om haar, indien dit mogelijk is, te kwetsen.

Hoe hoog de kloekmoedigheid der Zeevoogden bij 's Lands Overheid geacht werd, velen schreven het niet verslaan van den vijand aan de lafheid der Op-
perhoofden toe, en eene menigte van schotschriften zwierf door deze Gewesten (b). JAN EVERTSEN ontging in geenen deele deze betigtingen. Terwijl hij door anderen, wegens zijne dapperheid in dezen zeeslag, „ een vroom, wijs en voorzigtig Hoofd ge-
„ noemd werd, wiens vroomheid, voorzigtigheid en
„ manhaftigheid hem ten oogen uitzag, „ en hij door een' dichter van die dagen, nevens Tromp en de Ruyter, met den naam van *Oorlogsblixem* en *Ridder van de zee* (c) bestempeld werd: verscheen er elders

(a) *Not. van Holl.*, 28 Maart 1653, en *Not. der Staten van Zeeland*, a. 1653, 8 April.

(b) AITZEMA, D. III. p. 796.

(c) *Zeekeygh door Jan Vos*, a. 1653, en *Naerder Openbaringe van den Engelschen Handel en Mishandel*, a. 1653, beiden voorkomende in de *Bibl. Dunstaniana*.

ders een fcherp fchotschrift (*d*) tegen hem, in het welk met eene kwaadaardige pen zijne eer en goede naam werden aangestast. De Algemeene Staten, en de Leden van Holland oordeelden deze zaak van gewigt, daar zulke beschuldigingen ligt invloed konden hebben op den eerbied en het ontzag jegens EVERTSEN. Zij befloten daarom de uitgevers en verspreiders van dat *fameus libel*, *hetwelk ten merklijken ondiens van den lande frekte*, gelijk zij zich uitdrukten, regterlijk te vervolgen, en hunne misdaad door de straffen bij de wet bepaald, te doen boeten.

Terwijl dit een en ander plaats vond, hield EVERTSEN zich nog, volgens het bevel der Algemeene Staten, in den Haag op, waar hij met sommige der Opperhoofden hielp overleggen, wat het meest ten dienste van het Vaderland zoude verstreken. Men besloot, zoo spoedig mogelijk, de ingevallen oorlogschepen te herstellen, en dezelve met eenige te vermeerderen, om den vijand beteren tegenstand te kunnen bieden.

Met dit oogmerk, keerde EVERTSEN naar Zeeland terug, alwaar hij zijne uiterste pogingen in het werk stelde, om het finaldeel van dat Gewest uit

(*d*) De titel was: *Rotterdams Zeepraetjen tuschen een Koopman, een Burger ende een Stuyrman. Not. van H. H. M., 31 Maart 1653. Not. der Staten van Holl., eod. die.* Het stukje zelve is mij niet voorgekomen; misschien vindt men het wel in de *Bibliotheca Duncaulanica*.

uit te rusten. Straks verlaat hij de kusten, en meent naar Texel te stevenen, om zich met Tromp te vereenigen; doch de gansche zeemagt der Engelschen ontmoette hem aan den mond der Schelde. Met zijn zwak smaldeel kon hij de sterkte der Britten niet wederstaan; als een voorzigtig Opperhoofd zeilde hij terug, en voegde zich niet eerder bij de algemeene vloot, dan nadat de zee vrijer was geworden.

Zoodra EVERTSEN zich met 's Lands zeemagt vereenigd had, werd de vijand opgespoord. Op Duins waagde men eenen aanslag, doch dezelve eindigde vruchteloos. Nu ging men op de Britten los. Op den twaalfden van Zomermaand worden deze bij Nieuwpoort ontdekt. Het waren Monk en Deane, mannen van beproefden moed, welke over hen geboden. De uitslag van het gevecht was voor Nederland nadeelig. De meerdere zwaarte der Engelsche schepen, het grooter aantal van wel gewapende zeelieden en het beter geschut des vijands, waren de oorzaken van het wijken onzer vloot.

JAN EVERTSEN voerde in dezen strijd, gelijk voorheen, het bevel naast Tromp, als tweede opperhoofd in de vloot. Als zoodanig streed hij aan de spitse van het tweede smaldeel. Treffelijk kweet hij zich weder van zijnen pligt. Tot het laatst van het gevecht bleef hij met weinigen, gedurende twee dagen, in het heetste van den strijd volhardend. De groote overmagt van den vijand en de trouweloosheid van vele der Nederlandsche bevelhebbers, konden

E

EVERT-

EVERTSEN, nevens Tromp, doen wijken; doch vlugten kon hij niet. Met weinigen keerde hij de aanvallen der Britten af, en streed nog op den tweeden dag, toen de zon reeds lang was ondergegaan. Hierdoor werd de geheele vernieling van 's Lands vloot verhinderd, en te midden der algemeene schande; mogt EVERTSEN de eere wegdragen, door zijne dapperheid te hebben medegewerkt tot het behoud van Neêrlands zeemagt (e).

Naauwelijks waren JAN EVERTSEN en de overige opperhoofden in Zeeland aan land gestapt, of zij verklaarden aan de zich aldaar bevindende Afgevaardigden der Algemeene Staten, zoo wel mondeling, als schriftelijk, dat de oorzaak der nederlaag voornamelijk toe te schrijven was aan de zwakheid onzer zeemagt. Zij schaamden zich niet, hunne nederlaag te bekennen, ja betuigden geen zee te willen kiezen, indien men niet in eene betere uitrusting der vloot voorzag (f).

Ten gevolge van deze klagten, werd alles in het werk gesteld, om binnen korten tijd eene nieuwe, sterkere scheepsmagt in zee te brengen. EVERTSEN werkte hiertoe met kracht mede, en hielp het Zeeuwsche finaldeel spoedig herstellen en in gereedheid brengen.

Ter-

(e) BRANDT, *Leyen van de Ruyter*, p. 47 en 51; en *Leven van C. Tromp*, p. 115.

(f) BRANDT, cit. p. 52 en andere.

Terwijl EVERTSEN met Tromp en de Ruyter zich aldus in Zeeland bevljigden, was Witte Corneliszoon Witte naar Texel vertrokken, om een gedeelte van 's Lands vloot, 't welk zich aldaar bevond, wel te voorzien. Het groote doel was, om deze beide magten te vereenigen, daarna gezamenlijk den vijand aan te tasten en den geleden hoon te wreken.

Met dit voornemen, liepen EVERTSEN en de andere Bevelhebbers der vloot uit Zeeland, op den derden van Oogstmaand des jaars 1653. Doch de vereeniging met Witte werd verhinderd door de magt der Britten, welke met honderd twintig schepen langs de kusten van Nederland zwierven. Deze vereeniging werd echter, niettegenstaande de tegenwoordigheid der Engelschen, noodzakelijk gerekend, om den vijand uit onze wateren te kunnen verdrijven. De Raad der hooge Bevelhebbers, tot welken EVERTSEN behoorde, werd dus zamengeroepen, zoodra men de Wielingen had verlaten, en hier werd het mannelijk besluit genomen, *met de hulpe van God door de Engelsche vloot te slaen, ende alsoo met den Vice-Admiraal te conjungeren, ende alsdan te ageren (g).*

Men zeilde dan noordelijk op naar de zijde van Texel. In de nabijheid van Egmond, ontmoette men op den achtsten van Oogstmaand den vijand. JAN EVERTSEN leed den eersten aanstoot. Fel werd hij

aan-

(g) AITZEMA, D. III. p. 831.

aangetast, en bekwam groote schade aan zijn schip; maar getrouw aan zijnen plicht, wederstond hij moedig alle pogingen der Britten (*h*), tot dat Tromp hem en de zijnen ter hulpe snelde, en het gevecht algemeener maakte. Vreeselijk was de strijd. „De „ weergalmen der aardfche donderen, te gelijk uit „ duizend trompen uitgedreven, verbijsterden mal- „ kander in de Duinen.” De dood wandelde met graagte over den Oceaan in het rond. Het gevecht werd door den nacht geëindigd, zonder dat de vijand of onze vlotelingen zich de overwinning regmatig konden toeschrijven.

Toen Witte door het gebulder van het geschut, en door boden kennis had verkregen van den strijd, stak hij in het holle van den nacht, niet zonder gevaar, in zee, en vereenigde zich met de groote vloot, alvorens een nieuw gevecht aanvang had genomen; want een hevige wind had belet op den volgende dag den zeeslag voort te zetten.

Nauwelijks was de dageraad van den tienden van Oogstmaand aangebroken, of EVERTSEN en de overige vlotelingen bereidden zich tot eenen nieuwen strijd. Door den wind teruggedreven, bevond de vloot zich op de hoogte van Scheveningen. Tromp voerde den regtervleugel aan, de Ruyter den linker; JAN EVERTSEN gebood over den middentogt, Witte over de achterhoede.

Ten

(*h*) *Leven van C. TROMP*, p. 123. BRANDT, cit. p. 54.

Ten zeven uren des morgens werd het teeken tot den aanval gegeven. Op alle punten breekt men met de grootste dapperheid op den vijand in, doorboort de slagorde van zijne vloot, wendt zich midden door dezelve om, en begroet hem van alle zijden uit ontelbare vuurmonden. Reeds scheen het beleid en de moed der brave Nederlanders door de overwinning te zullen bekroond worden, toen de dappere Tromp door het doodend lood werd getroffen, en zielloos nederzonk.

Door het sneuvelen van Tromp, kwam het opperbevel der vloot, volgens zijnen rang als oudsten Viceadmiraal, en naar de beschikkingen der Algemeene Staten, op JAN EVERTSEN. Doch eene onvoorziene ramp belette hem, zich te kwijten van dezen pligt, welken hij, indien hij daartoe in de gelegenheid ware geweest, voorzeker, waardig zijnen verworven roem en grooten naam, op eene luisterrijke wijze zou hebben volvoerd. Maar er zijn Mannen, die door hunne uitstekende bekwaamheden, en door hunnen treffelijken aanleg, voor de schitterendste daden en den verhevensten roem bestemd schijnen, wie het noodlot vaak met zware slagen treft, en deszelfs geduchten arm doet gevoelen, niet zelden zelfs op het oogenblik, wanneer het Geluk hun het meest schijnt aan te lagchen. Dat JAN EVERTSEN tot die foort behoorde, ondervond hij in dezen zeeslag, gelijk bij vele volgende gelegenheden.

Reeds op den eersten dag van het gevecht, had EVERTSEN, gelijk gezegd is, zware schade aan zijn

E 3

schip

schip geleden. Den volgenden dag was dezelve, zoo veel zulks de hevige wind toeliet, door hem hersteld; zijn schip echter bleef hierdoor in zwakken toestand. Met de overigen geraakte hij, aldus toegesteld, op den tienden van Oogstmaand, in het gevecht. Aan het hoofd van zijn smaldeel rukte hij op den vijand in, doorsneed deszelfs rijen, en werd welhaast met vele der zwaarste Engelsche schepen in een scherp gevecht gewikkeld. Hier leed zijn schip op nieuw groote schade, hetwelk zoodanig door het vijandelijke vuur werd geteisterd, dat zijne groote mast begon te wankelen, en dreigde neder te storten (i). Hij zelf ontving eene wonde; zijn zoon, CORNELIS EVERTSEN, *de jonge*, Bevelhebber van het schip, werd zeer zwaar gekwetst; velen van zijn volk werden gedood of gewond; zijne zeilen hingen aan flarden, zijn touwwerk was doorschoten, het geheele schip doornageld en bijna met water vervuld; terwijl hij, omgeven door een' drom van vijanden, zich niet in staat bevond, in persoon op eenig nabij gelegen schip over te gaan, om het gebied der vloot op zich te nemen. Wilde EVERTSEN dus niet in de handen van den Brit vervallen, erschoot

(i) Overal wordt met lof van EVERTSEN gesproken. *Holl. Mercurius*, a. 1653, p. 76. *Repport van WITTE*. AITZEMA, D. III. p. 832. Zie verder BRANDT, cit. p. 53 en 56. *Leven van C. TROMP*, p. 127. Hier wordt gezegd, dat EVERTSEN, om niet in 's vijands handen te vallen, zich met zeventig dooden en gekwetsten naar de Maas moest doen slepen.

schoot hem niets over, dan zich zelve eenen weg door den vijand te banen, en, gelijk de Ruyter bij deze zelfde gelegenheid deed, eene veilige haven, hoe grievend dit hem ook ware, te zoeken. Het bevel der vloot viel, na den dood van Tromp, dus niet aan hem, maar aan Witte Corneliszoon Witte te beurt. Zoo wreed drukte het noodlot JAN EVERTSEN, toen hij den hoogsten trap der eere scheen te zullen bestijgen!

Er is mij een belangrijke brief van EVERTSEN voorgekomen, welke tot nu toe onder de stukken van den Staat verborgen was. Hierin geeft de Viceadmiraal in eenen eenvoudigen, doch mannelijken stijl, een verslag van zijne daden bij deze gelegenheid, en van de redenen, welke hem hadden gedrongen tot het inloopen in de Maze (k). „Ick en hebbe,” dus schrijft hij aan de Algemeene Staten, toen hij pas nabij Goedereede was aangekomen: „Ick en hebbe niet mogen nalaten, „Uwe Hoog Mogenden by dese alles in cort sommier aen te dienen, hoe sich de saecke (insonderheyte met ons) in dese rencontre iegens d'Engelse Vloot is toegedragen, Ende om uwe Ho: Mo: daer uyt te kennen te geven de nootfaeckelyckheyte, die ons heeft gedwongen met ons onder-
„ heb-

(k) Dezen brief heb ik gevonden in het *Register der Inkomende Brieven van H. H. Mog.*, 2. 1653. Het sôt laat ik achter, omdat het slechts bijzonderheden van de vloot bevat.

„ hebbende ſchip binnen te wycken. 't Is fulcx,
„ dat eergisteren den 8 defer, des achtermiddags
„ ontrent de clocke vyff uren, den vyandt de louff
„ hebbende, Ick nevens den Commandeur de Ruy-
„ ter de louffwaerſte ſynde van onſe vloot, fooda-
„ nich ſyn aengetroffen geweest van des vyandts
„ Capitale Schepen, welke dien ganſchen dagh op
„ op ons chargeerden, dat ick alſdoen creegh 5 à
„ 6 dooden en 11 à 12 gequeſten, ende ſoo veel
„ ſchooten onder water, dat wy geduyrich moesten
„ pompen met twee pompen. Ende alſoo door het
„ harde weder op gisteren, deſelve ſchooten onder
„ water niet hebben connen bequaemelyck ſtoppen,
„ hebben echter (met de pompen) heden deſen mor-
„ gen ons in ons devoir gerangeert, ende met onſe
„ Vloot tegen des Vyandts Vloot aenſeylende, ſyn
„ wy geloopen door haer gros, tuſſchen 60 à 70
„ (daer onder ſe drie Admiraelſ, ende tmeestendeel
„ derſelver Capitale ſchepen), welke alle ſoo op
„ ons hebben gechargeert, dat het geen wonderen
„ ſoude ſyn, indien wy ſteyl neder waren gefonc-
„ ken; fulcx dat ick nu binnen ons ſcheeps Boort
„ bevinde over de vyftich, ſoo doode ende gequet-
„ ſte, ſonder doch het getal almoch pertinentelyck
„ te weten, hebbende ſelfs ontfangen een quetſure
„ in truggebeen (hoe wel Gode loff niet ſwaer)
„ ende. mynen Capiteyn drie wonden, over de 20
„ ſchooten onder water, ende voorts alle onſe mas-
„ ten, ſtengen, reën, ende alle het wante ſoo gants
„ doorſchooten ende ontramponceert, dat ick liever
„ wensch-

„ wenschte, ende oock hier mede verfoecke, het
 „ uwe Ho: Mo: gelieffde eenige uyttenharen te de-
 „ puteeren, om tselfde te connen sien, als meer
 „ darvan te schryven, sullende al ons volck, foo
 „ wel gequettste als andere samen scheeps Boort
 „ houden, totter tyt toe het uwe Ho: Mo: sal ge-
 „ lieven de gemelte heeren Gedeputeerden te sen-
 „ den, off wel hier op haer antwoorde my te laten
 „ toecomen. Den Capteyn Pieter Gorcum, die my
 „ door den Vyandt is gevolcht, niet veel beter ge-
 „ stelt synde als wy, hebbe ick gelast by my te
 „ blyven, om foo ons schip hadde willen commen
 „ te sincken, het volck te salveren.”

Men kan uit dit schryven ligt opmaken, in welk eenen gevaarlijken toestand EVERTSEN zich had bevonden; hoe dapper hij zich met zijn smaldeel had gekwet, en hoe zeer hij, om niet in 's vijands magt te vervallen, gedwongen was geweest te wijken. Na zijne terugkomst werd hem van sommigen gevraagd: „Waarom hij bij het doornagelen en onbruikbaar worden van zijn schip, niet op een ander was overgegaan?” — „Omdat ik,” was het antwoord van den Held, „alsdan had moeten overgaan op één van des vijands schepen (1);” willen-

(1) AITZEMA, D. III. p. 834. BRANDT, cit. p. 60. Opmerkelijk is het, dat deze schrijvers dit gezegde zoo wel aan EVERTSEN, als aan de Ruyter in den mond leggen. De Ruyter schreef over EVERTSEN aan H. H. Mog.: *dat de Viceadmiraal J. EVERTSEN seer schadeloos (beschadigd) was: die en konde niet langer volgen.*

lende hiermede betuigen; dat hij zoodanig door den vijand was omringd geweest, dat hij tot geen der Nederlandsche schepen had kunnen doordringen, maar zich zelven eenen weg had moeten banen door het vijandelijke vuur. Waarlijk een gezegde, de beroemdste Helden der Oudheid waardig!

Intusschen hadden de dood van Tromp en het gemis van EVERTSEN en de Ruyter, welke laatste met zijn schip insgelijks eene wijkplaats in de Maze had moeten zoeken, grooten invloed op den uitslag van het gevecht. Er verspreidden zich welhaast schrik en verwarring in de vloot, en velen verlieten op eene schandelijke wijze de vlag. Het noodlot onzer scheepsmagt ware kommerlijk geweest, indien de kloekmoedigheid van Witte dezelve niet tegen het geweld van den vijand mannelijk had weten te verdedigen.

Zoodra de Algemeene Staten, door de berigten van EVERTSEN, zijnen toestand, en dien der vloot hadden vernomen, besloten zij, niet alleen hem twee Afgevaardigden te zenden, maar hem tevens het bevel te doen toekomen, zich met zijnen Commandeur, de Ruyter, zonder verwijl, indien hunne gezondheid zulks toeliet, met een klein vaartuig in zee te begeven; de vloot van den Staat, welke, volgens de laatste tijdingen, zich naar Texel had begeven, op te zoeken; en, na dezelve bereikt te hebben, over te gaan op het een of ander van de bekwaamste schepen, „ten einde hij,” dus luidt het besluit, „met syne goede directie de saec-
„ ke

„ ke van tgemeene Vaderlandt ten besten ende tot
 „ eene goede uytcomfte mogt helpen beleyden; ver-
 „ latende Hunne Hoogmogenden zich ten hoochsten
 „ op deszelfs goede couragie ende animeuse condui-
 „ te (m).”

Naauwelijks was dit bevel afgevaardigd, of het binnenloopen der vloot en de toestand onzer zeemagt werden door nieuwe tijdingen vollediger bekend. Nu klaarde zich alles meer en meer op; men vernam waar des vijands magt zich ophield, en aan welk een gevaar EVERTSEN met zijnen Commandeur zoude bloot gesteld zijn. In alle haast werden de leden der Algemeene Staten daarom bijeen geroepen, en op den elfden van Oogstmaand, des nachts ten twaalf uren, werd omtrent EVERTSEN een nieuw besluit genomen, waarbij hem uitdrukkelijk gelast werd, dat, aangezien het groot gevaar, in het welk hij en de Ruyter zich zouden begeven, wanneer zij naar Texel zeilden, zij dien togt niet zouden ondernemen, maar dat zij integendeel ten spoedigste naar den Haag moesten vertrekken, opdat zij in de voor Nederland zoo moeilijke omstandigheden, *waar aan voor den dienst van den Lande ten allerhoochsten gelegen was*, door raadgevingen de Algemeene Staten mogten voorlichten (n).

Maar, vóór de aankomst van dit bevel, was EVERTSEN

(m) *Secrete Notulen van H. H. Mog.*, II Aug. 1653.

(n) *Dezelfde*, en BRANDT, cit. p. 60.

SEN met zijnen Commandeur, verachtende alle gevaren, en met verwaarloozing van zijne wonde, reeds met een galjoot in zee gestoken. Hiermede zeilde hij langs de kusten van Holland, opsporende de schepen, welke in onzekerheid her- of derwaarts mogten dwalen. Doch noch vriend, noch vijand werd door hem ontmoet, en op den dertienden van Oogstmaand kwam hij, in den morgenstond, behouden in Texel aan land (o). Reeds op denzelfden dag, verliet hij die plaats, en verreisde over land, ingevolge de begeerte van Hunne Hoog Mogenden, met spoed naar den zetel van het gebied. Hier verscheen hij welhaast ter Staatsvergadering, en deed een omstandig verslag van het gebeurde in de laatste zeegevechten. Rijpelijk werd dit alles overwogen, waarna hem, wederom verschenen zijnde, bij monde van den Voorzitter Schuylenburg, werd aangezegd: „ Dat Hunne Hoogmogenden zyne aan-
 „ gewende devoirs, goed beleid, directie en man-
 „ nelyke couragie in het jongste gevecht tegen de
 „ Engelschen betoond, voor aangenaam hadden op-
 „ genomen, gelaudeert en geaprobeert, gelyk de-
 „ zelve die voor aangenaam opnamen, approbeerden
 „ en laudeerden mits dezen, met verdere verklaring,
 „ dat H. H. Mo. ook in tyden en wylen de dien-
 „ sten zoo bij hem, als bij de andere Officieren en
 „ Ca-

(o) BRANDT, p. 60. *Brief van WITTE aan H. H. Mogenden*, op dien dag.

„Capiteinen in het voorschreve gewecht aan den
„lande gedaan, naar behooren zouden erkennen;
„met verzoek en vermaning, dat hy in de voor-
„schreve devoiren, goed beleid, directie en manne-
„lyke couragie zoude continueren en volharden ten
„meesten dienste van het algemeene lieve Vader-
„land (p).” Weinige dagen na deze mondelinge
uitboezeming der goedkeuring van 's Lands Over-
heid, omtrent het gedrag van EVERTSEN, werd hem
dit besluit schriftelijk ter hand gesteld, tot een na-
der bewijs van de gunstige gevoelens der Algemeene
Staten jegens hem.

Na het doen van zijn verflag, vertoefde EVERTSEN
nog eenigen tijd in den Haag, om de raadplegingen
bij te wonen, betrekkelijk het herstellen der vloot
en het nemen van nieuwe maatregelen. Op zijne
aanrading, en die van weinige Opperhoofden werd
spoedig een aanzienlijk getal schepen uit Texel in
zee gebragt; opdat het, gelijk men vindt aange-
teekend, aan Europa mogt blijken, dat de Engel-
sche vloot, wel verre van te hebben getriomfeerd,
onze kusten, welke zij vóór den zeeslag bezet
hield, na het gevecht plotseling had moeten verla-
ten. Zoo grootsch dachten, zoo grootsch handel-
den onze Zeehelden en Staatslieden in de dagen der
benaauwdheid!

Zoo-

(p) *Notulen van H. H. Mog.*, 19 Aug. 1653.

Zoodra alles geregeld was, vertrok EVERTSEN naar Zeeland, om aldaar de uitrusting te bevorderen, en voor zich een nieuw schip te doen bouwen, in de plaats van het vorige, hetwelk was onherstelbaar geworden.

Terwijl EVERTSEN zich in Zeeland ophield, droeg hij zijne klagen voor aan de Staten van dat Gewest over de verschillen, welke tusschen hem en den Viceadmiraal Witte Corneliszoon Witte waren ontstaan. Vóór het uitloopen der vloot namelijk, was door de Algemeene Staten bepaald, dat EVERTSEN, indien Tromp kwam te overlijden, als de naaste in rang, dezen in het opperbevel der vloot zoude opvolgen. Uit hoofde van die bepaling, oordeelde EVERTSEN, en te regt, dat na het sneuvelen van Tromp, hem het gebied toekwam. Doch Witte was van een geheel tegenovergesteld gevoelen. Reeds bij de eerste aankomst van EVERTSEN, na den strijd, in Texel, was hierover tusschen de beide Viceadmiralen twist ontstaan, toen de Zeeuwsche Vlootvoogd, ingevolge zijnen lastbrief, het gebied der vloot van den Hollandschen Bevelhebber vorderde. In ernstigen toon gaf Witte van dit voorval aan de Algemeene Staten kennis, en betuigde daarbij zijne bevreemding, dat een Viceadmiraal van Zeeland nu over een Viceadmiraal van Holland zou willen bevelen. *Voir myn, dus schrijft de dappere, ronde, doch ruwe Zeeman, voir myn derff seggen, als een trouw dienaar, dat ick noyt geen insicht hebbe gehad, als uwe Ho: Mo:*
in.

en alle getrouwicheyt te dienen, versoecke daer by gadiensfelyck, dat ick in myn getrouwen dienst niet en worde gedeclineert, dat ick onder een Viceadmirael van Zeelandt zal moeten staen (q).

Op dit schrijven, en door den invloed van Holland, werd Witte Corneliszoon Witte, met verwaarloozing der regtmatige eischen van EVERTSEN, bij voorraad verheven tot algemeenen Bevelhebber der vloot.

Dit Raadsbesluit gaf vele bemoeijingen aan de Staten van Zeeland, en verwekte groot verdriet aan JAN EVERTSEN, die hierin meende verongelijkt te worden. Inmiddels werd door Zeeland alles aangewend, wat mogelijk was, om dit besluit te verhinderen, of omver te stooten. Aan JAN EVERTSEN, dus spraken de Afgevaardigden van dat Gewest in de vergadering der Algemeene Staten, als den oudsten in rang, ouder dan de Witte, kwam het gebied der vloot toe; niet alleen om zijnen rang, maar omdat hij was een man, die vele goede en onbesprokene diensten bij vele zware gevechten aan het Vaderland had bewezen, waardoor zijn naam, zelfs bij uitheemschen, zeer groot was geworden (r). Holland mogt, gelijk zij zich uitdrukten, tegenwerpen, als of nimmer een Vlootvoogd van dat Gewest onder het bevel van eenen Zeeuwschen gebieder had gestaan,

(q) *Inkomende Brieven aan H. H. Mog.*, a. 1653, p. 918.

(r) *Not. der Staten van Zeel.*, 29 Oct. 1653.

staan, doch het was niet moeilijk dit te wederleggen. Zeventien jaren lang had EVERTSEN zelf de vlag boven Witte gevoerd, en niemand had dit zoeken te verhinderen; terwijl de geschiedenis van vroegere dagen vermeldde, dat Mooy Lambertsen en van Dorp, beide Viceadmiralen van Holland, gestaan hadden onder het gebied van de Zeeuwsche Viceadmiralen Legier Pieterfen en Hollare (s). Er was dus niets, 't welk belette den voorrang aan EVERTSEN te schenken.

Doch welke herhaalde pogingen de Afgevaardigden van Zeeland aanwendden, tot handhaving van EVERTSEN in het opperbevel: deze alle waren vergeefs. De nijd, welke in die tijden, en nog lang daarna, tusfchen Holland en Zeeland bestond, was te zeer in den weg. Het was den Staatslieden van het eerste Gewest een ondragelijk denkbeeld, dat de vloot het bevel zou gehoorzamen van eenen Vlootvoogd uit Zeeland; van eenen Vlootvoogd vooral, gelijk EVERTSEN, die, overeenstemmende met de gevoelens zijner Provincie, der Stadhouderlooze regering, welke toen bloeide, niet was toegedaan, en aan wien, uit dien hoofde, de Raadpenfionaris van Holland de Witt en zijne medestanders ongunstig waren (t). Deze omstandigheid heeft op het

(s) *Notulen van Zeeland*, Aug., Sept. en Oct. 1653.

(t) Dit is mij uit zijne geheele geschiedenis gebleken, en DE GULCHE, *Memoires*, p. 72, getuigt dit ook uitdrukkelijk.

het leven van EVERTSEN eenen gewigtigen invloed gehad, gelijk zijne geheele geschiedenis ons duidelijk zal leeren.

Intusfchen behield Witte slechts voor een' korten tijd het opperbevel. Men voorzag, dat zijne twisten met EVERTSEN nadeelig voor het Vaderland zouden zijn, daar de Zeeuwfche Vlootvoogd, door zijnen moed en dapperheid zoo noodzakelijk in deze gevaarvolle dagen, zich niet, dan met tegenzin, aan hem, boven wien hij tot hiertoe was verheven geweest, zou onderwerpen. De zeer strenge geaardheid van Witte fcheen ook niet berekend te zijn voor het voeren van het algemeen gebied. Doch aan wien zou dan het opperbevel toevertrouwd worden? De Ruyter, op dien tijd slechts Commandeur of Schoutbij-nacht, kon toen nog in geene aanmerking komen, en andere zeelieden te stellen boven de fiere EVERTSEN en Witte, was hoogst gevaarlijk. Toen oordeelde men, dat wat aan rang en ondervinding ontbrak, door aanzien van geboorte, en achtbaarheid van perfoon moest worden aangevuld. Jacob van Wasfenaer, Heer van Obdam, Bevelhebber van eene bende ruiters, werd, op voordragt der Staten van Holland, eerst tot Luitenant-Admiraal van dat Gewest, en daarna tot algemeenen Vlootvoogd over de zeemagt van Nederland verheven. Zeldzame gebeurtenis voorwaar, misfchien eenig in de nieuwere geschiedenis! Hoe zeer kan de opmerkzame befchouwer den geest der tijden hieruit opmaken! want, dat een Krijgsman te lande tot Oppervlootvoogd verkozen

F

words

wordt boven Zeehelden, gelijk EVERTSEN en Witte, beiden rijp in jaren en ondervinding, kan niet dan vreemd luiden.

Door deze bepaling, was de zwaarigheid omtrent het opperbevel tusfchen de twee Viceadmiralen wel weggenomen; dan, of EVERTSEN het naast in gezag aan Wasfenaer zou opvolgen, bleef zeer twijfelachtig. EVERTSEN weigerde rondborftig met Witte in zee te fteken, of onder zijne bevelen te ftaan. Witte van zijne zijde ftreed zeer om den voorrang, tot dat eindelijk door Hunne Hoog Mogenden befloten werd, dat JAN EVERTSEN, in de beraadflagingen van den Krijgsraad, den eerften rang zou bekleeden, doch dat Witte aan Wasfenaer zou opvolgen, indien aan dezen iets menfchelijks overkwame (u). Maar EVERTSEN kon in deze bepalingen niet berusten; hij verklaarde op nieuw aan de Zeeuwfche Overheden, zich geenszins aan Witte te willen onderwerpen. De Staten van Zeeland betuigden hem hierop, dat zij alles, doch zonder vrucht, hadden in het werk gefield, en fmeekten hem den aanftaanden togt bij te wonen, op dat hij, zoo als zij zich uitdrukken, daardoor mogt toonen, den dienst van het Vaderland te verkiezen, boven zijne eigene eer en rang. EVERTSEN, door deze bede bewogen, bewilligde in het verzoek van zijne Overheid, en verklaarde dit in derzelver vergadering: „Ik zal,” dus fprak hij, „wel
„ in

(u) *Notulen van H. H. Mog.*, 20 Oct. 1653.

„ in zee gaan , en altijd toonen , dat ik dáár ben ,
 „ maar aan boord van den Viceadmiraal Witte Wit-
 „ tenszoon kom ik niet , of ontvang van hem geene
 bevelen (v).” Zoo kon EVERTSEN , als mensch ,
 uit liefde tot het Vaderland , vernederingen verge-
 ten ; maar als Krijgsman , was hij niet verheven bo-
 ven het beleedigde gevoel der eer.

Ik twijfel er niet aan , dat sommigen het gedrag
 van JAN EVERTSEN omtrent Witte Corneliszoon
 Witte zullen afkeuren , en zijne handelwijs over
 den voorrang , zullen toefschrijven , zoo wel bij deze
 als bij volgende gelegenheden , aan onbegrensde eer-
 zucht. Om EVERTSEN in zijne daden te dezen op-
 zigte juist te kunnen beoordeelen , verdient deze
 zaak een naauwkeuriger onderzoek , opdat het moge
 blijken , of hij met regt kan worden beschuldigd.

Het is niet te ontkennen , dat JAN EVERTSEN ,
 en bij deze gelegenheid en meermalen daarna , eene
 neiging heeft aan den dag gelegd , tot vermeerdering
 van zijn aanzien en gezag ; en dat hij , vooral om-
 trent Witte , bij het mislukken zijner pogingen , on-
 tevredenheid heeft doen blijken. Maar welke waren
 de redenen , die hem in drift deden ontvlammen ?
 Door welke prikkelen werd zijne eerezucht opge-
 wekt , en zijn verlangen naar meerder aanzien aan-
 gespoord ? Wanneer het hevigheid van inborst , of
 onbesuisde gramschap ware geweest , welke EVERT-
 SEN ,

(v) Notulen der Staten van Zeeland , 28 Oct. 1652.

SEN, zonder eenige billijke oorzaak, zich zelven, en al wat hem omringde, hadden doen vergeten; of, wanneer eene ontembare begeerte, allen, ja zelfs de verdienstelijkste Mannen, aan zijn gezag te onderwerpen, hem bestuurd had: met volle regt, zou de onpartijdige nakömeling zijn gedrag laken, en in hem de woestheid van eenen onbeschaafden, ruwen Zeeman veroordeelen. Maar eene meer edele drijfveer verwekte zijne verontwaardiging, vuurde zijne eergierigheid aan, en deed hem alle middelen bezigen, tot het verwerven van dat aanzien en van dien rang, welke hem, naar zijne meening, van regtswege toekwamen. Het kon toch in waarheid, noch met de rede, noch met de billijkheid overeenstemmen, dat hij, in die zelfde gevechten, in welke hij bezig was den vijand te bestrijden, en waarin hij, onder Gods zegen, eene overwinning hielp bevechten, eenen anderen, met hem van denzelfden, of wel van minderen rang, zonder hoop op eigene bevordering, boven zich geplaatst zag (w); of dat hij, na zoo dikwijls en bij zoo vele gelegenheden, zijn leven voor het Vaderland gewaagd, en zijn bloed voor hetzelfde gestort te hebben, Bevelhebbers, tot op dien tijd, aan hem onderworpen, op eens boven zich verheffen zag; alleen, omdat hij een Zecuwsch, niet een Hol-

(w) Deze laatste woorden bezigen de Staten van Zeeland, in een Vertoog over den rang hunner Zeebevelhebbers, in het jaar 1666. *Zie Notulen der Staten van Zeeland*, op dat jaar.

Hollandsch Opperhoofd was. Dit moest noodzakelijk zijne drift opwekken, en het gevoel van eer, en eigene waarde bij hem doen ontwaken. Want bij wien toch is dat gevoel teederder, dan bij den Krijgsman, die in zijne edele zelfopoffering niet weinig wordt aangevuurd door de hoop op meerdere achting en aanzien?

En zal het ons dan verwonderen, dat JAN EVERTSEN, bij de vernedering, teleurstelling en miskenning, welke hij nu en in volgende tijden zoo vaak leed, door het gevoel van eer en eigene waarde zich liet wegslepen, en niet met lijdzaamheid kon dulden het onrecht, 't welk hem werd aangedaan. Wanneer wij zijn gedrag uit dit oogpunt beschouwen, verdwijnt, naar het mij voorkomt, alle argwaan, omtrent onbegrensde eerezucht in zijn persoon. Zijne drift wordt edele verontwaardiging; zijn streven naar gezag, de billijke eisch van eenen beleedigden Held; zijne aanspraak op hoogen rang, de regtmatige vordering van vergelding voor gevaren en zelfopoffering.

Doch, behalve dit alles, ontsproot de hevigheid, welk men ontdekt in het gedrag van EVERTSEN omtrent Witte Corneliszoon Witte, nog uit eene bijzondere oorzaak. Het karakter van dezen laatste Zeeheld gaf hiertoe voornamelijk aanleiding.

Witte Corneliszoon Witte, een man van groote bekwaamheden en onwrikbaren moed, had aan het Vaderland treffelijke diensten bewezen, en offerde ten laatste, strijdende, zijn leven voor hetzelfde op.

Doch deze groote hoedanigheden en deugden werden door eene harde inborst bevekt. Jegens zijns gelijken, was hij norsch, ruw, onbeschaafd, twistgierig; omtrent zijne minderen, onvriendelijk, streng, zelfs wreed (x).

Met zulk eenen man, Vlootvoogd van Holland, geraakte JAN EVERTSEN, als Zeeuwsch Vlootvoogd, in tweedragt. Van zulk eenen af te hangen, aan zulk eenen onderworpen te worden, moest voor EVERTSEN onverdragelijk zijn. De maatregelen der Overheid, hoe zeer anders Witte ook genegen, waar door hij van het opperbevel, om zijne strengheid werd uitgesloten, waarborgen ons voor de gegrondheid van den tegenzin, welken EVERTSEN voedde, om onder zulk een Opperhoofd, eertijds minder in rang dan hij, te staan.

Dat dus de blaam, als of JAN EVERTSEN in den strijd der eere, zich door ontembare drift liet veroeren, verre van hem verwijderd zij! EVERTSEN liet zich niet door onbegrensde eerzucht wegslepen;
maar

(x) AITZEMA, D. III. p. 836, zegt van Witte, dat *hy op de vloot zeer gehaat was om zyne ferociteyt. Hy was nochtans van Menniste of Doopsgezinde ouders*, voegt die schrijver er bij. In het jaar 1653 klaagde hij bitter bij H. H. Mog., dat de matrozen van zeker schip, hem niet als Viceadmiraal hadden willen blunen nemen, hetgeen hem reeds vijf- of zesmaal was gebeurd. Dit schip, zeide hij, had hij door drie andere doen bezetten, en verzocht nu verlof, om daarop te mogen schieten: *maer tselve is in bedencken gehouden*, zegt AITZEMA, D. III. p. 809.

maar om smaad en vernedering van zich af te weren, sprak de Held, onder het gevoel van eigene verdiensten, als Zeeman, de edele, ronde taal der verontwaardiging.

Terwijl dit alles plaats vond, mogt EVERTSEN, te midden zijner miskening, ondervinden, dat zijne medeburgere deszelfs verdiensten op regten prijs wisten te stellen. De Overheden van Zeeland, namelijk, hem eenige toelagen, wegens zijne wedde, verschuldigd zijnde, besloten, omtrent dezen tijd, hem dezelve, op eene bijzonder eervolle wijze, te doen geworden. Een rentebrief, ter waarde van zes honderd gulden jaarlijks, werd hem voor zich en zijne afstammelingen toegelegd. In dezen werden zijne heldendaden in het breede vermeld, en men verklaarde in denzelven, dat dit geschenk, het welk in eene zilveren doos aan hem werd overhandigd, voornamelijk gegeven werd, om zijne goede diensten aan het Vaderland bewezen (y).

In het jaar 1654 eindigde de bloedige oorlog tusschen Nederland en Groot-Brittanje. Het was hierdoor, dat EVERTSEN den voorgenomen togt niet ondernam, en na het bijwonen van zoo vele en zoo zware gevechten, eindelijk eenige rust genieten mogt, te midden van zijn geslacht.

Vijf jaren lang, genoot EVERTSEN ongestoord dit geluk. Doch, gedurende dat tijdperk hield hij zich on-

(y) *Notulen der Staten van Zeeland*, 29 Aug. 1653, *Notulen der Adm. van Zeel.*, 26 April a. 1655.

onledig met de bezorging der belangen van den Staat, en bleef het bevel over de zeemagt van zijn Gewest behouden, dragende, door zijne raadgevingen aan de Overheden van Zeeland, zorg voor alles, wat tot welzijn van het land zijner geboorte kon medewerken.

Naauwelijks had het jaar 1659 een^a aanvang genomen, of zijne kalme dagen liepen ten einde. De Noordfche Mogendheden, Zweden en Denemarken, waren in eenen bloedigen oorlog tegen elkander gewikkeld. Het Deenfche Rijk was door den Zweedfchen Monarch bijna geheel overrompeld; Kopenhagen en een klein gedeelte van het Koningrijk, wederftonden alleen de magt der overwinnende Zweedfche wapenen. Het was in die omftandigheden, zoo bekommerlijk voor den toefland van onzen koophandel, dat Nederland beftoot, eene vloot onder Wasfenaer derwaarts te zenden, tot befcherming van de Deenfche Kroon. De dapperheid onzer zeelieden baande zich eenen weg door de Zond, en triomfeerde. Maar eene verfterking van 's Lands vloot en aanvoer van krijgsbenden, tot handhaving der goede zaak, werden noodig geacht, en uit dien hoofde eene tweede fcheepsmagt uitgerust. Met dezelve ftak JAN EVERTSEN in zee.

Alvorens dit echter plaats vond, rezen weder nieuwe moeilijkheden over den rang. De Ruyter was in het laafte gedeelte des jaars 1653, na vele jaren onder EVERTSEN als Commandeur in Zeeland

te

te hebben gediend, tot Viceadmiraal van Holland verheven. Nu bestemde men denzelven tot Bevelhebber over de tweede vloot, en aan JAN EVERTSEN, offchoon hij reeds meer dan twee en twintig jaren, den post van Viceadmiraal boven hem bekleed had, werd onder hem het gebied opgedragen. Dit was bewerkt door den invloed van Holland.

De reeds zoo dikwijls voorgedragene klagten werden nu door de Afgevaardigden der Staten van Zeeland, in de vergadering van Hunne Hoog Mogenden, weder herhaald. Nieuwe, en nog sterkere drangredenen, om den voorrang voor EVERTSEN te verwerven, werden aangevoerd, doch vruchteloos; ja de stand dezer zaak werd meer en meer voor hem ongunstig: zoodat hem ook nu zelfs de hoop, om eenmaal den algemeenen Vlootvoogd op te volgen, voor altijd scheen ontnomen te worden (z). Toen nam men bij de Staten van Zeeland in overweging, of het niet raadzaam ware, JAN EVERTSEN voor dezen eenigen togt, tot *Luitenant-Admiraal* van Zeeland te verheffen, om daardoor de aanspraak der Hollandsche Viceadmiralen op eens te doen vervallen, en hem, op deze wijze, van het gebied der vloot te verzekeren. Doch dit werd door sommigen wijs-

se-

(z) *Notulen der Staten van Zeeland*, a. 1659, 10 Maart. *Not. van H. H. Mog.*, 3, 17 Maart en 7 Mei 1659. Zie ook BRANDT, *Leven van DE RUYTER*, p. 160. De Staten van Zeeland noemden de handelwijs van Holland omtrent JAN EVERTSEN, *een harde en onregtmatige tegenstand*.

felijk van de hand gewezen, daar zulk eene daad de band van vereeniging, tusschen de beide Gewesten in deze tijdsomstandigheden reeds zoo los, mischien voor altijd verbroken had (a).

Gelijk te voren, moest ook nu de standvastigheid der Staten van Zeeland, in het einde, voor de noodzakelijkheid bezwijken. Zij gaven dus het bevel aan EVERTSEN, om zich ten spoedigste met de toegeruste schepen van het Gewest, naar de verzamelaarsplaats der vloot te begeven; „geenszins twijfelende, of,” zoo als men in het besluit leest, „de Viceadmiraal zou, niet alleen overeenkomstig „zijn en cede en voorschrift (*instructie*), maar ook „volgens de loffelijke voetstappen van zijne Voorouders, en ook volgens zijne eigene daden en „gedragingen, (*actien en comportementen*), in verscheidene zware gelegenheden met eere en roem „(*reputatie*) den Lande bewezen, zich mede in „dezen togt getrouwelijk en moedig gedragen, ten „meesten dienste van den Staat (b).”

Reeds te voren had JAN EVERTSEN verklaard, ernstig te begeeren, in den kommerlijken toestand van zaken, waarin het Vaderland zich toen bevond, zijnen arm te leenen tot handhaving der Nederlandsche eere (c). Na dit besluit, betuigde hij we-

(a) Notulen der Staten van Zeeland, 1 Mei 1659.

(b) Dezelfde.

(c) Ibid, 23 April 1659.

weder zich aan den wil zijner Overheden te zullen onderwerpen; maar drong tevens er op aan, dat de noodige voorschriften hem werden gegeven, naar welke hij zijn gedrag jegens den Bevelhebber der vloot zou kunnen regelen, bij zijne aankomst op de verzamelplaats. EVERTSEN toch voorzag, dat er weldra moeilijkheden tusschen hem en de Ruyter zouden ontstaan, en verlangde om deze reden, den wil van zijne Meesters te vernemen; opdat hij daarna zijne handelwijs mogt inrigten, zonder eenig nadeel aan de eere van zijn Gewest toe te brengen. De Staten van Zeeland vaardigden hierop het bevel aan EVERTSEN af: „ Dat hij de eer en luister van „ Zeeland, en zijnen rang zou ophouden bij zijne „ aankomst in de vloot, doch met zoo veel wel- „ voegelijkheid en gematigdheid als dit vermogt, en „ met den minsten aanstoot.”

Deze wijze maatregelen hadden echter bij den aanvang geene goede gevolgen. Zoodra EVERTSEN zijn smaldeel, bestaande uit zeven zware schepen, had uitgerust, en vijf vaandelen krijgsvolk zich op hetzelfde hadden ingescheept, verliet hij op den zeventienden van Bloemaand des jaars 1659, de Zeeuwsche kusten, begaf zich naar Texel, en vereenigde zich aldaar met de Ruyter. Hier moest hij den Bevelhebber, als Opperhoofd der vloot, gaan begroeten; doch het was boven de krachten van EVERTSEN, dit met die gematigdheid te doen, welke hij aan zijnen Vlootvoogd verschuldigd was. Zijne vernedering en miskenning ontvlamden zijnen vurigen boezem.

Aan

Aan het boord van de Ruyter gekomen, bejegende hij dezen met weinig ontzag en vriendschap, betoonende, met eenige ontsteltenis, zijn misnoegen, ter zake dat men het oppergebied der vloot aan de Ruyter had opgedragen (d). Doch deze, edel van inborst, erkende de drijfveer dier opwelling van granschap, en verdroeg dezelve met gelatenheid in hem, met wien hij zoo lang in vriendschap had geleefd, onder wiens vlag hij zoo dikwijls had gestreden, en aan wiens dapperheid hij eenmaal zijn behoud verschuldigd was geweest. Wetende, dus leest men (e), dat de ontsteltenis van EVERTSEN uit naijver van eere ontstond, verdroeg de Ruyter deszelfs gemelijkheid, tot dat hij, na verloop van weinig tijds wat bedarende, zich meer schikte naar de bevelen der Staten. En waarlijk, men vindt na dezen tijd, geene sporen van tweedragt tusschen deze beide groote Mannen. EVERTSEN kon door drift zich wel één oogenblik jegens zulk eenen zachtmoedigen Held, als de Ruyter, doen verrasfen; doch in tweestrijd kon hij niet met hem leven. Hij onderwierp zich in den Deenschen togt en bij alle volgende gelegenheden, ongedwongen aan hem, en verdedigde met hem de eere des Vaderlands.

De

(d) BRANDT, *Leven van DE RUYTER*, p. 163. In eenen brief van EVERTSEN, in die oogenblikken aan de Admiraliteit van Zeeland geschreven, straalt dit misnoegen ook door.

(e) *Dezelfde*, eod. loco.

De vloot werd in drie smaldeelen verdeeld, en EVERTSEN voerde over het tweede het bevel. Op den tienden dag van Zomermaand bereikte men de Belt. Hier echter kon niets van eenig aanbelang, verrigt worden, dewijl juist een wapenstilstand tusschen de oorlogvoerende Mogendheden gesloten was. De laatstaangekomene vloot vereenigde zich welhaast met Wasfenaer, en nu hielp EVERTSEN, nevens de Ruyter, dien Vlootvoogd, door zijne ondervinding, voorlichten (f), als tweede in rang, bij den kriegsraad voorzittende. Te Koppentage aangekomen, werd EVERTSEN met de overige hooge Bevelhebbers der vloot, door den Koning van Denemarken statig onthaald, en hij begeleidde daarna dien Monarch, toen deze 's Lands zeemagt met zijne tegenwoordigheid vereerde.

Intusschen duurden de onderhandelingen, welke reeds tusschen Zweden en Denemarken vroeg waren aangevangen, onder bemiddeling van de Nederlandsche en Engelsche Afgezanten, nog altijd voort. Dit belette onze vloot, iets van gewigt te ondernemen. EVERTSEN, aan het hoofd van een smaldeel, bezette wel, gedurende eenigen tijd, Landskroon, en zwierf dan ginds, dan herwaarts, met de overige zeelieden van onzen Staat, doch zonder dat zich de gelegenheid aanbood, eenigen aanmerkelijken dienst aan het Vaderland te bewijzen.

De-

(f) Dit bleek mij uit eigenhandige brieven van WASSENAER, in het Archief van het Rijk berustende.

Deze toestand der zaken, en eene ziekte, welke zich op de vloot openbaarde, deden de Algemeene Staten dezer Gewesten besluiten, om een gedeelte der zeemagt uit het Noorden terug te roepen. Aan Wasfenaer werd op zijn verzoek vergund, naar het Vaderland weder te keeren; terwijl aan de Ruyter het bevel over de achterblijvende vloot werd opgedragen.

Volgens een besluit der Algemeene Staten, werden onze Afgezanten, die zich te Kopenhagen bevonden, gemagtigd, om aan één of twee der andere Hoofdbevelhebbers insgelijks de vrijheid te vergunnen, naar het Vaderland terug te keeren (g). Naauwelijks hadden de Staten van Zeeland dit vernomen, of aan JAN EVERTSEN werd het bevel toegezonden, alles in het werk te stellen, tot het bekomen van zijn ontslag. Zij gevoelden de grieven, welke hunnen Viceadmiraal op nieuw werden aangedaan of bedreigden; en wilden hem van dezen voor hem onaangename toestand verlossen. Ingevolge van dien last, begaf hij zich naar de Nederlandsche Gezanten, en verzocht van hen het verlof, om met Wasfenaer te vertrekken. Dit werd hem toegestaan, en de achterblijvende schepen van het Zeeuwsche smaldeel werden aan het geleide van zijnen broeder, den Commandeur Cornelis Evertsen, toevertrouwd.

In

(g) *Notulen van H. H. Mog.*, 22 Sept. 1659.

In het begin van Slagtmaand des jaars 1659 nam JAN EVERTSEN, in gemeenschap met Wasfenaer, den terugtogt aan, vergezeld door vele oorlogs- en koopvaardijfchepen. De reis was zeer voorspoedig, en EVERTSEN verscheen reeds op den zeventienden dier zelfde maand in den Raad der Admiraliteit, doende aldaar een omftandig verflag van zijn weder-varen en dat van zijn fmaldeel. Zijn gedrag werd goedgekeurd, en tot bewijs hiervan werd hij met eene buitengewone toelage, boven zijne wedde, befchonken (*h*).

Na zijne wederkomst bleef JAN EVERTSEN eenen geruimen tijd aan land, en gaf toen, gelijk meermalen te voren, blijken, dat hij niet alleen voor het Vaderland met zijnen arm, maar ook door zijne raadgevingen, nuttig kon zijn. Alles, wat betrekking had tot den zeedienst, werd door hem ver-rigt, en hij betoonde bij deze gelegenheden, eenen grooten ijver voor de belangen van zijn Gewest en van geheel Nederland (*i*).

Intusfchen verlangden de Staten van Zeeland niets meer, dan den dienst van hunnen Viceadmiraal, op eene voor het Gemeenebest meer gewigtigē wijze, te bezigen. Eerlang bood zich daartoe eene gelegenheid aan, en bij deze werd niet verzuimd, alle middelen, tot zijne benoeming als Opperbevel-hebber, aantewenden.

De

(*h*) *Not. der Adm. van Zeel.*, a. 1659.

(*i*) *Dezelfde.*

De Portugeezen namelijk, tegen welke men, sedert het verlies van Brazilië, in Nederland ten uiterste verbitterd was, kwelden in deze jaren, door menigvuldige rooverijen, onze zeelieden. Hen te bedwingen, en hunne magt te fnuiken, was de algemeene wensch der inwoners van Holland en Zeeland. Te dien einde werd het plan gevormd, om een smaldeel van wel uitgeruste schepen in zee te zenden, aan welks hoofd de Zeeuwfche Overheden, JAN EVERTSEN wenschten geplaatst te zien. Doch ter vergadering der Algemeene Staten, vond deze voordragt weinig ingang, omdat sommigen geen behagen in de benoeming van denzelven schep-ten.

Niet afgeschrikt door deze mislukte poging, trachtten de Staten van Zeeland nogmaals JAN EVERTSEN te doen verheffen. In deze oogenblikken, hield de togt van de Ruyter naar Afrika's westelijke kusten, de aandacht van geheel Europa op zich gevestigd. Deze Bevelhebber had aldaar groote veroveringen gemaakt; maar niet bestand, dezelve te bewaren tegen de gansche toefnellende magt der Britten, verlangde de Held ondersteuning uit het Vaderland. Het bemannen en uitzenden van een zeker aantal schepen, onder een bekwaam Opperhoofd, werd te dien einde ter Staatsvergadering voorgeslagen. Eene algemeene genegenheid, om het gebied over deze hulpvloot aan EVERTSEN op te dragen, werd nu bij de Hooge Overheid bespeurd, „ omdat elk, ” gelijk men leest, „ zich verzekerd „ hield,

„ hield, dat zijn perfoon en beproefde dapperheid,
„ zoo door deszelfs aanzien, als goed beleid, den
„ Staat de gewenschte en verwachte vruchten zou
„ toebrengen (k).” De uitzending van dit smal-
deel kwam echter, door verschillende omstandighe-
den, even min tot stand als van datgeen, ’t welk
men had willen uitrusten tegen de Portugeezen;
en JAN EVERTSEN, geroepen in de groote vloot,
nam weldra het gebied over een deel derzelve op
zich.

Op het berigt der vijandelijkheden, welke aan
vele schepen der Nederlandsche Natie door Brit-
sche onderdanen werden aangedaan, was er tot het
verzamelen van eene sterke scheepsmagt, onder
Wasfenaar, besloten. JAN EVERTSEN voegde zich
bij hem met een Zeeuwsch smaldeel van dertien
schepen. De vloot werd verzameld te Helvoet; om-
trent welke standplaats, of in de nabijheid der Zeeuw-
sche kusten, zij zich gedurende dit jaar ophield, zon-
der zee te kiezen (l). Tot nu toe, waren de vian-
delijkheden slechts buiten Europa gepleegd; de vrees
voor het ontbranden van den oorlog in dit wereld-
deel

(k) *Not. der Stat. van Zeeland*, 12 Sept. 1664, zijnde een ver-
slag van eenen brief der Afgevaardigden van wege de Staten van
Zeeland bij H. H. Mogenden.

(l) *Journal van WASSENAER*, a. 1664, m. 3. berustende in het
Archief van het Rijk.

deel en de hoop op vrede deden 's Lands zeemagt hare vlaggen in den Oceaan niet ontrollen. De Nederlander wilde geen aanvaller zijn, maar door eene krijgshaftige houding evenwel zijne fierheid aan den vijand toonen. In het begin van Wintermaand scheidde de vloot, en EVERTSEN bragt de Zeeuwfche fchepen behouden in Zeeland binnen.

Korten tijd na zijne wederkomst, ontving hij van zijne landgenooten een fchitterend bewijs van het vertrouwen, 't welk zij in zijne deugden en bekwaamheden felden. Op den zestienden van Wintermaand des jaars 1664, namelijk, werd EVERTSEN tot *Luitenant-Admiraal van Zeeland* verheven. Had de vrees voor fcheuring van den band der vriendschap met het naburig Gewest, de Staten van Zeeland tot hiertoe wederhouden, om het zoo lang onvervulde Luitenant-Admiraalfchap te herftellen; de menigvuldige en zoo dikwijls herhaalde beleedigingen, hunnen eerften Bevelhebber aangedaan, haalden hen nu over, om hem tegen dezelve te bewaren in den togt der groote vloot van het aanftaande jaar. Zij herftelden deze hooge waardigheid daarom, volgens hunne eigene verklaring, opdat EVERTSEN, door deze verheffing, buiten tegenfpraak, boven alle andere Viceadmiralen verheven, en geplaatst aan de zijde van den Luitenant-Admiraal van Holland, als het naast aan dezen in gezag, den tweeden rang en het tweede bevel in 's Lands vloot voortaan zou voeren (m).

EVERT-

(m) *Not. der Staten van Zeel.*, 10 Dec. 1664.

EVERTSEN verscheen, op den zeventienden van Wintermaand, in de vergadering der Staten van Zeeland, alwaar hem door den Raadpensionaris van dat Gewest, in de vereerendste bewoordingen, werd aangekondigd: dat hij, uit hoofde zijner verdiensten en menigvuldige bewijzen van moed en dapperheid, tot den rang van *Luitenant-Admiraal* over de Zeeuw-sche scheepsmagt verkozen was. Hij betuigde zijne dankbaarheid over dit gunstbewijs, en leide plegtig den eed van getrouwheid af (n).

Na deze verheffing, werd EVERTSEN door den eersten Staatsdienaar van Zeeland aan den Raad der Admiraliteit, te Middelburg, in zijne nieuwe waardigheid voorgesteld, verklarende, uit naam der Overheid: „dat JAN EVERTSEN, om zijnen heldenmoed, „ om zijne langdurige ondervinding en zijn groot „ beleid in den oorlog ter zee, tot *Luitenant-Ad- „ miraal* was verheven geworden (o).” Zoo was dan, eindelijk, JAN EVERTSEN tot den hoogsten trap der eere in zijn Gewest gestegen! Nu scheen hem alles toe te lagchen: de tegenspoed, waarmee hij tot hiertoe geworsteld, de vernederingen, welke hij tot hiertoe ondergaan had, schenen nu te zullen ophouden. Hij was, door zijne laatste verheffing, tot zulk eenen hoogen rang geklommen, dat niemand der, tot op dezen tijd, aan hem voorgetrokkene Bevelhebbers,

ver-

(n) Not. der Staten van Zeeland, 17 Dec. 1664.

(o) Not. der Adm. van Zeeland, 17 Jan. 1665.

verder den Zeeuwfchen Luitenant-Admiraal fcheen op zijde te kunnen fteven, veel min boven hem te kunnen worden gefield.

Het Noodlot echter had dit anders over JAN EVERTSEN befchoren. Indien in iemand, zoo is zeker in hem, de waarheid bevestigd van het gezegde des Romeinfchen Redenaars: dat geen fterveling de nukken der onzekere Fortuin kan ontgaan; ja, dat hare wifselvalligheid met ons beftaan, als het ware, zoodanig is ingeweven, dat niemand in ftaat is zich aan hare flagen te onttrekken.

Want naauwelijks was de verheffing van EVERTSEN in Holland bekend geworden, of de naijver van dat Gewest werd opgewekt, en de vrees, eenmaal een Zeeuwsch Opperhoofd het gebied over 's Lands vloot te zien voeren, ontftond op nieuw. Dit denkbeeld was voor Hollands Staatslieden onverdragelijk, en men verkoos liever onbekende, tot op dien tijd, ongehoorde zaken in te voeren, dan dit te dulden.

Er was, van de grondlegging van het Gemeenebest af aan, tot op deze dagen, slechts altijd *een* Luitenant-Admiraal in Holland geweest, gelijk zulk een, van oudsher, ook aanwezig was in Zeeland. Doch nu ftelde men zich in het eerfte Gewest voor, dit getal te vermeerderen, om de benoeming van EVERTSEN, als Luitenant-Admiraal over Zeeland, vruchteloos te maken. Op den negen en twintigften van Louwmaand des jaars 1665 (p) werden,

(p) *Not. van H. H. Mog.*, op dien dag. BRANDT, cit. p. 377.

den, behalve. den reeds aanwezigen Luitenant-Admiraal van Wasfenaer, nog drie nieuwe Luitenant-Admiralen Cortenaer, de Ruyter en Meppel, benoemd; door welken maatregel deze dezelfde waardigheid, tegen alle voorvaderlijke gebruiken, verkregen, welke voor meer dan ééne maand aan JAN EVERTSEN, met volle regt, was opgedragen.

Schoonfchijnende waren de redenen, onder welke men de oorzaak dezer aanstelling zocht te verbloemen. Het was alleen, gelijk men voorgaf, uit ijver tot eene betere voorziening der vloot van aanzienlijke Opperhoofden. De ware reden, echter, bestond hierin, dat de naijver der Gewesten geenszins dulden kon, dat een Zeeuwsch Vlootvoogd immer het opperbevel over de zeeinagt zou voeren. De omstandigheden, welke met deze aanstellingen gepaard gingen, en de tijddorde der benoemingen van EVERTSEN en der andere Vlootvoogden, wijzen dit duidelijk aan, terwijl de geschiedschrijver AITZEMA dit insgelijks met ronde woorden betuigt, zeggende: dat de verheffing dezer Luitenant-Admiralen daarom geschied was, opdat, bij aflijvigheid van den Luitenant-Admiraal Obdam, JAN EVERTSEN *niet mogt commanderen over de Hollandsche vloot* (q).

Zoo zeer regelden, in die dagen, de verdeeldheid en het bijzonder belang der Gewesten, de daden der Overheden! Wij hebben hiervan, in dit Leven, reeds

(q) AITZEMA, a. 1665, D. V. p. 407.

reeds meerdere voorbeelden ontmoet. Vele onzer Geschiedschrijvers hebben den invloed dier gemoeds-gesteldheid op den toestand des Vaderlands, uit het oog verloren: doch hij, die met opmerkzaamheid onze Geschiedenis nagaat, zal deze waarheid geenszins kunnen ontkennen. Intusschen, doet de Levensbeschrijver van de Ruyter, de sierlijke *Gerardt Brandt*, wiens pen vaak door den geest van zijn Gewest bestuurd werd, het aldus voorkomen, als of de verheffing van JAN EVERTSEN slechts een gevolg ware geweest van de benoeming der nieuwe Hollandsche Luitenant-Admiralen (r); daar het integendeel uit de echtste Staatsstukken van dien tijd blijkt, dat aan Cortenaer, de Ruyter en Mep-pel die hooge rang niet is opgedragen, dan, nadat JAN EVERTSEN reeds daarmede was bekleed.

Maar, vraagt men mischien, wat gaf aanleiding tot den Rangstrijd tusschen de beide Gewesten, van welken de Geschiedenis van EVERTSEN zoo vele voorbeelden geeft? met welke inzigten werd deze met zoo veel zorg en drift van beide zijden, gelijk wij meermalen zagen, gevoerd? Kortelijk wil ik dit trachten te ontvouwen, daarbij tevens onderzoeken de de redenen, om welke onze Voorvaderen, te midden der gewigtigste aangelegenheden, zich met zulk

(r) BRANDT, p. 378. Op de vorige bladzijde zegt deze Schrijver zelf, dat de Hollanders niet dulden konden, dat een Zeeuw over de vloot gebod. Zie ook *Holl. Merc.* 2. 1664, p. 199.

zulk eenen schijnbaar ijdel strijd, over den voorrang hunner Bevelhebbers, hebben bezig gehouden.

Sedert de oprigting van het Gemeenebest, had tusschen Holland en Zeeland een naijver bestaan, in het eerst klein, doch ten tijde van EVERTSEN groot geworden. Koophandel, zeevaart en verschillende belangen hadden hiertoe aanleiding gegeven, bovenal echter de wassende magt van Holland. Het was aan het kleinere en minder magtige Zeeland onverdragelijk, zich dikwijls verdrongen te zien door het meer vermogende Holland, terwijl Holland niets naliet, om, ten koste van de Zeeuwsche naburen, hare grootheid op te bouwen. De tegenwoordige Stadhouderlooze regeringsvorm had de gemeoederen der ingezetenen van beide Gewesten nog meer verdeeld. Zeeland ademde alomme liefde voor den jeugdigen aftammeling van Oranje: Holland, daarentegen, beijverde zich steeds, deszelfs bevoordering te weren.

In deze gesteldheid van zaken, gaf elke aangelegenheid oorzaak tot verdeeldheid. Het Bevelhebberschap der vloot werd hierdoor een twistappel. Bij de opkomst van den Staat, hadden de Zeeuwen gewichtige diensten bewezen ter zee. Door hen was Leyden verlost; hunne Zeevoogden hadden onophoudelijk den Spanjaard bestreden, vijandelijke vloeten en smaldeelen vernield, landingen verhinderd. Hunne Zeebevelhebbers hadden denzelfden rang genoten, welken die van Holland bezaten. Doch dat Gewest, door rijkdom en magt boven alle Bondge-

nooten uitmuntende, wist zich allengs boven de andere, ook boven Zeeland te verheffen. Nu begeerde hetzelfde ook den eersten rang in de vloot toe te wijzen aan deszelfs Vlootvoogden, en spande bij elke gelegenheid, gelijk wij gezien hebben, de uiterste krachten daartoe in. Zeeland, integendeel, kon dit niet dulden. Wanneer Holland toch, reeds zoo zeer vermogend, bovendien door hare Bevelhebbers 's Lands zeemagt alleen gebod, dan zou de gelijkheid tuschen de vrije Gewesten voor altijd zijn vernietigd geworden; dan zou weldra het bestuur der zeezaken geheel in de magt komen van die zelfde Staatslieden, door wier gezag reeds bijna alles werd bestuurd, van wier invloed omtrent alles reeds afhing. Het aanzien en vermogen van Zeeland, 't welk zoo luisterrijk had medegewerkt tot de verlossing des Vaderlands, zou alsdan weldra niet meer bestaan, slechts eene schaduw zijn. Van dáár al de bemoeijingen; van dáár de strijd over den rang der Bevelhebbers. In een Gemeenebest, zamengesteld uit vele leden, gelijk Nederland, was zulk een strijd, niet slechts de strijd der ijdelheid of van den naijver, maar een strijd tot bewaring van gelijkheid in gezag, tot behoud der vrijheid. En zullen wij ons dan nog verwonderen over het gewigt, 't welk aan beide zijden in deze zaak werd gesteld?

Men was in Zeeland zeer getroffen over de onverwachte benoeming der drie Luitenant-Admiralen. Alles werd op nieuw in het werk gesteld, wat die-
nen

nen kon, tot de handhaving van het gezag van EVERTSEN; dan, toen ook deze pogingen vruchteloos waren afgelopen, onderwierp men zich aan de noodzakelijkheid.

Zoodra het jaar 1665 een' aanvang had genomen, begon men zich te beijveren tot het uitrusten van eene ontzaglijke vloot. EVERTSEN werd bestemd, om in dezelve den eersten rang, na Wasfenaer, te bekleeden; met bepaling echter, dat Cortenaer, indien aan den algemeenen Zeevoogd iets noodlottigs overkwame, het oppergebied over de zeemagt van den Staat zou voeren.

Onvermoeid bevljigtte EVERTSEN zich, tot het in gereedheid brengen der Zeeuwsche zeemagt. Hij zelf begaf zich op een der zwaarste schepen, het *Hof van Zeeland* genaamd, op het welk eenige vrijwilligers zich inscheepten, om onder den vermaarden Held den aanstaanden togt bij te wonen. In Grasmaand was het smaldeel uitgerust, en nu vertoefde EVERTSEN niet lang, maar verliet met acht en twintig zeilen de Wielingen, en vereenigde zich met den Oppervlootvoogd.

Weldra werden de Hollandsche kusten verlaten. Nu stak men in zee, alwaar het smaldeel van EVERTSEN eenige vijandelijke koopvaardijfchepen, begeleid door een schip van oorlog, ontmoette. Naar deze wendde zich de Zeeuwsche Bevelhebber terstond toe, tastte dezelve aan, en veroverde hen (s).

Dit

(s) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 2. 1665.

Dit voordeel scheen geluk te spellen. Met moed ging men verder op den vijand los. Op den elfden van Zomermaand kregen de beide vloten elkander in het gezigt, maar stilte verhinderde, gedurende twee dagen, den strijd. Naauwelijks brak de derde dag aan, of het bevel tot den aanval werd gegeven. De onderscheiden Bevelhebbers volgen het voorbeeld van den Zeevoogd. Op den vijand aan te rukken, deszelfs flagorde te doorboren, zich weder te verzamelen, op nieuw tegen haar aan te loopen, die voor de tweedemaal te doorklieven, zich elk aan één der vijanden te hechten, is het werk van weinige oogenblikken. Groot is de dapperheid der Nederlanders, groot de kloekmoedigheid der Britten. Wasenaer bestrijdt den Engelschen Vlootvoogd. Ruim elf uren heeft hij dezen met zijn geschut geteisterd; ruim elf uren is hij door het kanon van York afgemat, toen op eens het schip van Neêrlands Opperbevelhebber met een vreesfelijk gekraak, en onder het gejammer der schepelingen, in de lucht vliegt. Sedert dien stond, ontzinkt de moed aan velen der onzen.

Terwijl dit alles voorviel, was JAN EVERTSEN aan het hoofd van het tweede smaldeel der vloot, met de overige Bevelhebbers op den vijand ingestort, en had deszelfs rangen tweemaal doorsneden, heenslaande door eenen drom van zware Engelsche schepen. Nu tasten hem twee sterke vijanden, de *Spreker* en de *Charles*, aan. De strijd is hagchelijk, doch de Zeeuwfche Vlootvoogd verdedigt zich

tegen beide met moed; één derzelve zinkt aan zijne zijde. EVERTSEN kwijt zich overal manhaftig van zijnen plicht. In de nabijheid van Wasfenaer zich bevindende, ondersteunt hij dezen in het bestrijden van York, tot dat het schip van den Nederlandschen Admiraal plotseling naast zijne zijde opvliegt. Welk een indruk deze gebeurtenis op EVERTSEN gemaakt hebbe, laat zich beseffen, niet beschrijven. Als man van eer, vaart hij in het strijden voort. Niet, gelijk een groot deel der vloot, zoekt hij zijn heil in de vlugt, maar, door eene menigte van vijandelijke schepen omsingeld, ligt hij nog twee volle uren, na den dood van Wasfenaer, in eenen damp van rook, welke hem van de overige Nederlanders scheidt. Kort daarna verneemt hij van zijnen Broeder, dat ook Cortenaer is gefneuveld, en dat dus aan hem het gebied der vloot is vervallen. Nu laat EVERTSEN den wimpel uitsteken, en doet zijne bevelen als Opperbevelhebber kennen; maar de verwarring en schrik, welke zich inmiddels in onze zeemagt, voornamelijk door het ongeluk van Wasfenaer, verspreid hadden, deden vele Kapiteinen lafhartig de vlugt nemen, en, onder het geleide des meinedigen Onderbevelhebbers van den gefneuvelden Cortenaer, op wiens schip, door onachtzaamheid, de Admiraalsvlag bleef waaijen, hun behoud in de verlaten der vloot zoeken.

In deze kommervolle oogenblikken, verkreeg JAN EVERTSEN het opperbevel. De seinen, welke hij geeft, worden niet opgemerkt, of verwaarloosd;
elk

2
 elk zoekt slechts eene veilige haven. EVERTSEN besluit ten laatste, in dezen toestand, terug te trekken. Verlaten van velen, afgescheiden van 's Lands vloot, kan hij, alleen met weinigen, het geweld van den aandringenden vijand niet wederstaan. Meer dan zestien uren is hij reeds in het gevecht geweest: zijn schip heeft zeventien schoten onder water bekomen: dertien mannen werden in zijn boord gedood, veertig gekwetst: vijftien duizend ponden kruid heeft hij reeds vershoten, slechts een geringe voorraad blijft hem over; de noodzakelijkheid gebiedt hem dus te wijken. In het eerst trekt hij langzaam achterwaarts, ondersteund door eenigen, in de hoop, door dezen maatregel, de wijkende vloot te dekken. Omtrent ten vier of vijf uren in den middag, ontmoette hij Cornelis Tromp, die de vlugtelingen insgelijks beschermde. Deze riep aan EVERTSEN toe, of het niet best ware, nog eens te wenden, nogmaals den vijand aan te tasten? maar de Zeeuwsche Vlootvoogd zag de laffe vlugt der Scheepsbevelhebbers: als een ervaren Zeeman, kende hij het geyaar van zulk eene poging met ontmoedigde medehelpers, *De loopende schepen*, dus antwoordde hij, *zullen toch niet staan, of keeren*; hij ontraadde den aanval, en de terugtogt werd vervolgd.

Bij het ondergaan der zon, verdubbelden de Britten hunne aanvallen, en braken, met grootere kracht dan tot hiertoe, op de achterhoede der Nederlandsche vloot in. EVERTSEN bezat geene magt,
 hun

hun tegenstand te bieden, en maakte daarom meerder zeil; zoodra de duisternis viel, zette hij een vuur op den mast, tot sein voor allen, om hem als Vlootvoogd te volgen. Nu gierde hij allengs om, zijnen koers niet meer, gelijk hij tot hiertoe deed, naar Texel rigtende, maar naar de Maas, alwaar hij, als de meest gunstige en meest nabij gelegen plaats, naar zijne berekening, voor zich en de vloot veiligheid zou vinden, dewijl het hem ten volle bekend was, hoe nadeelig het getij in Texel wezen zou voor het inloopen der terugkeerende vloot. De teekenen van vlag en vuur, welke EVERTSEN gaf, werden echter van weinigen opgemerkt. In plaats van hunnen Opperbevelhebber te volgen, spoedden zij zich slechts, in verwarring, naar Texel. Cornelis Tromp, meenende dat EVERTSEN gesneuveld was, had inmiddels ook de vlag opgestoken, en volgde nu de vlugtelingen, om hen niet ten prooi der vijanden te laten. JAN EVERTSEN, daarentegen, zette zijnen aftogt naar de Maas voort, in het vertrouwen, van zijne zijde, dat de teekenen, welke hij gaf, gezien werden, en dat hij door de overigen werd nagezeild. De duisternis des nachts belette hem, hiervan verzekering te erlangen; en, tot zijne groote verbaasdheid, zag hij, bij het aanbreken des dageraads, zich slechts door tien schepen omringd (t).

Zoo

(t) Het bedrijf van JAN EVERTSEN, in dezen opmerkelijken zee-flag, heb ik ontleend uit AITZEMA, D. V. p. 446, waar een brief
van

Zoo schielijk de tijding van het gebeurde zich in Holland verbreid had, ontstond er alomme eene groote neerflagtigheid en vreeze. Hoe hooger de verwachting omtrent het bedrijf der ontzagelijke vloot, bij haren uittogt, gespannen was geweest; naar die mate daalde de moed te lager, bij het vernemen van den uitflag des gevechts. Aan het groote deel des volks was dezelve geheel ontzonken. Men beoordeelde het gedrag der bevelhebbers niet naar hunne daden, maar, gelijk de menigte zulks gewoon is, naar de uitkomst van den strijd: hun gedrag werd beschimpt, en als verraders des Vaderlands werden zij uitgekreten. Op JAN EVERTSEN was men vooral verbitterd, en zijn terugtogt werd aangemerkt als de voorname oorzaak der nederlaag.

Weldra ondervond EVERTSEN de uitwerking dezer gemoedsgefteldheid, welke, alvorens hij aan land kwam, zich reeds openbaarde. Want een galjoet op kondschap naar de vloot afgezonden, had den Zeeuwfchen Bevelhebber ontmoet. De fchepelingen, wedergekeerd zijnde, deden hiervan ver-

van hem aan H. H. Mog. voorkomt. *Leven van C. TROMP*, p. 253. *Holl. Mercur.* a. 1665, p. 73. *Memoires de GUICHE*, p. 67 en 68. WILLEM SWINNAS, *Engelsche, Nederlandsf. en Munstersf. Krakeelen*, p. 41—43, goedgunstig mij medegedeeld door den Heer J. SCHELTEMA, waarvoor ik hem mijnen hartelijken dank betuig. Zie over dezen Schrijver het *Mengelwerk* van SCHELTEMA. Eindelijk uit zekot *Verbaal* m. a., berustende in het Archief van het Rijk,

verflag, en verklaarden, tegen de waarheid, dat, toen zij bij EVERTSEN geweest waren, zij niet hadden kunnen bemerken, dat zijn fchip zeer beschadigd was, noch dat er eenige dooden of gekwetften van aanbelang aan deszelfs boord te vinden waren^(u). De valscheid dezer getuigenis bleek echter naderhand. Een opzettelijk onderzoek te dien einde gedaan, toonde dit, en het fchip werd, integendeel, bevonden zoodanig beschadigd te wezen, dat het niet op froom kon hersteld, maar op de werf moest gelegd worden. Zoo veel kunnen kwade trouw en vooroordeel, om den naam te bevleken van een' groot Man!

Zoodra EVERTSEN voor de Maas het anker had doen vallen, vaardigde hij aan de Algemeene Staten eenen brief af, die al de kenmerken draagt van bij de eerste oogenblikken na zijne komst, en in grooten spoed te zijn gefchreven. Kort, doch niet altijd duidelyk, befchryft EVERTSEN hierin het gebeurde en zijn wedervaren: hij betuigt, in krachtige bewoordingen, zijn leedwezen over de ramp, welke 's Lands vloot had getroffen, klaagt zeer over de fchandelyke lafhartigheid van velen, ook op zijn fchip, en eindigt in den dringendften toon be-

ve-

(u) *Inkomende Brieven van H. H. Mog.*, m. s: wordende deze bijzonderheden gefchreven door de Afgevaardigden der Algemeene Staten, welke zich te Helvoet bevonden. Deze hadden dit van eenen Schipper vernomen.

velen te verzoeken, om met zijn schip, en met die der overige Kapiteinen, de rivier te mogen binnenloopen, „opdat ik,” dus schrijft hij, „in geval van nood mijn schip en deze schepen moge ber- gen, dewijl wij gansch onbekwaam zijn, zee te houden (v).”

Na dit verflag, ontving EVERTSEN het bevel, de Maas binnen te zeilen, en in perfoon zich ten spoedigste naar den Haag te begeven, om aldaar nadere berigten, wegens zijn wedervaren, aan de Algemeene Staten mede te deelen. Voor Helvoetfluis gekomen, stapte hij, op den veertienden van Zomermaand, aan wal, en ging dadelijk op reis, willende zich over den Briel naar den zetel der Overheid begeven. Omtrent ten zeven uren in den avond, reed hij, gezeten in eenen open wagen, de muren van die stad binnen. Waarschijnlijk was men aldaar, reeds te voren, van zijne aankomst verwitigd. Hier was het volk ten uiterste vergramd op EVERTSEN. Niet alleen wreef men hem de schuld van het verlies des strijds aan, maar de bloedverwanten van sommige zeelieden, die aan boord van Wafenaer waren gesneuveld, beschouwden EVERTSEN, dwaasfelijk, als de oorzaak van derzelver dood. Zoodra men EVERTSEN de stad ziet binnenkomen,

om-

(v) AITZEMA, D. V. p. 447. *De soldaten der Marine onder anderen, zegt EVERTSEN, waren zoo slecht, dat het niet om te seggen is, kruypende by vyfentwintichge en meer weg voor den vyand.*

omfingelt hem een ontelbaar aantal jongens, vrouwen en mannen. Deze smijten hem met steenen, gene bezoedelen hem met slijk, en halen hem van den wagen af. Nu drijven zij den vijf en zestigjarigen Held, die zoo vaak zijn leven voor het Vaderland gewaagd had, met groot gebaar voor zich uit, duwende en trekkende hem, gelijk een ooggetuige zich uitdrukt, naar den kant der haven. Door het gepers en gedrang valt EVERTSEN neder; het dolzinnig graauw grijpt hem aan, sleept hem langs de straat naar de haven en werpt hem, onder een groot getier, in het water, smijtende den Admiraal, tot verhaasting van deszelfs dood, gedurig met steenen (w).

Die dag zou eenen manhaftigen Zeevoogd van eene woedende Gemeente, zoo als een tijdgenoot spreekt (x), zien verpletterd hebben, indien het der Voorzienigheid niet had goedge gedacht, hem in den grootsten nood hulpe toe te zenden.

Onder al deze mishandelingen zoekt EVERTSEN,
wa-

(w) De bijzonderheden van het gebeurde in den Briel, heb ik voornamelijk ontleend uit eenen brief van den Afgevaardigden der Algemeene Staten, CROMMON, die het voorval zelf bijwoonde. *Inkomende Brieven van H. H. Mog.*, a. 1665. *Resol. van Holland*, 16 Junij 1665, waar een verslag is van eenen brief van C. DE WITT. WICQUEFORD, *Hist. d'Holl.*, uit het derde, onuitgegevene Deel, p. 117, mij goed gunstig door den Heer VAN WIJN medegedeeld. SWINNAS, p. 44. *Moll. Mercur.* a. 1665, p. 76 en anderen.

(x) SWINNAS, *Engels.*, *Nederl. en Munsters. Kraakeelen*, p. 44.

ware het mogelijk, zijn leven te behouden. Hij steekt zijn hoofd even boven het water, en weet zich aan den steven van een nabij hem liggend schip te hechten. Langzamerhand echter beginnen hem de krachten te ontbreken, en het oogenblik schijnt nabij, dat de rampzalige Zeevoogd uit onmagt zal nederstorten. Doch nu verschijnen zijne verlossers, aan het hoofd van een aantal krijgslieden. Het waren twee Afgevaardigden der Algemeene Staten, die zich juist op dien stond, bij toeval, in den Briel bevonden (y); of, volgens het verhaal van eenen inwoner dier stad, twee Brielsche Vroedschappen (z), die met den Bevelhebber der stad, den Commandeur van Beaumont, toefnelden ter redding van EVERTSEN. Deze rukken aan het hoofd der bezetting aan, drijven het onzinnig graauw uit elkander, en redden den zinkenden Zeevoogd, die, onder het geschreeuw en de uitjouwingen der verwoede menigte, met edele verontwaardiging betuigde: *dat hij zich zelyen wel zou verantwoorden*. Indien wij aan de getuigenis van eenen uitheemschen Schrijver (a) mogen geloof slaan, was het aan eenen zekeren Bearnischen Hopman, in dienst, zoo het schijnt, van dezen Staat, aan wien EVERTSEN eigen-

(y) WICQUEFORD, m. s. p. 117. Eenige bijzonderheden zijn ook ontleend uit het Verslag van C. DE WITT, 't welk voorkomt in de *Not. van Holl.*, 16 Junij 1665.

(z) SWINNAS, l. c. p. 44.

(a) *Mem. DE GUICHÉ*, p. 72.

genlijk zijn behoud verschuldigd was. Deze, gehce-ten *La Salle* en behorende, zoo het mij voor-komt, tot de bezetting, toog EVERTSEN uit het water, en bragt hem aan land.

Zoodra EVERTSEN op deze wijze gered was, werd hij in een nabij gelegen huis of herberg overgebragt. Hier werd hij door eenige soldaten be- waakt, om niet bloot te staan aan eenen tweeden aanval. De onrustige toestand des volks maakte het vertrek van EVERTSEN, intusschen, raadzaam. In het helle van den nacht, ten twee uren, ver- liet hij vermomd, onder het geleide van eenige krijgslieden, den Briel, en keerde naar Helvoet terug. Deze keuze was hem heilzaam. Ware EVERTSEN den gewonen weg ingeslagen, hij zou het slagtoffer geworden zijn van dolle wraakzucht. Het was aan het volk uit den Briel onverdragelijk, dat EVERTSEN hun ontruikt was. Naauwelijks had men verstaan, dat hij zijne reize naar den Haag bij nacht wilde voortzetten, of het plan werd ge- maakt, hem in den togt aan te randen. Eenige booten, met mannen en vrouwen, bezetteden dus de Maas; want men meende, dat de Vlootvoogd langs dien weg zou vertrekken. Aldaar wilden zij hem op- wachten, overweldigen, en hunnen verhitten bloed- dorst aan hem koelen (*b*). Hunne verwachting vond zich ech-

(*b*) *Holl. Merc.* a. 1665, p. 76. *Leven van G. Tromp*, p. 259.

echter bedrogen, en EVERTSEN bereikte vroeg in den morgenstond, zonder eenige hindernis, Helvoet.

Terstond, na zijne aankomst, vervoege de Luitenant-Admiraal zich bij de aldaar zich bevindende Afgevaardigden der Algemeene Staten. Aan deze deed hij verslag van zijn wedervaren in den Briel, en verzocht, om zich niet meer bloot te stellen aan de kwade bejeging dier stedelingen, een klein vaartuig of jacht, om hem van daar regstreeks naar den Haag te vervoeren. EVERTSEN vroeg ook, voor zijne veiligheid, eenige krijgslieden. De Afgevaardigden stonden hem dit verzoek gewillig toe, en gaven, ter zijner bedekking, vijf of zes soldaten mede; doch dit geleide werd hem niet dan vrijwillig toegevoegd, opdat het niet mogt schijnen, dat hij als een gevangene verzonden, of dat hij door hen als schuldig beschouwd werd (c).

Deze voorzorgen van EVERTSEN waren in zijne omstandigheden nuttig; want niet alleen in den Briel, maar door geheel Holland, was men verbitterd op den Zeevoogd, om dat hij, gelijk wij gezien hebben, voornamelijk werd aangemerkt als de oorzaak der nederlaag (d). Dit is het lot van groote Mannen!

Wor-

(c) *Brief van den Afgevaardigden CROMMON*, voorkomende in de *Inkomende Brieven van H. H. Mog.*, en *Verslag van C. DE WITT*, *Not. van Holl.*, 16 Junij 1665.

(d) WICQUEFORD, m. s. p. 117. Deze zegt: *Le bruit universel avait donné une très mauvaise impression de sa conduite.*

• Worden hunne daden door de overwinning bekroond, hun lof rolt van ieders tong, doch lacht het geluk hun niet toe, ontvalt hun de palm der Victorie: hun bedrijf wordt gelaakt, hun naam geschandvlekt!

De Staten van Holland, te voren van de komst van EVERTSEN verwittigd, namen maatregelen tot de bewaring der rust, en tot de bewaking van zijn' persoon. Men besloot, hem, bij zijne komst in den Haag, door eenige foldaten van de lijfwacht te doen ontvangen, en door deze naar de Kastelenij te laten begeleiden; „om,” zoo als men leest, „alle „onlusten voor te komen, welke andersints met „deszelfs arrivement en gedurende syn verblyf al „hier, mede souden mogen komen te ontstaan (e).” Hoe over EVERTSEN alomme gedacht werd, kan men ligt hieruit opmaken. Deze vooringenomenheid tegen het gedrag van den Vlootvoogd, bepaalde zich niet slechts tot de onverstandige menigte; de aanzienlijkste Staatslieden veroordeelden hem in deze oogenblikken, en meenden hem te moeten beschouwen, als de oorzaak der verwarring in, en der nederlaag van 's Lands vloot.

Het schijnt hierdoor, dat de wacht van krijgslieden, welke aan EVERTSEN werd toegevoegd, niet alleen moet toegeschreven worden aan de zorg voor zijne veiligheid: andere redenen schijnen daartoe insgelijks aanleiding te hebben gegeven. WICQUE-

FORD

(e) *Not. van Holl.*, 16 Junij 1665.

FORD (*f*) ten minste schrijft het stellen dezer bedekking toe, aan de voldoening, welke men aan het volk wilde geven, door EVERTSEN in schijn als Staatsgevangene te behandelen. Daarenboven verklaart DE GUICHE (*g*) stellig, dat de Raadpensionaris de Witt, EVERTSEN, bij zijne komst in den Haag, deed gevangen zetten, en hem bij uitstek ongunstig was, omdat hij hem haatte als Zeeuw, en als aanhanger van het Huis van Oranje; beschouwende hem als den persoon, aan wien het verlies van den zeeslag moest geweten worden. Het is mij niet onbekend, dat deze laatste Schrijver zich vaak door eenen blinden, en somwijlen dwazen haat tegen de Witt laat vervoeren, en dien, in velen opzigte, uitmuntenden Staatsman, op eene verachtelijke wijze affchildert. Men moet derhalve met voorzigtigheid deszelfs berigten bezigen. Dan, het komt mij voor, dat DE GUICHE in dit geval waarheid spreekt. Er is mij ook van elders gebleken, dat de Witt, in der daad, aan EVERTSEN geen goed hart toedroeg, en hem, bij alle gelegenheden, op dezelfde wijze, gelijk hij dit meermalen omtrent Cornelis Tromp deed, tegenwerkte. De staatkundige gevoelens van EVERTSEN, en zijn streven, als Zeeuw, naar eenen hoogen rang boven de

(*f*) WICQUEFORD, in het derde, onuitgegeven Deel van zijne *Histoire d'Holl.*

(*g*) DE GUICHE, l. l. p. 72 en 73.

de Hollandſche Vlootvoogden , ſchijnen hiertoe aanleiding te hebben gegeven.

De Afgevaardigden der Staten van Zeeland , ter vergadering van Hunne Hoog Mogenden , de aankomst van EVERTSEN vernomen hebbende , begaven zich tot hem. Aan deze klaagde hij zeer over de mishandelingen hem aangedaan , en over de ſnarten , welke hij dien ten gevolge nog leed ; tevens betuigende , dat hij opgemerkt had , hoezeer het volk overal tegen hem was ingenomen , alhoewel hij verklaarde , *zich geenszins eenige misdadd of verzuim bewust te zijn*. Op voordragt dezer Afgevaardigden , werd EVERTSEN , zonder verwijl , in de vergadering der Algemeene Staten geroepen , alwaar hij , onaanzienlijk door wonden en kneuzingen , verſcheen , en met bedaardheid een vrijmoedig verſlag deed van al zijne daden (h).

Reeds was te voren bepaald , dat die Bevelhebbers , wier gedrag aan verdenking onderworpen was , zich zouden verantwoorden voor eenige Afgevaardigden van Hunne Hoog Mogenden en voor eenen Krijgsraad , welke te Texel zou worden belegd.

Tot deze werd EVERTSEN verzonden , om , naar den wensch der Algemeene Staten , aldaar rekenſchap

(h) Not. van H. H. Mog. en Rapport m. s. van de Afgevaardigden der Staten van Zeeland , beide van den 17 Junij 1665. Het laatste Handschrift is mij , op eene goedgegunſtige wijze , medegedeeld door den Heer N. C. LAMBRECHTSEN , waarvoor ik hem mijnen openlijken dank betuige.

fchap van zijne daden te geven, en door zijne regtvaardiging, de kwade en ongegronde meening, welke tegen hem door velen was opgevat, te vernietigen (i). Na het afleggen van zijn verslag, werd daarom door de Algemeene Staten besloten, dat EVERTSEN zich nog dien avond naar Texel zoude begeven, om van zijn wedervaren een omstandig verhaal aan de Afgevaardigden te doen. Te gelijk werden de *Gecommitteerde* Raden van Holland verzocht, dat zij zorg zouden dragen voor den persoon des Luitenant-Admiraals, en hem tegen allen aanloop of aanranding, op zijnen weg, naar behooren wilden beschermen (k).

Het waren de Staten van Holland voornamelijk, op wier voordragt dit besluit was daargesteld. Dezen ijverden bijzonder, in die oogenblikken, tegen EVERTSEN en tegen de overigen, wier gedrag in het gevecht verdacht werd gehouden (l).

Ingevolge van dit bevel, vertrok EVERTSEN, begeleid door eenig krijgsvolk, aan welks hoofd zich de Majoor der Wachten van 's Hage bevond, naar Texel. Hij werd, op last der Afgevaardigden, door zijnen geleider naar het schip *Middelburg* gebracht, alwaar hij, volgens hunnen wil, zijn verblijf

(i) *Rapport der Afgev. van Zeel.*, m. s.

(k) *Not. van H. H. Mog.*, 17 Junij 1665. *Rapport cit. van de Afgev. van Zeel.*

(l) *Not. van Holl.*, 17 Junij 1665.

blijf moest houden bij den Bevelhebber van dat schip, Jacob Penfe genaamd, eenen dapperen Zeeuw, die onder de vlag van EVERTSEN meermaalen getreden had (*m*). Wien de omstandigheden dezer tijden ten volle bekend zijn, kan het niet ontgaan, dat, terwijl men naderhand voorgaf, als of EVERTSEN nimmer in staat van beschuldiging geweest ware, hij bij deze gelegenheid niet anders is behandeld geworden, dan die schandelijke verraders van het Vaderland, welke met verlies van hunne eer of hun leven hunne laffe vlugt hebben geboet!

De Algemeene Staten hadden, alvorens EVERTSEN verzonden werd, aan hunne Afgevaardigden hiervan berigt gegeven, en magtigden hen tevens, om, na het aanhooren van het verslag des Luitenant-Admiraals, zoodanige besluiten omtrent hem te nemen, als naar vereisch en bevinding van zaken zou behooren (*n*). Maar de Afgevaardigden wel doorziende, hoe teeder deze zaak ware, meenden hierin niet te moeten berusten. Zij verklaarden, den zin van deze magtiging niet juist te kunnen bevatten. Indien men eenigen *politieken* of

(*m*) *Resolutien en Verbael van de Heeren Gedeputeerden van de H. M. Heeren Staten Gen. enz., gecommitteerd om te gaen naer het Texel, ende alduer op de tydingen, wytter Zee inkomende te vigileren*, a. 1665, m. s., berustende in het Archief van het Rijk; eigenhandig door den Raadpensionaris JAN DE WITT geschreven.

(*n*) *Resf. H. H. Mog.*, 17 Junij 1665.

of staatkundigen maatregel omtrent hem bedoelde, vertrouwden zij, dat Hunne Hoog Mogenden dit niet aan hen zouden hebben opgedragen; maar had de-zelve betrekking op een regterlijk onderzoek, dit kwam niet hun, maar den Krijgsraad toe. Zij verzochten, derhalve, hieromtrent eene nadere schriftelijke verklaring. „Ondertusfchen,” aldus eindigden de Afgevaardigden hunnen brief, „connen wy „niet naerlaten Uw. Ho. Mo. mits desen bekend „te maecken, dat de Hooft-Officieren eenparichlyk „verclaeren, dat JOHAN EVERTSEN, geduytende de „Bataille, seer wel heeft gevochten, ende dat hem „verongelycken die gene, die daer van anders sou- „den mogen spreekken (o).”

Indien wij immer aan den moed van EVERTSEN hebben getwijfeld; deze getuigenis, zou de laatste twijfeling moeten wegnemen; eene getuigenis, eerst afgelegd in moeilijke omftandigheden, door Mannen, onder welke zich zelfs sommigen bevonden, die den Luitenant-Admiraal ongunstig waren, en daarna mondeling herhaald door den dapperen Cornelis Tromp, die, bij zijne komst in den Haag, zeer de trouwe hulp en bijftand roemde, welke hij van de Zeeuwsche Vlootvoogden in het algemeen, en van JAN EVERTSEN in het bijzonder ondervonden had (p).

De

(o) *Ref. H. H. Mog.*, 19 Junij 1665, en *Refol. en Verbael der Afgevaard.* cit.

(p) *Rapport m. s. van de Afgevaardigden der Staten van Zeel.*, 30 Junij 1665.

De Hooge Regering, door deze gunstige berigten gestreeld, verleende spoedig de begeerde inlichting. Zij verklaarde, dat het geenszins de meening van 's Lands Overheden geweest was, den Vlootvoogd in staat van beschuldiging te stellen, of hem vrij te spreken. Men had EVERTSEN slechts derwaarts gezonden, opdat hij een omstandig verslag zoude doen van al hetgeen in het laatste gevecht was geschied. Omtrent zijn' persoon moest, ten aanzien zijner gedragingen, naar bevind van zaken, en niet anders gehandeld worden, dan omtrent de overige, zoo hooge, als lagere Bevelhebbers (9). EVERTSEN moest met deze in een gelijk lot deelen, en voor den Krijgsraad verschijnen, indien de Afgevaardigden oordeelden, dat zulks noodig ware.

Welhaast verscheen nu ook EVERTSEN, ingevolge dit bevel, onder het geleide van eenige manschappen van het boord van Penſe, voor de Afgevaardigden der Algemeene Staten, en met vrijmoedigheid en zelfvertrouwen tot hen sprekende, bewees de edele Held, in zijn verslag van het gebeurde in den noodlottigen zeeflag, dat de moed, welken hij in het gevecht had aan den dag gelegd, groot was geweest; zoo zelfs, dat de Afgevaardigden andermaal zich gedrongen voelden, aan Hunne Hoog Mogenden

te

(9) *Ref. H. H. Mog.*, 20 Junij 1665.

te betuigen, dat EVERTSEN zich, wegens zijn gedrag in den strijd, volkomen had geregtvaardigd. De zaak kwam nu, naar hun oordeel, alleen aan, op hetgeen door hem was bedreven na het gevecht. De brief, welken hij bij zijne komst voor de Maas geschreven had, werd hem voorgehouden. Volgens denzelven, was zijn gedrag, naar de meening der Afgevaardigden, bij het begin van den aftogt allezins goed te keuren, doordien hij zich in de achterhoede geplaatst had, om aldus de wijkende vloot te dekken: doch, door zich daarna van dezelve te verwijderen, en eenen anderen koers te nemen, had hij, naar hun gevoelen, 's Lands zeemagt aan groote gevaren blootgesteld.

Maar EVERTSEN wederleide al deze beschuldigingen. Zijne kriegsbehoeften, dus sprak hij, waren bijna alle verbruikt geweest; zijn schip was doornageld, en had zich naauwelijs meer in staat bevonden zee te bouwen. Daarenboven was hij, op het oogenblik van den aftogt, het Opperhoofd der vloot geweest. De geheele zeemagt, of ten minste dat gedeelte, 't welk zich bij hem bevond, had hem, naar zijn oordeel, kunnen, en dus, ook behooren te volgen, zonder dat daarom de schepen gevaar zouden geloopt hebben, in handen van den vijand te vallen. Niet toch op eens, maar allengs omgierende, was hij van koers veranderd, waardoor hij wel verre, gelijk men voorgaf, aan de vloot geen bijstand te hebben kunnen bieden, integendeel ver-
meen-

meende, daartoe altijd in staat te zijn geweest, indien hij slechts gevolgd ware (r).

Voor de Afgevaardigden was de zaak van eenen moeilijken aard. Ten voor- of nadeele van EVERTSEN te beslissen, vonden zij niet raadzaam. De regtvaardiging of veroordeeling van zijn gedrag hing voornamelijk af van zeemans kundigheden. Van de zelve ontbloomt, besloten de Afgevaardigden nogmaals door EVERTSEN, in tegenwoordigheid van den Krijgsraad, een verslag van zijn wedervaren te laten afleggen, opdat zij aldaar met Mannen, van de noodige bekwaamheden voorzien, eene bepaalde uitspraak over hem mogten doen.

Intusschen waren, in het beleggen van den Krijgsraad, groote zwarigheden ontstaan. Sommige der Bevelhebbers konden niet besluiten, aan denzelfen, om verschillende redenen, deel te nemen. Cornelis Tromp, bovenal, had dit van de hand gewezen, en het aan hem opgedragen Voorzitterschap geweigerd; niet willende, zoo als hij met zijne gewone rondborstigheid betuigde, den ondank en de vervolging op den hals halen van de vrienden der genen, die gestraft zouden worden. Bovendien meende hij geene genoegzame kunde te bezitten, om de beschuldig-

(r) *Ref. en Verbael der Afgevaardigd. cit. Ref. H. H. Mog.*
25 Junij 1665.

digden te beoordeelen, en zeide ronduit: *dat hij beter versfond het vechten, dan het regten* (s).

Deze tegenkantingen verhinderden den voortgang der regtspleging, en dus ook het verslag, 't welk EVERTSEN voor den Krijgsraad zou doen.

Onze Vlootvoogd, deze beletselen vernemende, voorzag dat zijn verblijf te Texel, door dezen staat van zaken, van langen duur kon zijn. Dit was hem ten hoogste onaangenaam, bijzonder, omdat hij nog smarten leed aan de wonden en kneuzingen, welke hem in den Briel waren toegebracht. Hij wendde zich dus tot een' der Afgevaardigden, van Vryberghen, zijnen landgenoot, aan wien hij schriftelijk, in dringende bewoordingen, verzocht, dat zijne zaak eenen spoedigen voortgang mogt erlangen, daar hij verklaarde beducht te zijn, dat de slagen of kneuzingen, die hij van het Brielsche gemeen had ontvangen, hem groot ongemak zouden toebrengen, in geval hij zich van deze wonden niet te huis, en op zijn gemak mogt doen genezen (t). Zoodra de Afgevaardigden hiervan kennis droegen, werd door hen het gedrag van EVERTSEN nogmaals overwogen, en zij besloten gezamenlijk, hem in vrijheid te stellen, waarvan zij hem schriftelijk kennis

(s) *Verbael m. s. der Afgevaardigd. cit. Inkomende brieven aan H. H. Mog., 25 Junij 1665.*

(t) *Brief van de Afgevaardigden aan H. H. Mogend., 25 Junij 1665.*

nis gaven op den vijf en twintigsten van Zomermaand; in welke aanschrijving zij onder anderen betuigden, dat zij besloten hadden *hem te dimitteren* (u), *om te ver-
trecken verwaerts hy te raden werd* (v); met bijvoe-
ging, dat, zoo hij mogt oordeelen eenig geleide tot
zijne veiligheid noodig te hebben, zij daartoe beve-
len zouden doen uitgaan.

Niet lang vertoefde EVERTSEN na dit besluit te
Texel, maar begaf zich op reis naar Zeeland, al-
waar hij, in het begin van Hooimaand, in zijne ge-
boortestad aankwam.

Dit ontslag pleit zeer voor de onschuld van JAN
EVERTSEN. Het was toch geene zwakheid of slaau-
we ijver der Afgevaardigden en der leden van den
Krijgsraad, door welke hij niet veroordeeld werd,
of nimmer eenige verdere vervolging ondervond. De
gestrengheid, welke zij bij dit onderzoek in hunne
overige daden aan den dag hebben gelegd, toont
ten volle, dat zij met onverschrokkenheid het regt
durfden uitoefenen. Ware EVERTSEN aan lafheid
of nalatigheid schuldig geweest, ook hij zou, even
min als de overigen, ontgaan hebben aan de wetti-
ge straffen; en wij mogen veilig de spoedige toe-
stem-

(u) Het woord *dimitteren* vinde ik bij dit onderzoek in het *Ver-
bael* alleen gebruikt in den zin, *van iemand na vrijfpraak of onschul-
dig bevinden*, heen zenden. VAN VRYBERGHEN bezigt *dimitteren* ook
in dien zin wegens twee Scheepsbevelhebbers, die zich dapper hadden
gekweten. *Brief aan de Adm. van Zeeland*, 27 Junij 1665.

(v) *Verbael*, m. s. cit., waar de brief aan EVERTSEN voorkomt.

stemming der Afgevaardigden tot het gevraagde ontflag, beschouwen als een sprekend bewijs voor de overtuiging zijner onschuld, welke bij de Vertegenwoordigers van 's Lands Overheid aanwezig was.

Behalve dit ontflag der Afgevaardigden, is er nog ééne zaak, welke bijzonder het gedrag van EVERTSEN regtvaardigt, en daarom ten volle verdient, hier ter plaatse te worden opgeteekend. Zijne daden, gedurende het gevecht, hadden de lofuitingen van allen, zelfs van zijne vijanden, verworven; maar alleen om zijnen terugtogt naar de Maze, in plaats van naar Texel, waren beschuldigingen tegen hem ingebracht. Hij zou, naar het oordeel van sommigen, de geheele vloot hebben moeten volgen, en niet de vloot hem. Was Texel tot verzamelplaats der vloot bij eenen terugtogt bepaald geweest, EVERTSEN misdeed, toen hij de Maas tot wijkplaats verkoos; doch was deze bepaling niet gemaakt, voorzeker stond het aan hem, als Opperbevelhebber, na den dood van Wasfenaer en Cortenaer, vrij, die wijkplaats te kiezen, welke hem de beste toefcheen.

Bij het uitloopen der vloot, was aan Wasfenaer het stellige bevel gegeven, zoo lang zee te bouwen, als slechts mogelijk was; maar van eene wijkplaats, bij eene nederlaag, wordt noch in Staatsstukken, noch bij onze Geschiedschrijvers eenig gewag gemaakt; iets, hetgeen anders bij den uittogt eener vloot gewoonlijk plaats vond. Indien er dus geene verzamelplaats was voorgescreven, kon EVERTSEN als Opperbevelhebber zich daarhenen be-
ge-

geven, waar hij meende het meest veilig te zullen zijn. Nimmer kon het hem tot misdad worden toegerekend, dat hij liever in de Maas was binnengeloopt, dan in Texel; ja hij verdiende door dezen maatregel veeleer lof, dan berisping, omdat deze rivier nader bij de plaats van het gevecht was, en omdat de ebbe, volgens de getuigenis van verschillende Schrijvers en van EVERTSEN zelve, in Texel, op dat tijdstip, het terugkeeren der vloot verhinderde, en dezelve, bij haren intogt, aan groote gevaren blootfelde, daar de Maas integendeel, allezins eene veilige wijkplaats aanbod (w).

Maar DE GUICHE en WICQUEFORD (x) zeggen stellig, dat de vloot, na den strijd, zich aan den mond der Maze moest vereenigen. „Dit,” dus schrijft de laatste in het onuitgegevene gedeelte van zijn werk, „voerde JAN EVERTSEN stiptelijk uit, „doch Tromp stelde, volgens het oordeel van be- „kwame zeelieden, het welzijn van den Staat in „de waagschaal, en gaf, door den aftogt naar die „zijde, niet alleen aan de Engelschen gelegenheid, „een gedeelte der schepen, welke hem volgden, „te vernielen, maar hij werd ook tevens bij zijne „aankomst verhinderd, door den afgaanden vloed, „het Vlie binnen te stevenen.”

De-

(w) WICQUEFORD, m. s. f. 116. DE GUICHE, *Memoires*, p. 68, getuigen dit.

(x) *Dezelfden*.

Deze gesteldheid van den vloed, vermeld door twee Schrijvers, beide van verschillende Natien, beide in gevoelens onderscheiden, wordt door de getuigenis van EVERTSEN zelven bevestigd (y); en het gevaar, aan hetwelk de terugkeerende vloot onder Tromp in Texel is blootgesteld geweest, bekrachtigt de waarheid van deze getuigenis. Indien wij deze gewigtige bijzonderheid onder het oog houden, en daarbij voegen, dat de Maas tot verzamelplaats bestemd was, dan wordt het gedrag van JAN EVERTSEN ten volle geregtvaardigd. Het onvolkômene, dat in zijne verdediging voor de vergadering der Afgevaardigden zich mogt voordoen, wordt geneet uit den weg geruimd. De beschuldigingen tegen hem ingebracht, beschouwen wij alsdan ontsproten te zijn uit vooroordeel en partijdigheid, en wij brengen gaarne eene regtmatige hulde toe, niet alleen aan de dapperheid van EVERTSEN, gedurende den strijd, maar prijzen zelfs zijn beleid, zijne kunde en zijne voorzigtigheid in den aftogt.

Zoodra JAN EVERTSEN Texel had verlaten, trokken de Afgevaardigden van Zeeland, ter vergadering van Hunne Hoog Mogenden, zich zijne zaak aan, en verzochten, ja drongen er op aan, als een gevolg van deze afreize, dat aan den Luitenant-Admiraal, van wege de Algemeene Staten, eene schriftelijke getuigenis mogt worden gegeven, waarbij zijne

on-

(y) *Brief van JAN EVERTSEN, bij AITZEMA, D. V. P. 446, en in zijne verklaring voor de Afgevaardigden.*

onfschuld verklaard, en zijn gehouden gedrag goedgekeurd werd. Doch de leden der Provincie Holland bewerkten, dat dit voorftel werd afgeflagen. Zij waren van oordeel, en misfchien in eenen bepaalden zin niet te onregt, dat EVERTSEN niet kon gerekend worden ooit in ftaat van befchuldiging geweest te zijn. Hij was, naar hun zeggen, flechts naar Texel verwezen, om verflag van zijne daden te doen, niet om geoordeeld te worden (z). Eene tweede poging, om aan EVERTSEN, als den aanzienlijkften in rang, het Voorzitterschap in den Krijgsraad op te dragen, gelukte niet beter. Verfcheidene Provinciën waren hiertoe zeer genegen; Holland verhinderde hetzelfde.

Tot op dezen tijd, hadden de Staten van Zeeland de zaak van EVERTSEN niet ter harte kunnen nemen. Volgens 's Lands gebruik vaneen gefcheiden, kwam de Vergadering niet dan bij den aanvang van Hooimaand op nieuw te zamen. Doch ook toen was het gedrag van den Luitenant-Admiraal, en het gebeurde omtrent zijn' perfoon, de eerfte aangelegenheid, over welke geraadpleegd werd. Op hun bevel, verfcheen EVERTSEN voor de Staten, deed ook voor dezelve mondeling verflag van zijn wedervaren, en fchilderde met levendige kleuren de mishandeling af, welke hem was aangedaan (a). De zaak verdien-

(z) *Not. van Holland*, 27 Junij 1665.

(a) *Not. der Staten van Zeeland*, 2 en 6 Julij 1665.

diende rijpe overweging. Eerst den volgenden dag werd hem het besluit der Overheid bekend gemaakt. Toen werd de oude Held andermaal voor de vergadering der Staten ontboden, en, bij monde van den Raadpensionaris, hartelijke dank betuigd voor deszelfs goede diensten en getrouwe *devoiren* in den laatsten strijd; terwijl hij hem tevens mededeelde eenen brief, welke omtrent het gebeurde met hem, uit naam der Staten van Zeeland, aan de hooge vergadering der Bondgenooten zou worden afgezonden. EVERTSEN betuigde hierop zijnen dank over de gunst en eere, welke hem werden bewezen, en verklaarde, dat de inhoud van den brief hem toescheen overeen te stemmen met het belang van het Gewest en met zijne wenschen; eindigende met de betuiging, dat hij altijd bereid zoude zijn, ten dienste van het Vaderland, in alle zeeftrijden, wanneer dit ook vereischt werd, zijn perfoon te doen gebruiken.

Men kan uit het gunstig onthaal der Staten van Zeeland ligt opmaken, welke goede gevoelens in dat Gewest omtrent JAN EVERTSEN gekoesterd werden. Niets liever wenschte, derhalve, ook de Overheid aldaar, dan dat de Vlootvoogd in die zelfde verhevene waardigheid zou bevestigd blijven, met welke hij tot hiertoe bekleed was geweest. Doch, offchoon de verantwoording en vrijstelling van EVERTSEN zijne onschuld duidelijk hadden geopenbaard, bleef het volk, voornamelijk in Holland, op hem zeer verstoord, en sommige Staatslieden zelfs beschouwden

den hem nog, als de oorzaak der nederlaag. Dit moest noodzakelijk het vertrouwen der vlotelingen op hem wegnemen, en invloed hebben op de achting en gehoorzaamheid, welke men aan hem, als één der voornaamste Bevelhebbers, verschuldigd was. De Staten van Zeeland zagen dit wijsfelijk in, en rekenden het voor de rust en het welzijn des Vaderlands gevaarlijk, EVERTSEN in deze omstandigheden verder de waardigheid van Luitenant-Admiraal te doen bekleeden. Maar, daarenboven, hij zelf, door de mishandeling, den hoon en de miskenning hem aangedaan, wars geworden van 's Lands dienst, verlangde niets meer, dan in deze oogenblikken van het bevel over de Zeeuwsche scheepsmagt ontslagen te worden, en het gebied aan zijnen broeder, den Viceadmiraal CORNELIS EVERTSEN, te zien opdragen. Om deze redenen besloten de Staten van Zeeland (b), op het verzoek en de toestemming van den Vlootvoogd, hem te ontslaan, het bevel aan zijnen Broeder toe te vertrouwen, en van deze verwisfeling, bij eenen omstandigen brief, aan de Algemeene Staten kennis te geven. Hierin maakten de Overheden van Zeeland de aftreding van JAN EVERTSEN, en de verheffing van zijnen Broeder bekend; doch deze maatregel was niet door hen, gelijk zij zich uitdrukten, genomen, omdat zij

(b) DE GUICHE, *Memoires*, p. 73, en *Not. der Staten van Zeeland*, 7 Julij 1665.

zij geringe denkbeelden voedden van de bekwaamheden, of mindere blijken hadden ondervonden van den moed onzes Helden; integendeel, zij bewezen de meeste hulde aan zijn heldhaftig gedrag, en herdachten met een streelend genoegen aan deszelfs lange en getrouwe diensten, bij zoo vele en zoo verschillende gelegenheden, aan den dag gelegd. In het bijzonder, keurden zij deszelfs beleid en dapperheid in den laatsten zeesrijd goed; eene dapperheid, ten volle bewezen door de getuigenis van alle Hoofd- en mindere Bevelhebbers, en blijkbaar uit het onderzoek, 't welk zij zelve daaromtrent gedaan hadden. Daarom, dus gingen zij in den brief voort, daarom had EVERTSEN eene geheel andere bejegening verdiend, dan hij in den Briel had ondervonden, en waarmede hij overal op zijnen weg telkens was bedreigd geworden. Zij waren hierover ten sterkste gevoelig; te meer, omdat men hunnen naam zelfs, bij die gelegenheid, niet had ongekwetst gelaten. Zij vertrouwden, dat de Algemeene Staten, ten voorbeelde en tot afschrik van andere snooden, zulke wandaden zouden straffen; dat het onwettige regtsgeding, tegen JAN EVERTSEN aangevangen, vernietigd, en aan hem zulk een herstel van eer zou worden toegewezen, als hem, naar de grootheid van deszelfs mishandeling, toekwam. Niet echter, aldus betuigden zij verder, was het hunne meening, door de aanstelling van CORNELIS EVERTSEN, den ouden Held, geacht om zijne langdurige ondervinding, bekend door zijn nit-

mun.

munten gedrag en onwrikbaren moed, geheel aan den dienst van het Vaderland te onttrekken, en al-
zoo die goede talenten als onder de aarde begraven
te laten; integendeel, stonden zijn dienst, en zijne
bekwaamheden altijd, en bij alle gelegenheden, ge-
reed voor Nederland; en hij zou, volgens zijne ei-
gene verklaring, altijd zich bereid en vaardig too-
nen, dáár het Vaderland met zijnen arm te helpen
verdedigen, waar en wanneer hij daartoe zou ge-
roepen worden (c).

Het was, derhalve, niet uit misnoegen over het
gedrag van JAN EVERTSEN, dat aan zijnen Broeder
werd opgedragen eene waardigheid, welke hij met
regt om zijne dapperheid had verworven, en met
luister had bekleed. De vooroordeelen des Volks en
de wijze voorzorg der Overheid, gepaard met zijnen
wederzin in den zeedienst, waren de redenen, om
welke de Zeeheld het Luitenant-Admiraalschap van
Zeeland heeft nedergelegd.

Zoo keerde nu JAN EVERTSEN, als een andere
EPAMINONDAS, na het bewijzen van veelvuldige
trou-

(c) *Bijlage tot de Notulen der Staten van Zeeland, Julij 1665.*
Het verdient eene bijzondere opmerking, hoe fraai de Zeeuwfche
Staatsstukken van deze jaren getuigen zijn; het zijn waarlijk stukken
van vaderlandsche welsprekendheid: bij uitnemendheid die, welke in
de *Notulen van Zeeland* der jaren 1665 en 1666 voorkomen. Men
weet, dat de beroemde PIETER DE HUYBERT op dien tijd *Raadpen-
sionaris* van dat Gewest was. Zeer waarschijnlijk is hij de Opsteller de-
zer stukken.

trouwe dienſten, tot den kring van ambteloos burger weder; om daarna, gelijk weleer die Thebaan, met vergeting van het hem aangedane leed, het zwaard op nieuw tot verdediging zijner medeburgereu aan te gorden, en in den ſtrijd voor het Vaderland te ſneven. — Na zijne aftreding, bleef EVERTSEN zijn verblijf houden te Vliſſingen, tot hiertoe de woonplaats van zijn geſlacht.

Intuſſchen liet de achting, welke men in Zeeland aan EVERTSEN toedroeg, en de verdienſten, welke hem werden toegekend, niet toe, dat zijne bekwaamheden voor het Vaderland, in de moeilijke omſtandigheden, in welke hetzelfde zich bevond, geheel verloren gingen. Niet alleen behield hij, benevens het bevel over een binnenschip, den titel van *Luitenant-Admiraal*; eene onderſcheiding eenig in de Zeeuwſche geſchiedenis: maar van 's Lands wege werd hem ook het toezigt opgedragen over de nieuwe uitruſtingen der vloot, gelijk ook de zorg over alles, wat tot bevordering van den zeedienſt kon ſtrekken (d). In die betrekking, hielp hij manſchappen aanwerven, handhaafde het regt tuſſchen de zeelieden, ſtilde het misnoegen, 't welk zich hier en daar op de ſchepen openbaarde, en gaf raadgevingen aan de Admiraliteit; in één woord, hij bevorderde op alle mogelijke wijze, met ijver en trouw,

(d) *Not. der Adm. van Zeel.*, a. 1665 en 1666.

trouw, de aangelegenheden van het Gewest in het bijzonder, en van Nederland in het algemeen: toonende ook in deze dagen van rampspoed, dat niet de gunst van de Fortuin, maar liefde tot het Vaderland, de edele drijfveer van al zijne daden was.

De Staten van Zeeland hadden de mishandeling van EVERTSEN niet alleen met smart vernomen, omdat zulk een voortreffelijk persoon, gelijk hij, dat leed had moeten ondergaan, maar zij meenden ook, dat door dit schandelijk voorval de eer van hun Gewest geschonden was. Om deze reden deden de Afgevaardigden ter Staatsvergadering eene voordragt, om de misdadigen te doen opsporen, en dezelve, ten voorbeelde van anderen, te straffen. Men zag de billijkheid en het nut van zulk een onderzoek in, waarom een bevel te dien einde werd uitgevaardigd. Doch de herhaalde bevelen der Algemeene Staten, en die der Provincie Holland, konden de Regters en Overheden van den Briel niet bewegen, de schuldigen met ijver te vervolgen. De mishandelingen waren, gelijk zij betuigden, door den grooten hoop gepleegd, en de opsporing der schuldigen was onmogelijk, hoewel EVERTSEN (e) zelf verscheiden der medepligtigen bij name had opgegeven.

Regt

(e) *Notulen van H. H. Mog.*, 17 Juli 1665. *Ref. van Holland*, 16 Juni, 23 Juli 1665. *Inkomende Brieven van Holland*, 31 Juni 1665.

Regt wedervare den ijver der Staten van Holland ter, wraakneming van den geleden hoon. EVERTSEN aangedaan. Niet te vreden met de uitvlugten der Brielsche regering, welke hard burgers zocht te verschoonen, herhaalden de Staten van dat Gewest meermalen in ernstigen toon hunne aanmaningen; dan ook deze maatregelen hadden geen gevolg, zoodat men genoodzaakt was op den eersten van Oogstmaand een openlijk bevelschrift uit te geven, waarbij, uit naam der Staten van Holland, betuigd werd: dat, daar de Luitenant Admiraal, JOHAN EVERTSEN, na het laatste gevecht, bij zijnen doortocht door den Briel, op eene onwaardige en vreeselijke wijze was aangerand, mishandeld en in de haven gestoten, welke onbehoorlijke en schandelijke daad, tot afschrik van anderen, gestraft behoorde te worden; zij ieder uitnoodigden en vermaanden, de schuldigen te ontdekken en aan te geven; met belofte, dat, onder geheimhouding van den naam des aanbrengers, aan dezen eene som van drie honderd gulden tot belooning zou worden uitgereikt (f).

Of deze nieuwe maatregelen enig beter gevolg gehad hebben, blijkt niet. Genoeg zij het, dat wij hieruit zien, hoe de weldenkenden onder zijne tijdge-

(f) *Publicatie, voorkomende in de Resolutien van Holland, 1 Aug. 1665.*

genooten, de mishandeling van EVERTSEN hebben afgekeurd.

Inmiddels was de Ruyter behouden van zijnen togt, naar de kusten van Afrika en Amerika, teruggekeerd. Het opperbevel der nieuwe vloot werd aan hem opgedragen, en met eene sterke zeemagt zeilde hij weldra uit. Men zoekt de Britten op, en binnen weinige dagen werd die bekende vierdaagfche zeeflag geleverd, in welken de Nederlanders zich met roem hebben overladen.

CORNELIS EVERTSEN, broeder van onzen Held, had, in plaats van JOHAN, bij deze gelegenheid, den post van Luitenant-Admiraal van Zeeland bekleed. Dapper, waardig zijn geslacht, kweet hij zich in dit gevecht; maar, bij het einde van den eerften dag des ftrijds, verloor Hij te vroegtijdig het leven, en Zeeland in hem éenen moedigen Vlootvoogd.

Hoe JAN EVERTSEN door het verlies van zijnen eenigen broeder, dien hij had opgeleid, en met wien hij in ongestoorde vriendschap leefde, getroffen was, laat zich ligt befeffen. Maar de liefde tot het Vaderland verdrong bij hem alle andere gewaarwordingen. Naauwelijks had hij de droeve mace vernomen, of hij wendde zich tot de Overheden van Zeeland, bood hun in deze oogenblikken, bij het ontbreken van eenen Opperbevelhebber, zijnen dienst weder aan, en betuigde ten uiterfte hegeerig te zijn, op nieuw zich in den dienst van het Vaderland te begeven; *wenschende*, gelijk zijne woorden

den waren, *zijn leven, den bestemden tijd daartoe gekomen zijnde, voor het Gemeenebest te mogen offeren, gelijk zijn Vader, één van zijne Zonen, en vier van zijne Broederen, allen het geluk reeds gehad hadden, in onderscheidene gevechten tegen den vijand, op het bed van eer te sterven (g).*

Verheven voorbeeld van kloekmoedigheid en heldendeugd! Wie de taal der ware grootheid verstaat, zal in deze uitboezeming, door Tijdgenoot en Nakomeling hoog geprezen, de taal van een' groot en edel Man erkennen. Geen eigenbelang spreekt aldus; maar eene warme liefde tot het Vaderland kon alleen in EVERTSEN den tegenzin, welken hij met zoo veel regt in 's Lands dienst had opgevat, overwinnen, hem den geleden hoon doen vergeten, hem bewegen zich aan nieuwe beleedigingen bloot te stellen, en den edelen wensch bij hem verwekken, om, naar het voorbeeld zijner Voorvaderen, zijn leven voor het Vaderland op nieuw in de waagschaal te stellen!

De Staten van Zeeland, getroffen door deze aanbieding, en prijs stellende op de onmisbare verdiensten van EVERTSEN, herstelden hem, op den een en twintigsten van Zomermaand des jaars 1666, in zijnen
VOOR-

(g) *Notulen van Zeeland*, 21 Junij 1666. Zijn vader was JAN EVERTSEN, de Kapitein; zijn zoon JAN EVERTSEN *de jonge*; zijne broeders, EVERT, PIETER, GELEYN en CORNELIS EVERTSEN, van welke zie boven.

voormaligen rang van *Luitenant-Admiraal*; gevende hem het oppergebied over de zeemagt van hun Gewest met een onbepaald gezag, hoedanig tot hiertoe niemand vóór hem bezeten had. Want, terwijl voorheen de Vlootvoogd regtstreeks aan den Zeeraad onderworpen was geweest, werd aan EVERTSEN nu een meerder aanzien toegekend, en hem de eerste plaats in dien Raad vergund.

Men gaf weldra aan de vergadering der Algemeene Staten van dit gebeurde, bij 'eenen brief, kennis. Hierin verklaarden de Zeeuwsche Overheden, dat zij tot de herstelling van JAN EVERTSEN waren bewogen, zoo wel uit hoofde van zijne bekwaamheid, langdurige ondervinding en grondige kennis in de aangelègheden des oorlogs te water, als door zijn goed gedrag en beproefden moed in vele beroemde gevechten; welke hoedanigheden en deugden zelfs ook blijkbaar geweest waren in den ongelukkigen strijd van het verledene jaar, volgens de eenparige getuigenis van alle Hoofdbevelhebbers, die aldaar waren tegenwoordig geweest. Daarom betuigden de Staten van Zeeland te oordeelen, dat Nederland van zulk eenen Bevelhebber in de tijdsomstandigheden, in welke men zich toen bevond, goede diensten zou ontvangen; zoodat zij er niet aan twijfelden, of 's Lands hooge Overheid zou EVERTSEN als Luitenant-Admiraal erkennen, en doen handhaven in die waardigheid, tot welke zij hem op nieuw hadden verheven: dringende, bij deze gelegenheid, er nogmaals op aan, dat de smaad hem

hem aangedaan, door eene daaraan overeenstemmende voldoening, uitgewischt zou worden (h).

Den dag, na zijne herstelling, legde EVERTSEN den eed af, en beloofde plegtig den dienst en de eer van het Vaderland in het algemeen, en van het Gewest in het bijzonder, tot het uiterste te zullen voorstaan.

Er bevonden zich in deze oogenblikken eenige Afgevaardigden der Algemeene Staten te Vlisfingen, om de uitrusting der teruggekeerde vloot te bevorderen. Beleefdheidshalve lieten de Staten van Zeeland aan deze kennis geven van de herstelling van EVERTSEN; want in geen en deele bestond hiertoe eenige verplichting. Men meende, dat zulk eene aankondiging bij sommigen der Afgevaardigden de vooroordeelen zou wegnemen, welke nog omtrent den Luitenant-Admiraal mogten bestaan. Doch het tegendeel bleek ras. Naauwelijks was de herstelling van EVERTSEN door hen vernomen, of zij vaardigden eenen brief aan Hunne Hoog Mogenden af, niet alleen vervuld met zeer vinnige en scherpe beschuldigingen tegen den Luitenant-Admiraal, wegens zijn gedrag in den laatsten strijd, maar in welken zoodanige gezegden aanwezig waren, dat de achting en het gezag der hooge Regering van Zeeland daar door gevoelig gekwetst werden.

De

(h) Brief aan H. H. Mog., 21 Junij 1666, in de *Notulen der Staten van Zeeland*.

De Staten van Zeeland, door hunne Afgevaardigden van deze zaak verwittigd, oordeelden door deze handelwijs zeer beleedigd te zijn; want het bleek hun hieruit, gelijk men vindt aangeteekend, dat de Afgevaardigden, of *iemand onder hen* (i), zich veel meerder gezag toeëigenden, dan hun toekwam, en dat zij zich als verspieters of beoordeelaars hunner daden gedroegen. Vooral betuigden zij hieraan gevoelig te zijn, omdat hun Luitenant-Admiraal, *die zulks-nooit had verdiend*, zoo hatelijk, en tegen alle reden door de Afgevaardigden was beschreven, en zijn naam, terwijl hij als eerste Bevelhebber van Zeeland optrad, genoegzaam in het openbaar geschandvlekt was geworden. Dit beschouwden de Staten eene beschuldiging te zijn tegen hunne eigene handelwijs, als of zij geene genoegzame zorg droegen in het aanstellen van bekwame Opperhoofden, en 's Lands welzijn niet ter harte namen. Om dit alles, gaven de Staten van Zeeland last aan hunne Afgezonden ter vergadering van Hunne Hoog Mogenden, te bewerken, dat deze brief, zonder eenig afschrift of aantekening te bewaren, mogt vernietigd worden, opdat door denzelfven nimmer eenige schande aan de Provincie mogt worden aangebragt. — Welk eenen loop deze zaak genomen hebbe, blijkt mij niet. Dit alleen

(i) *Not. der Staten van Zeel.*, 23 Junij 1666. De afgevaardigden waren, JOHAN DE WITT, B. VAN VRYBERGEN, C. VAN HOOLCK en C. KAMEN.

leen kan verzekerd worden, dat in geen der Staatsstukken, tegen de gewoonte dier tijden omtrent ingekomene brieven, eenig gewag van dit stuk wordt gemaakt; zoodat het te vermoeden is, dat hetzelfde op aandrang der Afgevaardigden van Zeeland vernietigd is geworden.

Aangenaam en voldoende voor zijn regmatig gevoel van eigene waarde, moet het voor EVERTSEN geweest zijn, te midden van zoo vele miskenning en beleedigingen, als hem op elken stap schenen te wachten, zijne Overheid dusdanig te zien ijveren voor zijne eer en goeden naam.

Intusschen werkten de vertoogen der tegen EVERTSEN ingenomene Afgevaardigden niets uit, en binnen weinige dagen, na zijne aanstelling, werd hem eene plaats in den Krijgsraad verleend, en het bevel over een gedeelte der vloot opgedragen. Hij begaf zich te dien einde naar Vlisfingen, en nam bezit van het schip *Walcheren*, hetzelfde dat onlangs gevoerd was door zijnen gesneuvelden Broeder.

Zoodra de geheele vloot was uitgerust, koos men, op den vierden van Hooimaand, zee. Dezelve bestond uit drie smaldeelen, van welke de Ruyter het gebied over den middeltogt had op zich genomen; Tromp was belast met de zorg voor de achterhoede, en aan EVERTSEN, als den tweeden Vlootvoogd in rang, was het bevel over de voorhoede opgedragen. Drie en twintig schepen van de eerste grootte, vijf fregatten, zes branders en eenige kleine vaartuigen maakten het smaldeel van

EVERT-

EVERTSEN uit. Onder zijne vlag telde hij De Vries, Banckers en Koenders, Mannen van beproefden moed en trouw.

Op deze wijze toegerust, trad EVERTSEN met de overige vlotelingen, op den vierden van Oogstmaand, aan het hoofd der zijnen in het gevecht. Eene doodelijke stilte heerschte over den geheelen Oceaan. Mét moeite, niet dan langzaam, naderden de beide vloten elkander. EVERTSEN zeilde in de beste orde op den vijand aan, doch het was reeds twaalf uren des namiddags eer hij denzelven kon bereiken. Toen verkondigde het eerste kanonschot van zijn smaldeel, den aanvang van één der zwaarste zeegevechten, van welke de Geschiedenis melding maakt.

Met hevigheid viel EVERTSEN aan de spitte van zijn smaldeel op den vijand in, van wien hij met geen minder geweld werd ontvangen. Groot was zijne onverschrokkenheid, maar ook groot die der Britten. Inmiddels ontstond er eenige verwarring in de gesteldheid der Nederlandsche vloot, veroorzaakt door de groote stilte. Deze verhinderde den Luitenant-Admiraal de Ruyter, dadelijk EVERTSEN te kunnen volgen, waardoor eene opening tusschen de beide smaldeelen werd daargesteld. De vijand wist, te regter tijd, tot groot nadeel der onzen, van deze verwarring gebruik te maken. Hierbij kwam, dat Tromp, het zij door misverstand met den Opperbevelhebber, het zij door eenen te verregaanden ijver tot vervolging der Engelschen, zich van de vereenigde vloot verwijderde, en aan dezelve geen

noodigen bijstand bood. De zware last van de geheele vijandelijke magt drukte door deze omstandigheden, alleen de smaldeelen van EVERTSEN en de Ruyter (*k*), zoodat de voorhoede en middeltogt vreesfelijk werden gehavend. Alomme omringd van den vijand, van alle zijden geperst, gescheiden van het overige der vloot, streed EVERTSEN met de zijnen tot zelfbehoud, en tot bewaring der eere van het Vaderland. Met bedaardheid bestuurde hij zijn smaldeel, en meer dan drie uren handhaafde hij zich, te midden der gevaren, tegen den vijand. Zijne onderhoorigen, door zijne maatregelen geleid, aangemoedigd door zijn voorbeeld, betrachtten allen hunnen pligt getrouwelijk, en boden hevigen wederstand. Doch het had der Voorzienigheid goedge-dacht, hier een' eindpaal te stellen aan het leven van den verdienstelijken Zeeuwfchen Zeeheld. Des namiddags ten drie uren werd hij met eenen ijzeren bout getroffen, welke hem één zijner beenen wegnam, en hem bewusteloos op den bodem deed nederzigen. In dien toestand bleef de Held zielto-gende tot den volgenden morgen, ten vijf uren, zijnde de vijfde van Oogstmaand des jaars 1666, toen hij, in den ouderdom van zes en zestig jaren, den laatsten adem uitblies (*l*).

Treu-

(*k*) *Leven en bedrijf van C. TROMP*, p. 343, en anderen.

(*l*) Uit eene eigenhandige aantekening van den Admiraal GELEYN EVERTSEN, en van de Weduwe van den gesneuvelden CORNELIS

EVERT-

Treurig waren de gevolgen van den dood van EVERTSEN voor de voorhoede der vloot. Het sneuvelen van de Vries en Koenders, en het te gronde gaan van het schip van Banckers hadden de dapperheid van sommige der Zeeuwen en Vriezen reeds eenigzins doen verflaauwen: doch bij het treffen van EVERTSEN ontzong de moed aan allen. Van hun Opperhoofd beroofd, sloeg elk aan het wijken, en eene algemeene vlugt openbaarde zich in de voorhoede, welke, bij andere oorzaken, het verlies van den strijd voor de Nederlandsche vloot in dezen zeeslag bewerkte.

Met de terugkeerende vloot werd het lijk van EVERTSEN, op den zesden van Oogstmaand, naar Zeeland gevoerd, en korten tijd daarna aan land gebracht.

Groot was het leedwezen over het afsterven van den Held. Zoodra de Staten van Zeeland vergaderd waren, gaf de Raadpensionaris van dat Gewest, Pieter de Huybert, plegtig kennis van het overlijden van den Luitenant-Admiraal JOHAN EVERTSEN. Met zijnen dood, dus sprak hij, had het Vaderland in het algemeen, en de Provincie in het bijzonder, een zeer bekwaam, moedig en beroemd Hoofdbevelhebber verloren; zoodat hij niet twijfelde, of Zeelands

EVERTSEN. Het is opmerkelijk, dat deze beiden schrijven, dat JAN EVERTSEN op den vijften van Oogstmaand gewond, op den zesden gestorven is. De Geschiedenis leert met zekerheid het tegendeel.

lands Overheid zoude genegen zijn, goedgunstig te gedenken aan deszelfs goede en getrouwe dienſten, welke hij, gedurende den tijd van zes en veertig jaren, in verſchillende vermaarde gevechten en ontmoetingen, zoo te water als te lande, aan den Staat had bewezen; beſluitende met het voorſtel, dat het den Staten mogt goëddunken, een gedenkteecken van al deze heldendaden voor de Nakomeliſchap, ter navolging, op te rigten (*m*).

Men overwoog deze vborragt, en weldra werd het volgende beſluit genomen: „ Dat de Leden, „ uitmakende de Staten van Zeeland, het verlies „ van den Luitenant-Admiraal JOHAN EVERTSEN „ zeer betreurden, bijzonder in eenen tijd, waarin „ hij het gemeene Vaderland tot groote nuttigheid „ en dienſt zou hebben geweest. Dat zij verder „ een zonderling genoeg namen in de onafgebrokene en langdurige dienſten door hem aan het „ Vaderland bewezen, bijzonder ook wegens de „ blijken van dapperheid en goed beleid, welke hij „ in den laaſten ſtrijd tegen den vijand had aan den „ dag gelegd. Om al het welk zij hadden goedgevonden en verſtaan, dat het ligchaam van den „ Luitenant-Admiraal met eene vereerende begravenis, overeenkomſtig aan de waardigheid van zijne „ Charge, zou ter aarde beſteld worden, en „ voorts

(*m*) *Notulen der Staten van Zeeland, 19 Aug. 1666.*

„ voorts binnen Middelburg worden ter neder gezet
 „ in een Praalgraf nevens zijnen Broeder, den Luitenant-Admiraal CORNELIS EVERTSEN, om aldaar
 „ te zamen in marmer uitgehouwen, hunne nagedachtenis en daden aan de Nakomelingschap tot
 „ opwekking en navolging over te laten (n).”

Vereerden de Staten van Zeeland op deze wijze de nagedachtenis van EVERTSEN, ook aan zijnen Zoon, den toenmaligen Schout-bij-nacht, CORNELIS EVERTSEN, betoonden zij de achting en den eerbied, welke zij aan deszelfs Vader toedroegen. Zij verhieven, namelijk, dezen tot Viceadmiraal van het Gewest, met eene buitengewone vermeerdering van wedde, en verklaarden hiertoe bewogen te worden, niet alleen om de verdiensten van den Zoon zelven, offchoon ook deze reeds bij vele gelegenheden uitstekende blijken van moed had gegeven; maar in het bijzonder, om de goede diensten van deszelfs Vader, welke deze meermalen in vele gevechten had bewezen, en in welke hij zijn leven had geëindigd (o).

Aan de vergadering der Algemeene Staten werd nu ook weldra schriftelijk kennis gegeven van het overlijden des Vlootvoogds. Ten sterkste, betuigde de Overheid van Zeeland in dezen brief, getroffen te zijn over het verlies van dezen Man, *die inderdaet,*

* (n) *Notulen der Staten van Zeeland*, 19 Aug. 1666.

(o) *Ibid*, 20 Aug. 1666.

daet, gelijk men aldaar leest, vermits syne goede qualiteiten, een langer leven had gemeriteert, om hetzelve verder in dat tydgewrocht, ten dienste van het Vaderland te bezigen (p).

Het liep tot den negenden dag van Herfstmaand aan, alvorens het lijk van den Held begraven werd. Statig was deze treurige plegtigheid. De Raadpenfionaris, Pieter de Huybert, en twee der leden uit het midden der Staten van Zeeland woonden dezelve, benevens vele aanzienlijke inwoners; bij; en het stoffelijk overschot van den grooten Man werd in eene loeden kist, nevens het lijk van zijnen overledenen Broeder, geplaatst in de St. Pieter of Oude Kerk te Middelburg, alwaar deze dierbare overblijfselen daarna met een prachtig praalgraf overdekt zijn geworden (q).

Dusdanig was het leven en sterven van JOHAN EVERTSEN, Luitenant-Admiraal van Zeeland.

Wanneer wij zijne daden nagaan, zal elk zich, zoo ik mij niet bedriege, getroffen gevoelen over de dapperheid en den onverschrokken moed des Vlootvoogds, waarvan hij treffende blijken gaf in veelvuldige zware gevechten, en welke den roem van zijnen naam, niet alleen in Nederland, maar ook

(p) *Brief aan H. H. Mogend. Not. der Staten van Zeeland, 20 Aug. 1666, p. 389.*

(q) Wat de oprigting van het Praalgraf aanbelangt, zal behandeld worden in het Leven van C. EVERTSEN.

ook in gansch Europa hebben verbreid. — Doch, misfchien brengen de beide aftogten van EVERTSEN, bij sommigen, zijne dapperheid in verdenking. Ik reken het, tot handhaving der eere van den Luitenant-Admiraal noodzakelijk, dat wij bij die gebeurtenissen nog een oogenblik blijven stilstaan, en de beschuldigingen van eenen vreemden Schrijver bovenal wederleggen.

Bij den dood van Marten Harpertszoon Tromp moest EVERTSEN, het is waar, wijken, en zijn heil in de vlugt zoeken. Doch hij deelde toen in hetzelfde lot, hetwelk eenen de Ruyter trof, wiens kloekmoedigheid bij niemand echter in verdenking is geraakt. Het doornagelen van het fchip van EVERTSEN, zijne wonde en de toejuichingen van 's Lands Overheden, strekken ons daarenboven tot waarborgen voor het treffelijke beleid van den Held bij deze gelegenheid.

Maar hoedanig was het gedrag van EVERTSEN bij dien ongelukkigen zeeslag, in welken Wasfenaer sneuvelde, en geheel de zeemagt van Nederland verftrooid werd? De omftandigheden, welke wij geboekt hebben, leeren ons door zijne verantwoording, door de volmondige belijdenis zijner regters, door zijne vrijftelling, en de aan hem bewezene hulde der Staten van Zeeland, in EVERTSEN, ook bij dien zeeslag, denzelfden Held erkennen, welke zoo veelmalen had uitgemunt.

Alle inlandfche Schrijvers, tijdgenooten van EVERTSEN, beoordeelen hem aldus, en zwaaijen hem, bij

den dood van Tromp, grooten lof toe. En wat 's Mans gedrag bij het sneuvelen van Wasfenaer betreft, verhalen zij wel, dat EVERTSEN bij het volk in haat was geraakt, en uit vooroordeel, als de oorzaak der nederlaag werd beschouwd; doch allen, zonder onderscheid, voegen er tevens bij, dat hij eerst in den Haag, daarna bij de Afgevaardigden van Hunne Hoog Mogenden zich zoodanig heeft weten te verantwoorden, dat men genoodzaakt is geweest zijne kloekmoedigheid te prijzen. Deze getuigenis omtrent eenen Zeeuwschen Vlootvoogd, afgelegd door Schrijvers in Holland geboren; in tijden, waarin de naijver der beide Gewesten groot was, mag ons hooge denkbeelden doen voeden van den moed van EVERTSEN, en tot bewijs verstrekken van zijne onschuld.

Een vreemdeling echter stemt met onze Geschiedschrijvers niet overeen; ja beschuldigt EVERTSEN regtstreeks van lafheid bij deze beide gelegenheden. Ik bedoel den Schrijver der *Geschiedenis van Holland*, bekend onder den naam van *De la Neuville*. Volgens de berigten, welke één zijner landgenooten (r) van hem geeft, is hij, die onder dien naam schuilt, een zekere BAILLET, geboortig uit *Neuville*, eene stad in Frankrijk, van welke hij in dit boek den naam heeft aangenomen. Volgens het oordeel van dien zelfden landgenoot, bezat Baillet noch de

(r) De Abt LENGLET DU FRESNOY, *Methode pour etudier l'Histoire*, T. VII. p. 438.

de begaafdheden , noch de vereischte hulpmiddelen , om een werk van deze soort zamen te stellen , en acht hetzelfde dus van geringe waarde. En waarlijk , indien ik met oplettendheid deszelfs schriften naga , verraadt hij alomme onkunde wegens de ware gesteldheid van ons Vaderland in die dagen. Zoo rekent hij het , om slechts één voorbeeld aan te voeren , aan Wasfenaer als eene verdienste toe , dat deze de bevelen der Overheid wilde gehoorzamen , offchoon hij vele van derzelve leden in *geboorte* overtrof ; terwijl hij gedurig de belagchelijke berisping voortbrengt , dat onze Natie alleen door *Koopheden* bestuurd wordt. En mag men dan niet reeds met reden vermoeden , dat ook de beschuldigingen tegen EVERTSEN , strijdig aan de getuigenis onzer Schrijvers , op geene betere gronden rusten ?

Vele bijzonderheden , welke *De la Neuville* omtrent EVERTSEN heeft opgeteekend , zijn onnaauwkeurig , kennelijk van waarheid ontbloot , en met elkander strijdig.

Bij het eindigen van het gevecht , in hetwelk Wasfenaer sneuvelde , getuigt de Fransche Schrijver , dat JAN EVERTSEN niet beter zijnen pligt volbragt , dan toen Tromp was doodgeschoten ; offchoon dezelfde Schrijver van hem met veel lof in , en na dien strijd , had gewag gemaakt , en van hem had verhaald , dat hij zegepralende , als overwinnaar , met een doorfchoten schip , vol gekwetsten was binnen gekomen. De geschiedenis leert wel , dat EVERT-

SEN, na zich dapper te hebben gekweten, met de Ruyter de Maze binnenliep, doch dat hij in triomf is binnen gekomen, leert alleen de op geene waarheid rustende getuigenis van Baillet.

Het gezegdé van dezen uitheemschen Schrijver omtrent het gevecht des jaars 1665, zal dan ook zeker elk met mij gemakkelijk op deszelfs regten prijs leeren stellen. De blijkende dwalingen van *De la Neuville* in vele andere omstandigheden, de berigten der Nederlandsche Schrijvers, en de ontwijfelbare verzekeringen en bewijzen, vervat in echte Staatsstukken, doen ons de ongegrondheid zijner beschuldigingen tegen EVERTSEN kennen.

De naam van JAN EVERTSEN leve dan voortaan onbevlekt onder ons. De Nakomelingschap eerbiedigé zijne nagedachtenis, en vereere in hem den grooten Man, die niet door geboorte tot eer en aanzien was verheven, maar die door eigene verdiensten zich eenen weg tot de hoogste waardigheden heeft gebaad; die het Vaderland met zijnen arm, gedurende eene reeks van jaren, heeft verdedigd, en eindelijk zijn leven, na menige krenking te hebben ondergaan, voor het welzijn zijner medeburgeren, zonder aarzelen, heeft aangeboden en opgeofferd.

COR-

CORNELIS EVERTSEN,

DE OUDE,

LUITENANT-ADMIRAAL VAN ZEELAND.

FRATERNÆ VIRTUTIS AEMULUS,

ET

VICTORIAE CONSORS.

Uit het voormalige opschrift van het
Praaggraf der EVERTSEN.

CORNELIS EVERTSEN,
Luitenant - Admiraal
van Zeeland.

Naar het Originele by Mevrouw de Weduwe C. C. Evertsen

P. Veljen Sculp.

CORNELIS EVERTSEN, bij zijne tijdgenooten bekend onder den naam van *den Ouden* (a), ter onderscheiding van zijnen Neef en Zoon, die, denzelfden voornaam dragende, *de Jonge* en *Jongste* genoemd werden, was de uitmuntende Broeder van den voortreffelijken Luitenant-Admiraal, JOHAN EVERTSEN.

Vlisfingen, de wieg en bakermat van zoo vele Zeehelden, was ook zijne geboorteplaats, alwaar hij, op den vierden van Hooimaand des jaars 1610, het levenslicht aanschouwde (b). Hij was de jongste zoon van JAN EVERTSEN, den Kapitein, en van MAYKEN JANS: zijn grootvader was EVERT HEIN-

(a) Hij schreef zich CORNELIS EVERTSEN *de Oude*, of meest, bij verkorting, d'O. Bij zijn Wapen, het gewone der EVERTSEN, voert de hij de letters C. E. D. O.

(b) Aanteekening van den Heer HERMAN EVERTSEN, uit de Doogboeken van Vlisfingen.

HEINDRICKSSEN, de stamvader van het geslacht der EVERTSEN; doch deze was, bij de geboorte van CORNELIS EVERTSEN, reeds voor meer dan negen jaren gestorven.

Nog had CORNELIS den ouderdom van zeven jaren niet bereikt, toen hij zijnen Vader reeds verloor. Dit was voor hem een groot verlies, daar hij nu werd overgelaten aan de zorg van zijne Moeder, reeds belast met een huisgezin van acht kinderen. Zoodra zijne jaren zulks toelieten, werd hij, in navolging van zijne Broeders en Voorouders, tot den zeedienst opgeleid. In het begin vergezelde hij zijnen broeder, JAN EVERTSEN, op deszelfs tochten, en werd bij hem, en onder deszelfs oog onderwezen in alles, wat betrekking had tot de zeevaart. Dit duurde eenigen tijd ter zijner oefening voort, offchoon hij niet aan 's Lands dienst was verbonden. Intusschen bespeurde zijne Moeder in hem dezelfde genegenheid tot het bevaren der zee, welke in hare andere zonen door haar was opgemerkt. Hierdoor bewogen, wendde zij zich in het jaar 1626 (c), tot den Raad der Admiraliteit van Zeeland, en verzocht, dat hij, uit aanmerking der getrouwe diensten van haren Echtgenoot, strijdende voor het Vaderland gesneuveld, in den dienst van het Gewest opgenomen, en hem eene zekere wedde mocht worden toegezegd. Zij verwierf deze gunst,

en

(c) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 28 Febr. 1626.

en CORNELIS EVERTSEN moet gerekend worden, sedert dien tijd, in den zeedienst van Nederland te zijn getreden.

Al vroeg ontdekte JAN EVERTSEN in zijnen Broeder groote begaafdheden, en wist dezelve op prijs te stellen; want, toen hij naauwelijks den ouderdom van achttien jaren bereikt had, stelde deze, in dien tijd Commandeur, hem voor tot tweeden Bevelhebber op het schip, over 't welk hij zelf gebod. Deze voordragt werd goedgekeurd, en nu vergezelde CORNELIS EVERTSEN zijnen Broeder op alle kruistogten, welke hij ondernam. In deze betrekking heeft hij, zoo het schijnt, deel genomen aan de veroveringen, welke JAN EVERTSEN in die jaren deed; en hij zal ook tegenwoordig zijn geweest, en zoo veel hij dit vermogt, hebben medegewerkt tot het verkrijgen der overwinning in den beroemden zeeslag tegen de Spanjaarden, in welken JAN EVERTSEN, als tweede Hoofd van het Zeeuwsche final-deel, eene luisterrijke zege in den jare 1631 hielp bevechten.

Door de bekwaamheden en den moed van EVERTSEN uitgelokt, haalden eenige Reeders te Vlisfingen hem kort daarna over, om, met toestemming der Overheid, voor hen ter Kaap te varen. Niet lang echter hield hij zich hiermede bezig; want zijne voorname begeerte was, het Vaderland te dienen. In het jaar 1636 zag hij dezen wensch vervuld, toen hij, op den vijf en twintigsten van Oogstmaand van dat jaar, door den Stadhouder Fredrik Hendrik,

tot

tot Bevelhebber over een schip van oorlog in Zeeland benoemd werd (d).

Onder ongunstige voortteekenen ving hij zijnen loopbaan aan. Na verscheidene kruistogten werd hij op den zevenden van Wintermaand in dat zelfde jaar, in de nabijheid der Zeeuwsche kusten, door eenen zwaren storm beloopt, en zijn schip, niet sterk genoeg om aan den geweldigen wind wederstand te bieden, verging, met verlies van eenige schepelingen en alle goederen. EVERTSEN echter en de overigen werden gered, en hij ontving daarna, tot vergoeding der schade, verschillende toelagen van wege de Admiraliteit (e).

In het begin van het volgende jaar op een ander fregat geplaatst, geraakte hij welhaast in een scherp gevecht met eenen Duinkerker. Van dezen strijd worden geene bijzonderheden gevonden, dan dat eenigen van zijn scheepsvolk gekwetst werden. Behouden wedergekeerd, moest hij zich gereed maken tot de bescherming der visfcherij. Dit was in die dagen volstrekt noodzakelijk, daar de zee met Duinkerksche rooffchepen overdekt was.

Na zich eenigen tijd hiermede bezig te hebben gehouden, begaf EVERTSEN zich onder het bevel van den Commandeur Joos Banckers. Met dezen stevende hij naar het Kanaal, en hielp aldaar tegen den

(d) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 25 Aug. 1636.

(e) *Ibid.*, 23 Febr. 1637.

den vijand kruisen. Nu nam van Dorp, Zeevoogd van Holland, het gebied over de vloot op zich, en bezette Duinkerken, om het uitloopen der Kapers te verhinderen; doch er viel weinig van aanbelang voor, en EVERTSEN keerde met de overige vloetelingen in Slagtmaand terug. Zijne rust was echter van geen en langen duur. Er werd, namelijk, in Zeeland weder een nieuw smaldeel uitgerust, hetwelk onder denzelfden Commandeur Joos Bankers, gezegd van Trappen, tegen de Duinkerkers opzettelijk zou werkzaam zijn, en trachten moest ten minste een deel derzelve te vernielen. Hetzelve bestond uit vijf schepen, over één van welke EVERTSEN het bevel voerde.

Weldra verliet men Vlisfingen, men begaf zich in zee, en hield zich bezig met den vijand op te zoeken. In het eerst waren alle pogingen vruchteloos; doch eindelijk gelukte het den onzen, een Duinkerker smaldeel te ontmoeten. In het laatst van Wijnmaand, of op één der eerste dagen van Slagtmaand, zeilden hun, niet verre van Englands stranden, zeven Duinkerksche oorlogschepen tegen. Dezen, van welke juist vijf medehelpers waren afgedwaald, hielden de vijf Staatsche schepen voor hunne vrienden. Zij vervielen, door deze dwaling, onder het Nederlandsche eskader, en in weinigen tijd werd één derzelve veroverd. Twee fregatten, welke juist naderden, dit ziende, zochten hun heil in de vlugt, zonder dat de andere hier eenige zekere kennis van droegen. Doch spoedig hadden de overige de Zeeu-

L

wen

wen zien naderen, en bemerkten de ware gesteldheid der zaak. Nu wendden zij insgelijks den boeg, en stelden alles in het werk, tot het ontkomen van het gevaar. EVERTSEN en zijne togtgenooten zetteden hierop de zeilen bij, en vervolgden den vijand met vaardigheid. Hunne wakkerheid werd bekroond, en een tweede vijandelijk schip streek insgelijks de vlag voor den Nederlandschen wimpel.

Inmiddels had de duisternis zich verbreid over de oppervlakte der zee. Nu voegden zich de Duinkerkers voor het eerst te zamen, en braakten een geweldig vuur uit hun geschut, in de hoop, om, door deze laatste poging, de dappere Zeeuwen schrik in te boezemen. Doch de onzen, door niets verward, stelden met vernieuwden moed op hen aan. Vereenigd bevochten zij den vijand, en CORNELIS EVERTSEN, *naderhand*, gelijk men leest in eene beschrijving van dit gevecht (*f*), *in hooger gezag, door dappere daden, bekend en geprezen, voerde op den top zijner mast het vuur*, hetwelk voor de overigen tot eene baak moest verstrekken, gevende bij deze gelegenheid de schoonste blijken zijner dapperheid. Niet lang bleef de vijand staande, maar gebruik makende van den nacht, zette hij zijnen aftogt voort. De Zeeuwen, wel verre van met het verrigte zich te vergenoegen, vervolgden ook hunnen weg, zetteden de Duinkerkers na, en veroverden,

(f) *Leven en daden der Doorl. Zeehelden*, p. 288.

den, bij het aanbreken van den morgenstond, nog één derzelve, terwijl de overigen zich in het eiland Wight wisten te redden. Na dit bedrijf keerde EVERTSEN met de andere schepen naar het Vaderland terug, en hielp in triomf de drie veroverde schepen binnen brengen.

De dapperheid van EVERTSEN en zijne medebevelhebbers werd door den Raad der Admiraliteit van Zeeland op regten prijs gesteld, en de uitmuntende diensten in dezen strijd bewezen, verwierven de goedkeuring der Overheden en de dankbaarheid der ingezetenen (g).

In het wederkeeren uit het gevecht, trof CORNELIS EVERTSEN dezelfde ramp, welke hem in het vorige jaar was overgekomen. Zijn schip, zwaar, zoo het schijnt, in den strijd beschadigd, zonk nabij de kusten van Vlaanderen, en met hetzelfde alles, wat zich daarin bevond. Hij zelf en zijne manschappen werden evenwel door verleende hulp gered, en keerden met de overigen naar Vlisfingen terug, waar zijne scheepslieden een eerlijk afscheid verkregen. Hij bekwam wel niet, zonder eenig uitstel, het bevel over een ander schip; doch uit overweging van de groote verliezen, welke hij geleden had door het te gronde gaan van zijne twee schepen, ontving hij, behalve een buitengewoon

aan-

(g) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 9 Nov. 1637, en *Leyen en daden der Zeehelden*, p. 288.

aandeel in den buit, het bijzondere gunstbewijs, dat hij de helft zou blijven genieten van zijne gewone wedde, tot dat hij wederom in den dienst zou zijn getreden.

Het leed niet lang, of EVERTSEN werd in zijnen vorigen rang op een nieuw schip hersteld. Reeds op den twintigsten van Lentemaand des jaars 1638 komt hij weder voor als Scheepskapitein, en werd toen belast, de visfcherij en koopvaart te beschermen.

Omtrent dezen tijd werd men hier te lande onderrigt, dat in Spanje eene sterke zeemagt, voorzien van eenige duizenden landfoldaten, was uitgelopen, tot verfterking van de legermagt des Konings, in de Nederlanden. De Admiraal Marten Harpertzoon Tromp, hoewel minder in krachten, had de Castiliaansche vloot, zoodra dezelve het Kanaal bereikte, door sehermutfelingen zoodanig afgemat, dat zij zich in Duins moest begeven, om van daar, indien eene betere gelegenheid zich aanbood, naar de Vlaamsche kusten over te fteken. Zoodra men hiervan tijding had ontvangen, werden alle oorlogsfchepen naar de vloot van Tromp ter verfterking, binnen weinige dagen, zoo uit Holland als uit Zeeland, opgezonden. Bij deze bevond zich ook CORNELIS EVERTSEN, die het bevel voerde op één der fchepen, welke onder den Viceadmiraal JAN EVERTSEN, ter ondersteuning van de Nederlandfche zeemagt, toefnelden. Hierdoor woonde CORNELIS EVERTSEN den beroemden zeeflag van Duins bij, wed-

wedijverde in dat bloedig gevecht, waarin zoo vele wonderen van dapperheid door Neêrlands Zeehelden werden bedreven, met allen door beleid, moed en standvastigheid, en zag zijne kloekmoedigheid bekroond door het veroveren van een vijandelijk galjoen, *St. Steven* genaamd (*h*). Hij keerde, als overwinnaar, met zijnen Broeder naar het Vaderland weder, werd met dezen en zijne verdere togtgenooten onder de luide toejuichingen der menigte ontvangen, verwierf van de Overheden van het Gewest daarna, voor de getrouwe diensten, den verschuldigten dank, zat aan op den heerlijken maaltijd, waarop de Zeeuwsche Bevelhebbers onthaald werden, en genoot, volgens de bepalingen, daaromtrent vastgesteld, zijn regtmaticg aandeel in de veroverde prijzen.

Gedurende de zes achtereenvolgende jaren was CORNELIS EVERTSEN aanhoudend in zee. Dan eens begeleidde hij koopvaarders tot de plaatsen hunner bestemming, dan eens wachtte hij rijkgeladene schepen op, en bragt dezelve behouden in het Vaderland; dan weder beschermde hij de zeevaart tegen het geweld der roovers. Met deze geraakte hij somwijlen slaags, en wij lezen, dat hij, gedurende drie jaren, zes schepen, deels van oorlog, deels koopvaardij schepen, na elkander heeft veroverd.

Door

(*h*) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 29 Oct. 1639.

L 3

Door zulke mannelijke daden rees het aanzien van CORNELIS EVERTSEN niet weinig. Weldra werd hij door de Overheid boven de overige Scheepsbevelhebbers onderscheiden. Het bevel over een smal-deel, 't welk voor de zeegaten zou kruisen (i), werd hem, uit dien hoofde, in het jaar 1645 opgedragen; en, ter belooning van zijne veelvuldige diensten, werd hem vergund, de oudste zijner vijf zonen, die slechts den ouderdom van negen jaren bereikt had, op zijne scheepsrolle te plaatsen, met eene zekere wedde; niettegenstaande dit anders aan Scheepsbevelhebbers, volgens de wet, werd verboden.

Intusschen bood zich in de eerstvolgende jaren geene gelegenheid voor CORNELIS EVERTSEN aan, proeven van zijnen moed aan den dag te leggen. De oorlog tegen Spanje werd traag voortgezet, en na drie jaren geëindigd. Hierdoor bleef, na den Munsterschen vrede, voor onze zeelieden niets over, in hetwelk zij het Vaderland van dienst konden zijn, dan in het begeleiden der koopvaarders. Dit was dan ook de reden, dat velen op dien tijd werden afgedankt. CORNELIS EVERTSEN trof echter dit lot niet. Hij werd in 's Lands dienst bewaard, en oefende zijne pligten met ijver uit. De hevige verschillen, welke tusschen ons Gemeenebest, en den Beschermmer van Groot-Brittanje weldra ontstonden,

(i) *Not. der Adm. van Zeeland.*

den , verbraken echter spoedig deze rust voor EVERTSEN en zijne medgezellen.

De voorboden van eenen bloedigen krijg kondigden zich aan. Kapers, in de Sorlingische eilanden uitgerust, tastten onze weerlooze koopvaardijfchepen aan, en vernielden de welvaart van Nederland.

CORNELIS EVERTSEN werd, om dit te verhinderen, bij den aanvang des jaars 1651 uitgezonden, om tegen deze roovers te gaan kruifen. Na eenen geruimen tijd te vergeefs zich hiermede te hebben bezig gehouden, werd hij op nieuw voor de beveiliging des koophandels gebruikt. Hij begeleidde onze koopvaarders naar Spanje, liep van daar naar Salce, nam op die kust onder zijn geleide de koopvaardijfchepen, en bragt dezelve, in Slagtmaand dezes jaars, behouden binnen.

Slechts weinige dagen bevond EVERTSEN zich in het Vaderland, of hem werd bevolen, de Afgevaardigden van den Staat naar Engeland over te voeren. Het waren die Gezanten, welke de eerste vredebreuk tusfchen dat Rijk en deze Gewesten vruchteloos zochten te verhinderen.

Inmiddels was Tromp reeds met eene vloot in zee gestoken, om den Engelschen, ingeval zij geweld pleegden, tegenstand te bieden. Naar dezen werd EVERTSEN, bij zijne terugkomst, gezonden, om onder de vlag van zijnen broeder te dienen. Zijn verblijf in die standplaats, echter, was kortftondig. Welhaast verliet hij, op hoog bevel, de vloot, en ondernam eene reize naar St. Malo, we-

derom tot bescherming van den koophandel in deze hagchelijke omstandigheden.

Terwijl EVERTSEN aldus afwezig was, bleven zijne verdiensten echter, als kloek Zeeman, in levendig aandenken bij 's Lands Overheid; zoodat hij, in Zomermaand des jaars 1652, tot *Commandeur* of *Schout - bij - nacht* bij voorraad benoemd werd (k). Zoodra EVERTSEN hiervan de tijding had vernomen, nam hij het bevel over de oorlogschepen, welke zich in die streken bevonden, op zich, zette zich aan het hoofd derzelve, en keerde met hen naar het Vaderland weder.

Tot gewigtigere aangelegenheden werd EVERTSEN, na zijn wederkeeren, geroepen, en er opende zich van nu af aan voor hem een luisterrijk veld, om schitterende blijken te geven van zijnen moed en bekwaamheid. Met zijnen Broeder voegde hij zich welhaast bij den Admiraal Tromp, en zeilde met de vloot van den Staat naar het Noorden, alwaar hij in het groote gevaar deelde van eenen geweldigen storm, welke onze zeemagt, nabij Hitland, geheel dreigde te vernielen.

Tromp verviel, door het gevecht tegen Blake, bij velen in ongunst, en bleef eenigen tijd aan land, terwijl aan de Ruyter en Witte Corneliszoon Witte het bevel over 's Lands vloot werd opgedragen. Bij deze Opperhoofden voegde zich EVERTSEN,

(k) *Notulen der Adm. van Zeeland*, van het jaat 1652.

SEN, en zocht met hen den vijand op, welke op den achtsten van Wijnmaand ontmoet werd. Aan elk der Hoofdbevelhebbers werd een smaldeel toevertrouwd: EVERTSEN, in het bijzonder, verkreeg den last, in het gevecht allen bij te staan, die in nood waren, of eenige hulp behoeften. Hevig was de strijd, en een deel der onzen kweet zich dapper, onder welke ook EVERTSEN geteld wordt. De lafheid van sommige Scheepsbevelhebbers echter, maakte den uitflag twijfelachtig. Doch Witte, van vuur blakende, wilde op nieuw het gevecht aanvangen. Hij riep daarom den Krijgsraad te zamen, en deed den voorflag, nog eenmaal den vijand aan te tasten. Maar nu verhieven zich EVERTSEN en anderen tegen dit voornemen. Zij oordeelden wijselijk, dat dit bestaan hachelijk, ja hoogst gevaarlijk voor 's Lands welzijn ware, en bewogen den Viceadmiraal de Engelschen veeleer te ontwijken, dan met verzwakte krachten zich bloot te stellen aan grootere verliezen (1). Door dezen wijzen raad, werd de boeg naar onze kusten gewend, en Nederland zag onzen Held met zijne togtgenooten behouden wederkeeren.

Het leed niet lang, of de vloot werd op nieuw uitgerust, en stak, onder het bevel van Tromp, die als algemeen Vlootvoogd hersteld was, in zee. EVERTSEN vereenigde zich, nevens zijnen broeder den

(1) BRANDT, *Leven van DE RUYTER*, p. 32 en 33.

den Viceadmiraal, met deze zeemagt. Op den tienden van Wintermaand vertoonde zich Blake, op wien men met magt aanviel. Onze Commandeur streed in dit gevecht onder de vlag van zijnen Broeder, en deelde in zijne dapperheid en roem, door, voor zoo veel zulks in zijn vermogen was, den Brit te helpen verdrijven.

Terwijl de Engelschen in hunne havens weken, hield onze zeemagt stand, gedurende het geheele winterseizoen. Men kruiste langs de kusten van Groot-Brittanie, om den vijand te verschrikken en onzen koophandel te begunstigen. Met woedende stormen moesten EVERTSEN en zijne togtgenooten hier kampen, doch niets viel te zwaar aan de stoutmoedigheid der Nederlandsche zeelieden. Zoo dikwijls de vloot verstrooid was, werd dezelve, door het beleid der Opperhoofden, weder vereenigd.

Na dat onze zeemagt aldus, eenen geruimen tijd, gezworven had, kozen de Engelschen zee, en weldra woonde EVERTSEN dien vreesfelijken zeefstrijd bij, welke tusschen de beide vijandelijke Volken, onder Blake en Tromp, gedurende drie achtereenvolgende dagen, geleverd werd. Eene groote menigte van koopvaardijfchepen had zich bij onze vloot gevoegd, om door haar naar het Vaderland geleid te worden. Toen de vijandelijke Zeëvoogd dit bemerkte had, tastte hij, op den acht en twintigsten van Sprokkelmaand des jaars 1653, de onzen aan. Belemmerd door den drom van weerlooze schepen, was het onzen vlotelingen eene niet weinig bezwaarlijke
taak,

maak, deze alle te verdedigen tegen eene magt, welke die der Nederlanders overtrof.

EVERTSEN bevond zich in dezen strijd bij het Zeeuwfche eskader als Schout-bij-nacht, en voerde het gebied over een gedeelte van hetzelfde, stond zijnen Broeder getrouwelijk bij, en werkte met dezen mede, om, op den eerften dag van het gevecht, den strijd dapper te bevorderen, en het verlies van eenig fchip in hun fmaldeel te voorkomen. Met het overige gedeelte der vloot vocht EVERTSEN ook op den tweeden en derden dag. Onophoudelijk bevond hij zich aan de zijde van zijnen Broeder, en verleende aan denzelven onderftand, toen die Bevelhebber met zijn fmaldeel de Ruyter ontzette. Verre van door de telkens herhaalde aanvallen van den vijand, gelijk andere onzer vlotelingen, vervaard te worden, hield hij zich fttaande op zijnen aangewezen post. Tot in de laafte oogenblikken van den strijd vuurde EVERTSEN van zijn boord nog hevig, hielp, benevens eenige weinigen, den aftogt dekken, en gaf, zelfs in het hagchelijkfte gevaar, aan JAN EVERTSEN onderfteuning van krijsbehoeften (*m*). Bij het verlies van eenige koopvaarders en weinige fchepen van oorlog, kwam de vloot, door de kloekmoedigheid der onzen, behouden binnen. De Overheid juichte de dapperheid van hen, die zich wel hadden gekweten, toe, en CORNELIS EVERTSEN zal, offchoon dit

(*m*) *Journal van JAN EVERTSEN*, 4. 1652, 1653, III. 5.

dit niet uitdrukkelijk staat aangeteekend, gedeeld hebben in de belooningen, welke aan de verdienstelijke Opperhoofden werden toegewezen.

De Algemeene Staten, beziel met groote standvastigheid, waren, na dezen zwaren strijd, niet ontmoedigd. Zij besloten een gedeelte der vloot, zonder uitsfel, onder den Viceadmiraal Witte in zee te zenden, opdat dezelve in het Kanaal den vijand zou kunnen bewaken tot zoo lang, dat Tromp met de herstelde en nieuw uitgeruste schepen het opperbevel weder zou kunnen aanvaarden. Eenige bekwame mannen werden tot dien togt benoemd, onder welke CORNELIS EVERTSEN eene plaats bekleedde⁽ⁿ⁾. Op den dertienden van Lentemaand ontving hij het bevel, met Witte in zee te steken.

Terwijl hij zich aldaar met kruisen bezig hield, liep de tijding in, dat Van Galen, met verlies van zijn leven, eene heerlijke zege had bevochten. Met de blijdschap over deze overwinning, paarde zich de zorg, om een' nieuwen Bevelhebber te benoemen, in de plaats van den gesneuvelden. De Admiraliteit van Zeeland rekende hiertoe niemand meer geschikt, dan onzen Commandeur. Zij stelde dus deszelfs benoeming voor aan Hunne Hoog Mogenden, en bevalen hem tot dat bevelhebberschap aan, *om zijne goede hoedanigheden en bekwaamheid*

tot

(n) *Resolut. van H. H. Mog., 13 Maart 1653.*

tot dien post (o). Doch de vervulling hiervan had op dien tijd geenen voortgang, en de diensten van EVERTSEN werden naderhand op eene andere wijze erkend.

Eerlang verliet de groote zeemagt van den Staat onze kusten, om zich met het vooruit gezondene smaldeel, bij hetwelk EVERTSEN zich bevond, te vereenigen. Op den zeventienden van Bloei maand verdeelde Tromp de vloot in vijf smaldeelen. Het tweede werd toegewezen aan den Opperbevelhebber van Zeeland, onder welken CORNELIS EVERTSEN gesteld werd. Hier bekleedde hij den rang van Vice-admiraal, ofschoon hij nog slechts bij voorraad door de Overheid tot Schout-bij-nacht of Commandeur benoemd was.

Nu werd het voornemen opgevat, de Engelsche stad Duins te bestoken, want de mare had zich verspreid, dat aldaar de vloot van den vijand zich had verzameld. EVERTSEN was deelgenoot van dien togt, welke door de afwezigheid der Engelsche zeemagt vruchteloos afliep.

Na deze onderneming, werd de vijand, over welken Monck en Deane het bevel voerden, met alle vlijt op zee gezocht. Niet verre van Nieuwpoort trof men hem, op den twaalfden van Zomermaand, aan. De kans was voor de onzen twijfelachtig. De meerdere sterkte der schepen, de groote

(o) *Not. der Adm. van Zeel., 18 April 1653. Not. van H. H. Mog., 11 April 1653.*

terè zwaarte van het geschut, en het grooter aantal van manschappen deden de onzen verliezen onderwinden, na eenen strijd van twee dagen. Vele der Nederlandfche Scheepsbevelhebbers gedroegen zich in dit gevecht trouweloos en lafhartig, en fchaamden zich niet, met geené of geringe fchade te wijken.

Geheel anders was het gedrag van CORNELIS EVERTSEN. Met dezelfde kloekmoedigheid, waardoor hij bij vorige gelegenheden had uitgemunt, ftreed hij ook hier in dezen moeilijken toestand. Zijn fchip werd door de vijandelijke kogels zoödanig doornageld, dat het met moeite de haven van Vlissingen bereikte, en niet meer kon gebezigd worden, dan na het herftel der zware fchade (p).

Met grooten ijver werd aan de nieuwe uitrusting der vloot gearbeid. Na verloop van zes weken was zij in ftaat wederom zee te kiezen, en EVERTSEN verliet, op den derden van Oogftmaand, met de andere vlotelingen de Zeeuwfche ftroomen.

Sedert eenen geruimen tijd had de vijand, met zijne fcheepsmagt, trotferende onze kusten bezet. Dezen wilde men verjagen. Na vier dagen zeilens werd hij aangetroffen. Nu nam het gevecht fpoedig eenen aanvang. EVERTSEN, op nieuw gerangfchikt onder zijnen Broeder in het Zeeuwfche fmaldeel, leed met hem den eerften aanftoot, en verdedigde voortreffelijk met hem de eer der Nederlandfche vlag. De
nacht

(p) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 24 Junij 1652.

nacht scheidde het gevecht, terwijl storm de hernieuwing van den strijd op den volgenden dag wel verhinderde, maar tevens de vereeniging met Witte, die uit Texel met zijn eskader kwam aanstevenen, begunstigde.

Naauwelijks was de dageraad op den tienden van Oogstmaand aangebroken, of alles werd tot eenen nieuwen en hevigen strijd in gereedheid gebragt. EVERTSEN bevond zich bij den middeltogt, waar Zeelands Viceadmiraal het bevel voerde. Met dezen stort hij op de Britten in. Hij doorboort met hem de gelederen van den vijand, doorsnijdt deszelfs rangen en wendt zich in dezelve heen en weder. Met mannenmoed strijdt CORNELIS EVERTSEN met de overige Zeeuwen (q). Tot hem hebben de Engelschen geenen toegang door de hevigheid van het vuur, vóór dat zij door overmagt hem kunnen afsnijden. Nu vallen zij op den dapperen Commandeur met woede aan, en beuken zijn verzwakt schip met hunne zware kartouwen zoo lang, tot dat hetzelfde, eindelijk, doorschoten en vaneen gespleten, te gronde gaat (r). Gelukkig werd EVERTSEN met zijn moedig scheepsvolk behouden. Een der vijandelijke schepen redde den zinkenden Commandeur en zijn volk, die gezamenlijk met vele andere gevangenen naar Engeland werden gebragt.

Hier

(q) *Hollandische Mercurius*, Aug. 1653.

(r) AITZEMA, D. III. p. 833. *Holl. Mercurius*, a. 1653, p. 80. *Not. der Adm. van Zeeland*, 30 Aug. 1653.

Hier werd EVERTSEN in één der steden, waarschijnlijk Londen, bewaard. Doch de wijze, waarop hij en zijne medegevangenen werden behandeld, was onwaardig. Hij zond daarover zijne klagten aan de leden der Admiraliteit van Zeeland, en riep hunne voorspraak en hulp in, tot verzachting van zijn lot, of tot volkomene bevrijding (s). Met medelijden bewogen over den beklagenswaardigen toestand van den dapperen Commandeur en zijne lötgenooten, werden terstond de beste middelen tot hunne verlossing uitgedacht. Men besloot op eene ernstige wijze te schrijven aan de Afgezanten van dezen Staat in Engeland, in het bijzonder aan den Heer Van de Perre, één derzelven, geboortig uit Zeeland, om EVERTSEN en de verdere Scheepsbevelhebbers aan hunne zorg aan te bevelen, opdat zij de geschikteste middelen mogten aanwenden, tot bevordering van hun welzijn; terwijl men hun tevens in overweging gaf de wijze, op welke de gevangenen door geld of anderzins zouden kunnen worden verlost (t). Te gelijk werd deze zaak door de Zeeuwscbe Afgevaardigden aan Hunne Hoog Mogenden voorgesteld, om ook aldaar te verzoeken den bijstand, welke van wege de Algemeene Staten verleend zou kunnen worden. Eindelijk, na het overwinnen van menigerlei bezwaren, werd de bevrijding der gevangenen daar

(s) *Notulen der Staten van Zeeland*, 21 Oct. 1653.

(t) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 30 Aug. 1653.

daargesteld, en CORNELIS EVERTSEN keerde, na eene gevangenis van omtrent drie maanden, in zijn Vaderland terug (u), tredende spoedig weder in zijne voormalige betrekking.

Tot hiertoe had EVERTSEN slechts den rang van Commandeur en Schout-bij-nacht bij voorraad bekleed. De gelegenheid deed zich nu op, tot eene bevestiging in dien post. De Ruyter, omtrent dezen tijd tot Viceadmiraal van Holland verheven, had zijne waardigheid als Commandeur van Zeeland nedergelegd. Reeds te voren was aan EVERTSEN toegezegd, dat, bij het openvallen van het Commandeurschap, hetzelfde aan hem zou worden opgedragen. Door deze belofte aangemoedigd, verzocht hij nu bij den Raad der Admiraliteit van zijn Gewest, te worden gesteld in de plaats van de Ruyter. Zijn verzoek werd ingewilligd, zijne regtmatige aanvraag met gunst bekroond, en op den veertienden van Lentemaand des jaars 1654 zag EVERTSEN zich voor het eerst begroot als werkelfijken Commandeur en Schout-bij-nacht van Zeeland (v).

Het duurde niet lang, of deze verheffing geleidde hem tot meer gewigtige betrekkingen. Tot dien tijd uitgefloten van de vergaderingen over de hooge belangen der zeemagt van den Staat, vertrok hij nu met zijnen Broeder naar den Haag, om aldaar de be-
raad-

(u) *Not. der Adm. van Zeeland*, 15 Nov. 1653.

(v) *Ibid*, 14 Maart 1654.

raadslagingen, wegens het bepalen der plaats, tot vereeniging van de vloot tegen den aanstaanden togt, bij te wonen. Deze bemoeijingen evenwel waren zonder gevolg. De vrede, welke op den vijftienden van Grasmaand dezes jaars tusschen Nederland en Groot-Brittanje gesloten werd, maakte de voorzorgen tot eenen aanstaanden togt nutteloos.

Na zulk eenen bloedigen oorlog en na zoo vele opofferingen, mogt dus het Vaderland met deszelfs verdedigers eindelijk adem scheppen.

Door het sluiten van den vrede werd EVERTSEN vooreerst niet aan de gevaren des oorlogs blootgesteld; zijne diensten echter werden spoedig gevorderd. De bescherming des koophandels was de taak, welke hem werd opgelegd.

Aan het hoofd van een finaldeel werd hij eerst naar Bordeaux gezonden; daarna begaf hij zich naar de Bogt van Frankrijk, om aldaar te kruisen. Vier jaren lang zwierf hij met verschillende eskaders op zee, een leven leidende vol vermoeijenissen, gevaren en onrust. Nu eens begeleidde hij onze koopvaarders naar Engeland, dan verzamelde hij ze in Frankrijk; somwijlen bragt hij dezelve uit Spanje terug; dan weder beschermde hij ze in derzelver terugtogt uit Portugal. Op den eenen tijd kruiste hij nabij Schotland of in het Kanaal, op den anderen tijd in den grooten Oceaan. De menigvuldigheid der Zee-schuimers van alle natien, de stoutheid der Turksche roovers vooral, welke zich tot voor onze kustten durfden vertoonen, maakten dit zwerven noodzakel-

kelijk (w), terwijl de vrees voor eene hernieuwing des oorlogs met Engeland eene andere reden was; om welke de dienst van onzen Commandeur vereischt werd.

In dit alles gedroeg zich EVERTSEN met veel beleid, naauwkeurig volbrengende de bevelen, welke hem waren gegeven, en hij zag zijnen ijver voor 's Lands welzijn beloond, door het behoud van al die schepen, welke aan zijne bewaring waren toevertrouwd. Bovendien gelukte het hem, in het begin van Zomermaand des jaars 1658, een Biscaaisch fregat, 't welk de zee door zijne rooverijen onveilig maakte, te veroveren, en in Vlisfingen binnen te brengen (x).

Terwijl EVERTSEN zich aldus bezig hield met het voorstaan der belangen van het Vaderland, trof hem en zijn talrijk huisgezin eene droevige ramp. In het jaar 1640 in den echt verbonden met JOHANNA GORCOMS, dochter van eenen kloeken Scheepsbevelhebber, werd dezelve, bij de geboorte van eenen zoon, op den negenden van Slagtmaand des jaars 1657, aan hem en zijne negen kinderen ontruikt. Zeventien jaren had hij gelukkig met haar doorgebracht; negen zonen en vier dochters had hij bij haar verwekt, van welke vier hunne moeder in den dood reeds waren voorafgegaan. Zijne gedurige afwezenheid

(w) *Not. der Adm. van Zeeland*, gedurende die jaren.

(x) *Ibid*, 1654—1658.

heid vereischte den bijstand eener andere moeder voor zijne nog jonge kinderen. In het jaar 1659 begaf hij zich daarom andermaal in het huwelijk met JOHANNA ITA, dochter van den beroemden Vice-admiraal PIETER ADRIAENSZON ITA, eenen moedigen Zeeuw, welke hem twee kinderen heeft geschonken. Deze laatste echtgenoot overleefde EVERTSEN vele jaren, en stierf in het jaar 1700.

Omtrent dezen tijd waren er in het Noorden heilige verschillen ontstaan, tusschen de Koningen van Zweden en Denemarken. Staatsbelang deed Nederland besluiten aan dezelve deel te nemen, en den Deenschen Monarch met eene sterke scheepsmagt hulp te bieden. Eene vloot werd te dien einde uitgerust onder den Luitenant-Admiraal Jacob van Wassenaer, voor welke ook eenige schepen uit Zeeland bestemd werden. De keuze der Algemeene Staten vestigde zich op den Commandeur CORNELIS EVERTSEN, om over dit smaldeel te gebieden (y).

De Raad der Admiraliteit van Zeeland gevoelde zich echter weinig genegen, EVERTSEN in deze oogenblikken naar de Sond te zenden, dewijl, naar deszelfs oordeel, zijne tegenwoordigheid in het Kanaal vereischt werd, tot bescherming des koophandels (z).

Dit

(y) *Not. van H. H. Mog.*, 4 Sept. 1658.

(z) *Not. der Adm. van Zeeland*, 23 Sept. 1658.

Dit verschil in gevoelens was de oorzaak van vele bemoeijingen, vooral, omdat de Algemeene Staten groot belang stelden in de tegenwoordigheid van EVERTSEN. Zijne beproefde trouw en moed deden 's Lands Overheden hem tot medehelper verlangen in dezen moeilijken togt. „Met bevreemding,” betuigden zij, in één hunner besluiten aan de Admiraliteit van Zeeland, „hadden zij vernomen, dat de „zelve in deze gewigtige gelegenheid, welke voor „alle andere verkieslijk en belangrijk was, den per- „foon van den Commandeur CORNELIS EVERTSEN „aan den Staat onttrokken en onthielden; en ver- „zochten, ja begeerden ten ernstigste, dat hij ter „beschikking van 's Lands dienst gesteld zoude „worden (a).”

Doch deze en andere bepalingen der Algemeene Staten vonden weinig ingang; voornamelijk, toen het bleek, dat men aan EVERTSEN dien rang in de vloot niet wilde toekennen, welke hem, naar de meening der Admiraliteit, toekwam; men gaf wel aan de overige Zeeuwsche Scheepskapiteinen den last te vertrekken, doch aan EVERTSEN werd het bevel gegeven, vooreerst niet naar het Noorden te zeilen (b). Met leedwezen vernam Wasfenaer, de Opperbevelhebber der Vloot, die de bekwaamheid van EVERTSEN kende, deze tijding. Openlijk betuigde hij

(a) *Notulen van H. H. Mog.*, 27 Sept. 1658.

(b) *Not. der Adm. van Zeeland*, 14 Oct. 1651.

hij dit aan den Raad der Admiraliteit, met de verzekering, dat, wanneer de Commandeur hem naar Zweden had vergezeld, hij aan hem eenen goeden rang zou hebben gegeven (c).

Op deze wijze woonde CORNELIS EVERTSEN, door de verdeeldheid der Overheden, dien eersten strijd niet bij, waarin Wasfenaer zich zoo heldhaftig heeft gedragen, en door welken de naam van Nederland geducht werd bij alle Noordfche volken.

Slechts weinige dagen, na het maken van deze laafte bepaling, werd aan EVERTSEN een andere last opgedragen, om, namelijk, weder tot begeleiding van koopvaardifchepen, eene reize te doen naar Londen, Bilbao en St. Malo, met bevel, daarna herwaarts weder te keeren; in afwachting, of ook in dien tufchcentijd eenige verandering in zijne beftemming zoude gekomen zijn. EVERTSEN voldeed aan den last, en bereikte reeds in Slagtmaand de haven zijner geboorteflad, alwaar hij flechts een kortftondig verblijf hield, dewijl hij toen op nieuw eenen togt ondernam naar Spanje, even gelijk te voren tot befcherming van den koophandel (d). Hij overwinterde in dat Rijk, en betrad den vaderlandfchen bodem niet, vóór het midden of op het einde der eerfte maand van het volgende jaar 1659.

Was

(c) Brief van WASSENAER aan de Admir. van Zeeland, 28 Oct. 1658.

(d) Not. der Adm. van Zeeland, Oct. en Nov. 1658.

Was het door toevallige omstandigheden aan EVERTSEN in het vorige jaar niet vergund geworden, bij den Deenschen togt aanwezig te zijn; in dit jaar gaf de uitrusting van eene tweede hulpvloot aan den Commandeur gelegenheid, deel te nemen aan de krijgsbedrijven onzer landgenooten in die streken. De Ruyter was tot hoofd benoemd van deze scheepsmagt, en bij dezen moesten de Zeeuwen zich voegen.

Met spoed werd gearbeid aan de bevordering van dezen tweeden togt. In het begin van Bloei-maand was bij EVERTSEN alles in gereedheid. Nu scheepte een vaandel voetvolk zich op zijn schip in, om door hem naar Denemarken te worden overgebracht, en weldra vereenigden zich de Zeeuwsche schepen onder de vlag van de Ruyter, met wien zij naar den Orizont zeilden.

In het begin van Zomermaand bereikten zij de Sond, en na weinige dagen stelde de vloot zich onder de bevelen van den Luitenant-Admiraal Van Wassenaer. Een stilstand van wapenen vóór de aankomst der tweede uitrusting getroffen, en daarna verlengd, deed de vijandelijkheden, op die oogenblikken, geenen voortgang hebben. Hierbij kwam, dat eene Engelsche vloot zich in die streken ophield. Men vreesde, dat dezelve bij eenig gevecht de zijde van Zweden zou kiezen, en daardoor aanleiding geven tot het uitbreken van den oorlog met Engeland. Intuschen was, in schijn, de eensgezindheid tus-schen den Engelschen Zeevoogd Montague en Wasfe-

naer volkomen, en van beide zijden betuigde men elkander opregte vriendschap. EVERTSEN zelfs werd door den Nederlandschen Admiraal aan Montague toegezonden met eenen brief, welke niets dan vrede ademde. De Commandeur genoot van de Britten een zeer wellevend onthaal, en werd belast met de overbrenging van een antwoord, hetwelk in denzelfden zin gesteld was. Gedurig vonden zulke begroetingen of onderhandelingen tusschen den Nederlandschen en Engelschen Vlootvoogd plaats, aan welke EVERTSEN meermalen een werkzaam deel nam (e).

Te midden van dit alles duurde de stilstand van wapenen nog voort. Onze zeelieden zwierven door Sond en Belt, zonder iets van eenig aanbelang te kunnen verrigten. Door zulk een lang oponthoud ontstond weldra gebrek in de Nederlandsche vloot, verftoken van onderstand door het verloren gaan der meeste Deensche erflanden. Wasfenaer werd bedacht hierin te voorzien. Aan het hoofd van vier oorlogs- en veertien transportschepen werd EVERTSEN te dien einde gezonden naar Lubek, om aldaar zich van voorraad te voorzien, en de vereischte levensmiddelen voor onze zeemagt in te scheppen. Met vlijt volbragt hij dezen last, en keerde terug, beladen met alles, wat tot voeding en verversching der vloot kon dienen; tevens met

(e) BRANDT, *Leven van DE RUYTER*, p. 172.

met zich in zijn schip brengende, Johan Frederich, Hertog van Brunswijk, broeder der Koninginne van Denemarken, dien hij naar Koppenhage overvoerde (f).

De Commandeur zeilde naar deze stad, om de lading van zijn smaldeel te losfen. Terwijl hij hier lag, werd tusfchen de Nederlandsche Gezanten en de Ruyter een plan beraamd, tot eenen aanval op Udfted, eene Zweedsche plaats, gelegen in Schoonen. De Ruyter, aan wien de bekwaamheid van EVERTSEN bekend was, droeg hem het bevel over dezen togt op. Hij zond hem eenige floepen en elf honderd krijgslieden, om den aanflag met een smaldeel van zeven fchepen te ondernemen. De aanleiding tot dien togt was de landing van eenige Deensche troepen in dat oord, welke zich aldaar genesteld hadden. Aan deze moest EVERTSEN bijstand bieden, en hen in hunne standplaats zoeken te handhaven. Hij maakte zonder uitstel zeil, doch zijne pogingen waren vruchteloos, daar de lafhartigheid der Denen deze onderneming verijdelde. Verschrikt door het gerucht van den aantogt des vijands, hadden zij, kort na de vermeestering, deze plaats reeds verlaten, en EVERTSEN, de fterkte in handen der Zweden vindende, moest, tot zijn leedwezen, onverrigter zake wederkeeren (g).

Kort

(f) *Journal* m. s. van WASSENAER, berustende in het Archief van het Rijk.

(g) *Holl. Mercurius*, h. 2. p. 145, en ERANDT, cit. p. 181.

Kort daarna vereenigde EVERTSEN zich op nieuw met de Ruyter te Mone, een eiland, gelegen nabij Seeland, alwaar hij met het ganfche gedeelte der vloot, 't welk zich aldaar bevond, door eenen hevigen storm, welke niet minder dan twee dagen duurde, werd belooopen.

Omtrent dezen tijd nam de Ruyter het bevel over de geheele Nederlandsche zeemagt in deze streken over van den Luitenant-Admiraal van Wasfenaer, die, nevens JAN EVERTSEN, met toeftemming van Hunne Hoog Mogenden, naar het Vaderland wederkeerde, met zich voerende eenige fchepen van oorlog. Door deze afreize werd CORNELIS EVERTSEN de tweede Bevelhebber in rang op de achterblijvende vloot (h), en over het tweede fmaldeel werd hem het bevel opgedragen. Nu werd alles door de beide Hoofden in het werk gefield, om eene landing op het eiland Funen te bevorderen. Terwijl, op raad van den Viceadmiraal en van onzen Commandeur, eenige fchepen naar de Middelveert of Middelfond werden afgezonden, om alarm te verwekken aan de westkust van Funen, bereidden de Ruyter en EVERTSEN alles tot een' aanflag op de oostkust. In Kiel werden Deenfche landtroepen ingefcheept, die, vereenigd met de Nederlandsche en andere bondgenootfchappelijke benden, den aanval, met behulp onzer fcheepsmagt, zouden bewerkftelligen. Op den

(4) BRANDT, cit. p. 187.

den zesden van Slagtmaand stak men in zee. De aanflag was op Nijborg gemunt, alwaar de legerbenden zouden ontscheept worden. EVERTSEN en de andere hooge en lage Bevelhebbers moesten daarenboven hunne booten en sloepen met matrozen voorzien, en een deel van hun scheepsvolk als soldaten wapenen. Zoodra men voor Nijborg kwam, werd de stad beschoten en de vereenigde landmagt ontscheept, doch door het slecht beleid en door de lafhartigheid der Denen mislukte de landing. Een hernieuwde aanval in deze oogenblikken scheen ongeraden. Men zeilde daarom in stilte in den morgen van den tienden van Slagtmaand, vóór het aanbreken van den dag, naar Kartemunde, op welke plaats men nu liever eene kans wilde wagen. Om trent den namiddag kwam EVERTSEN met 's Lands vloot voor de plaats harer bestemming. Straks werd een aanvang gemaakt met het bombarderen der stad, en EVERTSEN met zijne togtgenooten beschoten uit hunne schepen dezelve zoo hevig, dat zij geheel scheen vernietigd te zullen worden. Zonder verwijl werden, onder begunstiging van het geschut der vloot, de krijgsbenden en scheepslieden in sloepen en booten overgezet. In één van dezelve begaf zich EVERTSEN in persoon en hielp, geheel blootgesteld aan het geschut des vijands, onverfaagd, terwijl zijn Onderbevelhebber en Kwartiermeester aan zijne zijde sneuvelen, de troepen en zeelieden aanmoedigen tot het gevecht; brengende, door zijne maatregelen en door zijn kloekmoedig voorbeeld, veel

veel toe tot het aanwakkeren van den wankelenden moed der Denen, en tot het welgelukken dezer haghelijke onderneming (i). Door deze maatregelen landt het krijgsvolk gelukkig, dringt stoutmoedig op den vijand in, jaagt denzelven op de vlugt, werpt zich met de vlngtelingen te gelijk in de stad, en Kartemunde is in weinige uren in de magt der Bondgenooten (k).

Was de aanflag op Nijborg voormaals mislukt, de wensch tot de bemagtiging van deze stad was echter nog levendig. Hiertoe scheen evenwel geene gelegenheid te zijn, dan na het verflaan der Zweedsche krijgsmagt, welke zich op Funen verzameld had. Te dien einde rukken de Nederlandsche en Deensche troepen, op de herhaalde aansporingen van de Ruyter en EVERTSEN, voorwaarts, vereenigen zich met de Keizerlijke, Poolse en Brandenburgsche hulpbenden, welke aan de westzijde van het eiland geland waren; trekken hevig op den vijand los, leveren denzelven eenen geweldigen veldslag, en behalen eene volkomene overwinning. Nu was de weg tot Nijborg, alwaar de gevlugte vijand zich bevond, van de landzijde gebaad. Doch zonder de medewerking der vloot, scheen de verovering dezer plaats

(i) *Not. der Adm. van Zeeland*, 10 Nov. 1659. *Brief van CORNELIS EVERTSEN aan de Admir. van Zeeland*, geschreven voor Kartemunde, den 12 Nov. 1659.

(k) *BRÄWET*, cit. p. 189.

plaats hopeloos, of ten minste verre verwijderd te zullen zijn. — De scheepsmagt van den Staat deed, om deze reden, van de zeezijde eenen hevigen aanval op Nijborg. EVERTSEN plaatste zich met eenige schepen onder zijn bevel ten Noorden der stad. Van daar teisterde hij met zijn kanon de ingeslotene Zweden, en de vereenigde pogingen onzer Zeehelden zagen zich welhaast beloond door de overgave der stad en van het geheele leger, 't welk in de wallen der vesting te vergeefs eene schuilplaats had gezocht (1).

Bij het welgelukken dezer ondernemingen, was het verblijf in Denemarken aan EVERTSEN verre van behagelijk te zijn. Hij klaagde in zijne brieven, omtrent dezen tijd geschreven, gedurig over het gebrek en de onaangenaamheden, waarmede hij en de vlotelingen te kampen hadden. De Denen, in plaats van verheugd te zijn over de verleende hulp, gedroegen zich, naar zijne getuigenis, op de onvoegzaamste wijze jegens de Nederlanders, zoodat, gelijk EVERTSEN zich uitdrukt, *er voor een eerlyck man, schoon hy syn uiterste devoiren in het werck stelde, by de Denen weynich danck te behaelen was*; waarom hij hartelijk wenschte, *eindelyk verlost te worden uit zoo eene facheuse bediening, waarin hy sich jegenwoordich bevond*. Het was alleen na de uitstekendste diensten door de onzen bewezen, dat de Nederlanders eindelyk naar hunne waarde werden geacht,

(1) BRANDT, cit. p. 194.

acht, zoodat de Denen, hoe ijverzuchtig anders, volgens hetgeen EVERTSEN schrijft, *niet langer konden voorbygaen de zeemagt van den Staat eenigzins te explimeren*; en de Zweden zelfs betuigden volmondig, dat, waren de Nederlanders in het leger niet aanwezig, zij geen vijand, hoe groot ook in aantal, zouden vreezen (m).

Na de verovering van Nijborg vertoefde de Nederlandsche vloot niet lang bij deze stad. Weinige dagen na het behalen der overwinning werd de terugtocht ondernomen, daar gebrek aan levensmiddelen, en vrees voor zware stormen of grooten ijsgang het verlaten van deze streken, en het binnenloopen van Kopenhagen, als eene veilige verblijfplaats gedurende den winter, raadzaam maakten. Op den acht en twintigsten van Slagtmaand stak dus EVERTSEN met de overigen in zee, voorzagen zich te Lubek van eenige behoeften, en kwamen behouden, op den vijftienden van Wintermaand, in den rijkszetel van Denemarken binnen.

Hier wachtte EVERTSEN eene groote eere. Met de overige voorname Bevelhebbers van 's Lands zee-magt werd hij door den Deenschen Koning prachtig onthaald; bij welke gelegenheid deze Monarch groote blijdschap betoonde over de behaalde overwinningen, en zich verheugde in het aanschouwen der dapper-

(m) *Brieven van CORNELIS EVERTSEN aan de Admir. van Zee-land*, Nov. 1659, berustende in het Archief der Marine in 's Hage.

GOUDEN KETEN EN GEDENKPENNING,
 door Fredrik III, Koning van Denemarken,
 aan CORNELIS EVERTSEN den Ouden
 geschonken, in het Jaar 1659.

in opdracht van W. A. H. H. H. H. H.

pere Zeehelden, die hem en zijn Rijk met zoo veel moed en beleid de gewigtigste diensten hadden bewezen (n). Weinige dagen daarna ondervond onze Commandeur, voor zich in het bijzonder, hoe groot eene achting hij zich door zijne kloeke daden verworven had. Eene gouden keten, versierd met een' gedenkpenning van hetzelfde metaal, werd aan EVERTSEN door den Deenschen Koning tot belooning zijner dapperheid en tot erkentenis voor de door hem bewezene diensten geschonken. De voorzijde stelt het borstbeeld van den Koning voor, met deszelfs naam en titels. Op de tegenzijde is een schip van oorlog, met het bijchrift: TANDEM, EINDELIJK OF TEN LAATSTE; zinspelende op de lang gewenschte, en nu eindelijk verworvene bevrijding van Denemarken. Deze gouden keten en penning, van welke hiernevens de afbeelding, met de grootste naauwkeurigheid naar het oorspronkelijke geteekend, is gevoegd, worden nog heden, als een gedenkteeken van den onsterfelijken roem van CORNELIS EVERTSEN, bij zijne nakomelingen zorgvuldig en met eerbied bewaard (o).

Zoo

(n) BRANDT, cit. p. 193.

(o) Bij Mevrouw de weduwe van den Heer C. CROMSTRIEN EVERTSEN, geboren *Vegelin van Claerbergen*, in 's Hage. De gedenkpenning is wel dezelfde, als diegene, welke aan de Ruyter vereerd werd, zie *Van Loon, Nederl. Hist.*, D. II. p. 449; doch het zal ligtelijk blijken, met hoe weinig zorg de gedenkpenning bij *Van Loon* is geteekend.

Zoodra EVERTSEN met de overige Scheepsbevelhebbers in Koppenhage was aangekomen, werd alles in gereedheid gebragt om den winter, zoo streng in het Noorden, en ongewoon voor het Nederlandfche fcheepsvolk, wel en in veiligheid te verduren. Aan de fchepen werden door de Hoofden der vloot standplaatfen aangewezen, en men nam tot bewaring der krijgftucht de noodige maatregelen. Eene strenge vorst overviel fpoedig, en binnen weinigen tijd waren de fchepen met ijs omgeven (p). Nu deden EVERTSEN en de andere Bevelhebbers het ijs tot eene groote breedte rondom de fchepen ophakken, opdat de vijand van de zijde der zee, over welke, zonder gevaar, krijgsvolk met gefchut kon overtrekken, onze fcheepsmagt niet mogt benadeelen.

Met zulke en dergelijke bezorgingen bragt EVERTSEN den strengen winter door, tot dat de zachtere lente de ruwheid van het gure jaarfaizoen deed verdwijnen.

Er was te dezen tijd een ftilftand van wapenen gefloten tufchen de Nederlandfche en Zweedfche Gezanten, waarbij bepaald was, dat geene der beide Natien tegen elkander eenige vijandelijkheid zoude plegen. Van deze gelukkige omftandigheid wilde de Zweedfche fcheepsmagt, welke in Landskroon overwinterd had, gebruik maken, om naar Stokholm te zeilen en zich daardoor geheel te bevrijden

te-

(p) BRANDT, cit. p. 204—206.

tegen allen aanval onzer vloot. Doch dit meenden onze Gezanten niet te mogen toestaan, daar bij het ontnappen dier zeemagt, een gewigtig hulpmiddel tot bevordering van den vrede, het groote doel der Algemeene Staten, zou weggenomen zijn. Zij belasten dus de Ruyter, zoodra de Zweedsche oorlogschepen Lantskroon verlaten hadden en onze vloot wilden voorbij zeilen, dezelve te bezetten en hun den doortogt te verhinderen. De Ruyter beijverde zich dezen last te volvoeren, en sneed den doortogt aan de zuidzijde af. Kort daarna kwam EVERTSEN van Gothenburg, waar hij een ander deel der vijandelijke vloot het uitloopen verhinderd had, met zijn smaldeel van twaalf schepen afzakken, en bezette de noordzijde de Zweedsche vloot, om haar het ontkomen door de Sond te verhinderen; zoodat dezelve, van twee zijden omsingeld, bij den aanval onzer zeelieden, aan een wis verderf was blootgesteld. In deze gesteldheid hielp EVERTSEN de Zweeden met de uiterste zorg bewaken; hij verloor hen nimmer uit het oog, *houdende*, gelijk hij dit zeer eigenaardig in zekeren brief beschrijft, *hen alle nacht in verseekeringe, met schut te boorde en byl by den cabel*, om bij de minste beweging het ankertouw te kappen en op den vijand los te gaan (q). De ontslektenis over dezen maatregel was onder den vijand groot,

(q) BRANDT, cit. p. 210. *Brief van CORNELIS EVERTSEN aan de Adm. van Zeeland*, Mei 1660.

groot, terwijl de tegenkantingen der Engelsche en Fransche Gezanten te Koppenhage tegen dit bestaan zeer hevig waren. Doch het beleid van de Ruyter en EVERTSEN, en de standvastigheid van Neêrlands Afgezanten zegevierden in het einde, zoodat de lang gewenschte vrede, door de vrees voor het verlies der Zweedsche vloot, eerst zeer werd bevorderd, daarna eindelijk gesloten op den zesden van Zomermaand des jaars 1660. De blijdschap over het slaken des oorlogs was in Denemarken onbeschrijfelijk. Ook onze vlotelingen deelden in dezelve, en door het donderen van het geschut vierden onze Zeehelden dezen vrede, welke door hunnen moed was daargesteld.

Na het sluiten van den vrede, werd het door de Gezanten onnoodig geoordeeld, dat de geheele vloot in Denemarken bleef vertoeven. CORNELIS EVERTSEN kreeg dus last, het bevel te nemen over eenige schepen van 's Lands zeemagt, en dezelve naar het Vaderland te begeleiden (r), terwijl de Ruyter, met het ander deel der vloot, voor de uitvoering der gemaakte verbonden in de Oostzee zou zorg dragen. Onze Commandeur verliet, op den dertienden van Zomermaand, de stad Koppenhage met zijn smaldeel, op het welk zich twee der Neêrlandsche Afgezanten, Pieter de Huybert en Van Haren hadden ingescheept, om aan de Algemeene Sta-

(r) BRANDT, cit. p. 211.

Staten het herstellen van de rust in het Noorden aan te kondigen. Zonder eenige ongemakken bragt EVERTSEN dezelve in het Vaderland over, alwaar zij eerlang van hunne daden in de vergadering van Hunne Hoog Mogenden verslag deden. Hij zelf, na eene voorspoedige reize, kwam in Zeeland terug, en verscheen op den acht en twintigsten van Zomermaand in den Raad der Admiraliteit te Middelburg, waar hij een kort verhaal deed van al hetgeen hem gedurende zijn verblijf in Denemarken, was overgekomen, met overlegging van zijn gehouden Dagboek (1). Gunstig werd hij in deze vergadering ontvangen, en zijne heldendaden, ijver en onbezwekene trouw werden eenparig toegejuicht en geprezen.

Zoo was dan EVERTSEN, na eene afwezigheid van meer dan één jaar, aan zijne echtgenooten en kinderen wedergegeven. Na zulk een langdurig afzijn, wenschte hij eenigen tijd ongestoord in hun midden door te brengen. Doch reeds in Wijnmaand moest hij wederom zee kiezen, en bragt toen, aan het hoofd van een smaldeel, het buitengewoon Gezantschap, 't welk bestemd was, om Karel den Tweeden, met zijne komst tot den troon geluk te wenschen, naar dat Rijk over.

Sedert eenen geruimen tijd was de koophandel in de Middellandsche zee zeer onveilig geworden, door de

(1) *Not. der Adm. van Zeel.*, 28 Junij 1660.

de onophoudelijke rooverijen der Afrikaansche volken. Alomme zwierven in die wateren de Algerijnen en Tripolezen, met de inwoners van Tunis en Salée, die aan deze landen onnoemelijke schaden deden ondervinden. Meer dan te lang had dit voortgeduurd, en groote klagten verhieven zich in deze Gewesten, waar men met vreeze de geheele vernietiging van den Levantfchen en anderen Zuidelijken handel te gemoet zag. De Algemeene Staten, wetende hoe groot een rijkdom uit dezen handel voortvloeide, en tot welk een groot nadeel deszelfs verwoesting aanleiding zou geven, besloten, in het jaar 1661, eene vloot uit te rusten onder het bevel van de Ruyter, om deze roovers te beteugelen, hen, zoo veel dit mogelijk ware, te vernielen, en, wanneer de gelegenheid daartoe gunstig scheen, vrede met allen, of ten minste met sommigen te sluiten.

Voor deze vloot werd ook CORNELIS EVERTSEN bestemd, om na den Viceadmiraal Meppet, als derde in rang, eene plaats van Commandeur en Schout-bij-nacht te bekleeden (1).

Alles werd in gereedheid gebragt tot de uitrusting der vloot. In Zeeland hield de Zeeraad met onzen Commandeur zich bezig, om drie schepen te bemannen en van het noodige te voorzien. Zoodra hij van eenen togt naar Nantes, Rochelle en Bordeaux, welken hij in het voorjaar tot begeleiding van

(1) *ATZERA, Schak van Staat en Oorlogh*, D. IV. p. 822.

van koopvaarders ondernomen had, was terug gekeerd, floeg EVERTSEN de hand aan het werk. De Scheepsbevelhebbers Adriaen Banckers, en zijn neef CORNELIS EVERTSEN *de jonge*, zoon van den Vice-admiraal JAN EVERTSEN, zouden hem vergezellen. Voor deze, gelijk voor zich zelven, bevorderde hij de uitrusting van drie wel bemande en goed voorziene schepen, 't geen vooral noodzakelijk was, daar waarschijnlijk hunne reize eenen tijd van twee jaren zou duren. Terwijl hij aldus de uitrusting bevorderde, verzocht hij aan den Raad der Admiraliteit, één' zijner zonen, als tweeden Schipper aan zijn boord te mogen medenemen, hetwelk hem werd toegestaan (u). Deze was CORNELIS EVERTSEN, in dien tijd bekend onder den bijnaam van *den jongsten*, ter onderscheiding van zijnen Vader en Neef; hij, die na bij verschillende gelegenheden te hebben uitgemaakt, naderhand als Luitenant-Admiraal in onze Geschiedenis bekend is geworden.

Zoodra alles in gereedheid was, verliet EVERTSEN op den veertienden van Bloemaand, met zijne twee bijhebbende schepen, de stad Vlissingen. Hij stak in zee, en begaf zich naar de kusten van Portugal. Hier wachtte hij kruisende, ingevolge het bevel van Hune Hoog Mogenden, den Viceadmiraal de Ruyter af, die, door bijzondere omstandigheden, niet voor den zeventienden van Hooimaand het Kanaal bereikte,

(u) *Not. der Adm. van Zeel.*, 9 April 1661.

te, om zich bij EVERTSEN te voegen. Zoo lang hij aldaar heen en weder zwierf, ontmoette hem weinig aanmerkelijks. Het geluk diende hem hierin alleen, dat hij één' Engelsch en twee Spaansche schepen, welke door één der Barbarijfche zee-schuimers waren bemagtigd, heroverde en de zich daarop bevindende Turken gevangen nam (v). Inmiddels kwam de Ruyter en het overschot der vloot opdagen, met wien EVERTSEN zich op den twaalfden van Oogstmaand te Cadix vereenigde. Welhaast werd 's Lands vloot onder de bijzondere Hoofden verdeeld, en aan EVERTSEN het bevel opgedragen over één der smaldeelen (w). In het eerst hielp hij de Spaansche rijk beladene zilvervloot opzoeken, om dezelve tegen den aanval der Portugeezen in veiligheid te brengen. Doch, nadat de tijding der behoudene binnenkomst van dien schat was ontvangen, vereenigde hij zich met de Ruyter, en zeilde met denzelven de Straat van Gibraltar binnen. Kortom tijd daarna werd bij Mallaga de Engelsche Viceadmiraal Lauson ontmoet. Om dezen te begroeten, werd onze Commandeur naar het Britsche Opperhoofd gezonden, door wien hij met groote minzaamheid bejegend werd (x). Nu ging het op
de

(v) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 21 Sept. 1661.

(w) BRANDT, cit. p. 224—226, en *Originele Acte van DE RUYTER*, waarbij de verdeling der vloot bepaald wordt.

(x) BRANDT, cit. p. 227. *Journal van DE RUYTER*, in het origineel berustende in 's Rijks Archief.

de roovers los. Dan eens zeilde de Nederlandsche zeemagt vereenigd, dan eens verdeeld, om den vijand op te zoeken en den weg af te snijden. Op den eenen tijd bevond zich EVERTSEN onder de vlag van de Ruyter; op eenen anderen tijd werd hij met een bijzonder smaldeel afgezonden, om den Algerijn, Tripolees, of Tunezer te vervolgen. Somwijlen beschermde hij de koopvaardijfchepen; dan weder deed hij de eene of andere Italiaansche stad, of eenig eiland aan, om de hem opgedragene bevelen te volvoeren, of zich van levensmiddelen en andere behoeften te voorzien. Doch het veroveren van Turken gelukte hem en den overigen Bevelhebbers der vloot spaarzaam, daar de bezeild- en rankheid der rooversfchepen, de traagheid der onzen en de gedurige afwisseling der winden, grootendeels de onvermoeide pogingen van den Commandeur en zijne togtgenooten verijdelden. Hunne tegenwoordigheid en vlijtige waakzaamheid boezemden echter den Algerijnen en die van Tunis zulk eenen schrik in, dat zij naar vrede haakten. Er werd daarom besloten, naar deze plaatsen te stevenen. EVERTSEN ging met de Ruyter eerst naar Algiers, daarna naar Tunis. Terstond werden de vredehandelingen met de eerste stad aangevangen, doch zonder volkomen gelukkig gevolg: een stilstand van wapenen werd echter voor den tijd van vier maanden gesloten. Het geluk diende beter te Tunis. In het laatst van Oogstmaand des jaars 1662 verschenen de Ruyter en EVERTSEN voor die stad. Ook hier wer-

den de onderhandelingen zonder uitstel begonnen, en met ijver voortgezet, zoodat op den tweeden van Herfstmaand de vrede werd getee-kend, volgens welken EVERTSEN de daar tegenwoordig zijnde Zeeuwsche slaven tegen geld verlost. Nu verliet men de stad, en Algiers werd op nieuw bezocht, om te onderzoeken, of de stilstand van wapenen ware in acht genomen (y). Van hier zeilde hij, met Van Nes en Banckers onder zich, naar Oran, eene stad in de magt der Spanjaarden, gelegen op de Afrikaansche kust, ten einde te vernemen, of de reede tegen stormwind voor 's Lands vloot veilig was, en of de zeemagt aldaar van de noodige behoeften zich kon voorzien, indien de oorlog tegen Algiers hervat werd (z). Onze Commandeur vereenigde zich, na het volbrengen van dien last, weder met 's Lands vloot te Cadix, alwaar hij de schade, welke het langdurige zwerven op zee aan zijne schepen had toegebracht, herstelde. Doch, bij deze gelegenheid, liep het schip van EVERTSEN groot gevaar; daar een zware, onvoorziene storm, te midden van dit werk, hem overviel. Met de uiterste inspanning van krachten wendde hij het gevaar af, en bewaarde zijn schip voor vernieling (a).

In-

(y) *Not. der Adm. van Zeel.*, 29 Nov. 1662.

(z) *Journal van DE RUYTER. BRANDT, Leven van DE RUYTER*, p. 290.

(a) *Not. der Adm. van Zeel.*, 29 Nov. 1662. BRANDT, *dit.* p. 251.

Intusfchen had de Commandeur van al het gebeurde, gedurende dezen togt, onophoudelijk berigten naar het Vaderland gezonden, met een verflag van zijne daden, bij welke hij meermalen betuigde, dat het langdurig rondzwerfen hem zeer verdroot.

Zoodra de vloot zich in voegzamen toestand bevond, ftevende men van Cadix op nieuw naar de Middellandfche zee, om eene laafte poging te wagen tot het fluiten van eenen vasten vrede met Algiers. Door onftuimig weder werd onze fcheepsmagt op deze vaart geteifterd, en EVERTSEN ondervond hiervan de uitwerkfelen zoodanig, dat hij binnen Tanger met fchade moest binnenloopen (b). Men kruiste nog eenigen tijd heen en weder, tot dat men op den dertienden van Slagtmaand, onder zwaar weder, voor Algiers het anker deed vallen. De Opperbevelhebber vaardigde dadelijk, na zijne aankomst, gemagtigden af, om in onderhandeling te treden, terwijl de vloot, waaronder ook EVERTSEN was, voor Algiers gefchaard lag. In het eerft liepen alle onderhandelingen vruchteloos af, doch toen de groote vergadering der Aanzienlijkften, welke, naar hetgeen EVERTSEN in één zijner brieven verhaalt, uit meer dan duizend leden beftond, bijeen was gekomen, werden dezelve door eenen goeden uitflag bekroond, en de vrede werd geteekend. Volgens denzelven werd een groot deel der

(b) BRANDT, cit. p. 252.

der Nederlandsche slaven, welke in boeijen zuchtende, vrijgegeven. De Ruyter verlostte die van Holland, EVERTSEN de Zeeuwen, ten getale van vijftig (c). Nu brandden de stad en onze vlotelingen hun geschut af: de Viceadmiraal begroette het eerst, daarna EVERTSEN, eindelijk de geheele vloot.

Salée had zich, niet lang geleden, met den Staat bevredigd; Tripoli bleef nu alleen nog over, met welke de krijg in deze Gewesten voortduurde. Op geene wijze waren de inwoners dier stad tot vrede te bewegen. Gaarne had men tegen dezelve iets van aanbelang ondernomen; doch, gelijk EVERTSEN getuigt, was zulk eene onderneming tegen Tripoli, even zeer als tegen Algiers, onmogelijk; want, behalve eenige uitnemend wel uitgeruste schepen, die tot hunne verdediging in de haven gelegd waren, hadden de inwoneren dier stad binnen den tijd van twee en veertig dagen, tot aller verwondering, eene schoone sterkte vervaardigd, en een talrijk leger op de been gebracht, 't welk hen van allen aanval aan de zeezijde bevrijdde (d). Om deze reden besloot de Ruyter, met EVERTSEN en de verdere Bevelhebbers op hunne scheepsmagt, welke zich in zee bevond, los te gaan. De Commandeur in
het

(c) *Not. der Adm. van Zeel.*, 3 Jan. 1663. Brief van CORNELIS EVERTSEN aan de Adm. van Zeeland.

(d) Brief van CORNELIS EVERTSEN aan de Admiraliteit van Zeeland, 22 Aug. 1662.

het bijzonder, vergezeld van de Kapiteinen de Liefde, de Graaf en Banckers, kruiste op deze roovers in de nabijheid van het eiland Majorka. Dan, welk een ijver door hem werd in het werk gesteld, alle pogingen, om hen op te zoeken en te overwinnen, waren vruchteloos. Het gevorderde jaarsaizoen, en de vrees voor onze scheepsmagt hielden de roovers binnen hunne haven befloten. Het was bij dit laatstgenoemde eiland, dat EVERTSEN ontvond, hoezeer de Spanjaarden op de onzen vergramd waren, over het sluiten van den vrede met Algiers. Men weigerde hem stellig de baai binnen te loopen of aan land te komen, en wij waren, zoo als EVERTSEN zich uitdrukt, *mits de gemaecte vrede, aldaer soo willekom als de brand te Berge; ons noemende nowe turcken* (c).

In het begin van het jaar 1663 ontving EVERTSEN het bevel van den Raad der Admiraliteit, om met Banckers weder naar het Vaderland te keeren. Hierdoor bewogen, staakte de Commandeur den kruistogt op de Tripolezen, en gaf aan de Ruyter kennis van dit bevel.

EVERTSEN scheidde zich kort daarna, op den twaalfden van Louwmaand, met Banckers van 's Lands vloot, met wien hij op zijne reize Cadix aandeed. Aldaar nam hij eenige koopvaardijschepen onder zijne hoede, en zeilde met dezelve naar het

Va-

(c) Brief van C. EVERTSEN aan de Adm. van Zeeland, 1662.

Vaderland, alwaar hij in zijne geboortestad, in het laatst van Sprokkelmaand des jaars 1663, na eene afwezigheid van bijna twee jaren, behouden aankwam (f).

Het leed niet lang, of EVERTSEN, hoe geacht anderzins, ondervond, nevens zijnen togtgenoot Bankers, eenige onaangenaamheden. De wijze, op welke zij den mondkost aan hun scheepsvolk, gedurende de reize naar de Middellandsche zee, hadden uitgedeeld, werd door den Zeeraad in geen deele goedgekeurd, en elk hunner werd in eene boete van acht honderd ponden Vlaamsch beslagen (g). Dit besluit werd echter niet dadelijk in werking gebragt; waarom de beide Bevelhebbers twee jaren daarna (h) aan den Raad verzochten, dat het besluit mogt vernietigd en niet uitgeoefend worden, opdat hetzelfde niet kon dienen tot hunne onteering; aangezien zij betuigden, „verschillende bescheiden te „hebben bekomen ter hunner regtvaardiging, en „zij ook sedert dien tijd met aanzienlijke eerambten „waren vereerd, in welke zij vertrouwden *voorna-* „*me preuves* te zullen geven van *courage*, beleid, „en

(f) *Not. der Adm. van Zeel.*, 2 Maart 1663. Omtrent dezen togt zijn zeer vele brieven van CORNELIS EVERTSEN aanwezig in het Archief der Marine in 's Hage, afkomstig uit het Archief der Admiraliteit van Zeeland. De voornaamste bijzonderheden heb ik, behalve Wt BRANDT, uit dezelve ontleend.

(g) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 28 Mei 1663.

(h) *Ibid.*, 31 Aug. 1665.

„ en goede *comportementen*, tot vergenoeging van „ het gansche Land.” In die oogenblikken echter had deze zaak geenen voortgang, en door den dood van EVERTSEN in het volgende jaar, werd in het besluit geene verandering daargesteld.

Slechts korten tijd had EVERTSEN eenige rust genoten, toen hij wederom het bevel kreeg zee te kiezen, om eenige koopvaarders naar Cadix te begeleiden. Dan, na de vermoeijenissen van twee jaren, verlangde hij, te midden van zijn huisgezin, gedurende deze dagen van algemeenen vrede, te verblijven, opdat hij zijne bijzondere aangelegenheden mogt kunnen verzorgen. Dit werd hem door den Raad der Admiraliteit vergund (i). Zijne huisfelijke bezigheden geëindigd hebbende, bereidde hij zich op nieuw tot eenen togt, en werd met Bankers, in Wijnmaand van dit jaar, bestemd naar Cadix te vertrekken, om eenige koopvaardijfchepen in veiligheid derwaarts over te brengen, en daarna eenigen tijd tegen de zeeroovers te gaan kruisen. De Algerijnen toch, zoodra 's Lands vloot in het begin dezes jaars vertrokken was, met achterlating van eene zwakke magt, waren tot hunne voormalige vermetelheid terug gekeerd. Geen fchip onzer Natie was meer beveiligd voor hunne onderzoekingen, en gewelddadig lieten zij het regt van den sterken gelden. Zoodra EVERTSEN in Spanje was aangekomen,

ver-

(i) *Not. der Adm. van Zeel.*, 7 April, 28 Mei, 16 Julij 1663.

vereenigde hij zich met den Schout-bij-nacht Cornelis Tromp, met wien hij, gedurende den tijd van vier weken, aan de vijanden van het Christendom alle afbreuk deed. Welke gevolgen echter deze kruistogt gehad hebbe, leest men niet; en EVERTSEN keerde, na het volbrengen van denzelfden, weder naar Cadix, met oogmerk, om de daar verzamelde koopvaardijfchepen naar het Vaderland te geleiden. Dan hier genoot hij een slecht onthaal. Onder het voorwendfel eener aanstekende ziekte, welke op dezen tijd te Amsterdam heerschte, weigerden de Spanjaarden onzen Commandeur de baai der stad te laten inloopen, verhinderden het lossen der koopvaarders, ja noodzaakten EVERTSEN (k) en zijne bijhebbende fchepen buiten de baai te gaan liggen op eene reede, welke in dat jaarfaizoen hoogst gevaarlijk was. EVERTSEN beklaagde zich zeer bij zijne Overheid over deze handelwijs, zoo wel fchriftelijk, als mondeling; 't welk ten gevolge had, dat er ernstige maatregelen genomen werden tot wering van dergelijke gebeurtenissen (l).

Reeds eenen geruimen tijd waren er verschillen ontstaan tusfchen Nederland en het Koningrijk van Groot-Brittanje. Velerlei oorzaken gaven daartoe aanleiding; maar de aanranding der Nederlandsche bezittingen op Afrika's westelijke kusten, deed het
lang

(k) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 10 Maart 1664.

(l) *Notulen der Staten van Zeeland*, 21 Jan. 1664.

lang gevreesde onweder uitbarsten. Van die streken sloeg hetzelfde tot Europa over, en het bespringen onzer Smyrnasche vloot was de kreet tot den oorlog.

Van beide zijden wapende men zich ter zee, en aan Wasfenaer werd het bevel over de Nederland-sche vloot toevertrouwd. De uitrusting werd alomme met ijver aangevangen, en EVERTSEN bestemd in de zeemagt te dienen (*m*). Intusschen was de plaats, welke hij zoude bekleeden, nog niet bepaald. Hoe-wel hij in het eerst met Wasfenaer scheen ten strij-de te zullen trekken, zochten de Staten van Zee-land hem eenen anderen last te doen opdragen. De Ruyter, namelijk, in Guinea de eer van Nederland handhavende, kon alleen geen' wederstand bieden aan de toefnellende overmagt der Engelschen. Dewijl hem hulp moest worden toegezonden, wilde men dat een smaldeel, behoorlijk uitgerust en van alles rij-kelijk voorzien, in die streken hem zou ondersteu-nen. De Staten van Zeeland drongen te dien einde er op aan, dat het gebied over deze zeemagt mogt worden toevertrouwd aan een' wel *gerenomeerd en vaillant hoofdofficier* (*n*), en sloegen daartoe voor den Commandeur CORNELIS EVERTSEN, benevens den Schout-bij-nacht Tromp, opdat één van beiden daar-toe mogt verkozen worden. Doch de Algemeene Sta-

(*m*) *Notulen der Adm. van Zeeland*, 11 Junij 1664.

(*n*) *Not. der Staten van Zeel.*, 12 Sept. 1664.

Staten hielden deze zaak op dien tijd in overweging, maar bepaalden tevens, „dat, naar hun „oordeel, EVERTSEN, zonder ondiens van den „Staat, niet uit 's Lands dienst kon worden getrokken, en in zoo ver afgelegene landen kon „verzonden worden (o).” Eervolle getuigenis voor onzen Held, welke ons doet kennen, hoe hoog deszelfs verdiensten bij zijne verlichtste tijdgenooten geschat werden. Dit besluit was de oorzaak, dat EVERTSEN niet naar Guinea vertrok.

Terwijl men zich met deze zaak bezig hield, had CORNELIS EVERTSEN zich reeds onder de vlag van Wassenaer begeven, en voerde het bevel over het Zeeuwsche eskader tot in het begin van Herfstmaand, wanneer JAN EVERTSEN het gebied zelf aanvaardde. In dit jaar verrigtte 's Lands vloot echter niets van aanbelang. Zij koos zelfs, om staatkundige redenen, niet eens zee, en scheidde zich, na eenen geruimen tijd voor de monden der Maas en Schelde te hebben doorgebracht, om in veiligheid binnen de havens te overwinteren.

Naauwelijks was CORNELIS EVERTSEN aan land, of de Raadpensionaris Pieter de Huybert deed den voorslag aan de Staten van Zeeland, of het, dewijl JAN EVERTSEN onlangs tot Luitenant-Admiraal van dat Gewest benoemd was, niet dienstig zoude wezen, te voorzien in de vervulling van het Viceadmi-

(o) *Not. van M. M. Mag.*, 5 Sept. 1664.

miraalschap, door deze verheffing ledig geworden : in welk geval hij de aandacht der Staten durfde vestigen op de verdiensten en het goede bedrijf van den tegenwoordigen Commandeur en Schout-bij-nacht CORNELIS EVERTSEN, om denzelven met het Vice-admiraalschap te bekleeden (p). Deze voordragt werd met algemeene toejuiching goedgekeurd, en EVERTSEN op den zestienden van Wintermaand des jaars 1664 verheven tot den post van *Vice-admiraal van Zeeland, omme de goede kennisse, die de Staten van syn persoon hadden, en om het volcomene vertrouwen, hetwelk zy stelden op syne clocckheyt, experientie en erylarentheyt in tseyt van den oorloge ter zee* (q). Op den twintigsten van Wintermaand deed hij in 's Lands vergadering den eed van getrouwheid, en aanvaarde dezen gewigtigen post.

Kort voor dit in Zeeland met CORNELIS EVERTSEN voorviel, hadden de Algemeene Staten hem, gedurende den winter, eene bestemming aangewezen. Of-schoon 's Lands zeemagt zich naar de verschillende havens had begeven, was men van oordeel, dat tot de veiligheid der Gewesten noodzakelijk ware, een genoegzaam aantal schepen gedurende den winter in gereedheid te houden, om allen onverhoedschen

(p) Not. der Staten van Zeel., 16 Dec. 1664.

(q) Deze zijn de woorden uit de *originele* aanstelling, betustende onder de familiepapieren der EVERTSEN.

schen aanval der Engelschen te kunnen afweren. Dit getal werd bepaald op achttien schepen van oorlog, behalve acht schepen, die voor de kust van Guinea bestemd waren. Het algemeen bevel over dezelve werd aan EVERTSEN opgedragen (r), met last, om zich met zijne onderhoorigen, tot nadere bepaling, te blijven onthouden omtrent de Wielingen op het Vlakke.

EVERTSEN nam het bevel over deze scheepsmagt van den Staat op zich, en stelde alles, gedurende den winter, in het werk, wat tot de veiligheid van het Vaderland kon verstreken. De geheime bevelen hem toegezonden, tot het doen van afbreuk aan den vijand, en tot het bewaken van 's Lands kusten, oefende hij stiptelijk uit gedurende het ruwe jaarfaizoen, welks gevaren meer dan gewone voorzichtigheid en beleid vereischten (s).

Tot bij den aanvang der Lentemaand, bleef deze scheepsmagt onder EVERTSEN in zee. Toen scheidde dezelve zich op hoog bevel vaneen, en de Vice-admiraal keerde met zijne Zeeuwfche schepen naar Vlisfingen, om zich aldaar gereed te maken voor de groote vloot, welke onder Wasfenaer de eer van het Vaderland in dit jaar zou handhaven.

Met allen ijver werd gearbeid aan de uitrusting van eene verbazende vloot. Het fchip van CORNE-

LIS

(r) *Resol. van H. H. Mog.*, 13 Dec. 1664.

(s) *Secr. Not. van H. H. Mog.*, Jan., Maart 1665.

LIS EVERTSEN werd van alles rijkelijk voorzien; een groote voorraad van scheepsbehoefden werd hem toegelegd, en het getal zijner scheepslieden met vele matrozen en vijftig landfoldaten vermeerderd. In het midden van Bloemaand koos hij, onder de vlag van zijnen Broeder, zee, en voegde zich met denzelven onder het algemeene Opperhoofd bij 's Lands vloot, welke zich te Texel bevond. Spoedig verliet hij met dezelve de kusten, en hielp op den vijand kruifen, tot dat storm en schade hem noodzaakten weder naar Vlisfingen te keeren. Hier herstelde EVERTSEN zijn fchip binnen weinige dagen, en, terwijl anderen niet in ftaat waren zoo fpoedig naar de vloot terug te keeren, wist hij, door groote vlijt, zich, reeds op den twaalfden van Zomermaand, met dezelve te vereenigen (t).

Intusfchen was onze vloot door Wafenaer in acht fmaldeelen verdeeld, van welke het zesde aan CORNELIS EVERTSEN als Admiraal werd toevertrouwd (u). Zijn eskader bestond uit achttien fchepen van meerdere of mindere zwaarte. Hiermede trad hij met de overigen op den dertienden van Zomermaand in het gevecht, 't welk met den dageraad een' aanvang nam. Hevig was het begin van den ftrijd. De beide vloeten, in twee rangen gefchaard, zeilden elkander

VOOR-

(t) *Leven en Bedrijf van CORN. TROMP*, p. 245.

(u) *Ibid.*, p. 247, en anderen.

voorbij en begroeteden zich hevig met het geschut. Men wendde. Nog eenmaal schaarden zich de vloeten en brandden de kartouwen, zeilende, op elkander los. Nu zocht elk zijnen tegenstander. Smaldeelen gingen op smaldeelen los; schepen hechteden zich aan schepen. Doch spoedig openbaarde zich in de vloot van Nederland verwarring. Cortenaer, bij den aanvang van het gevecht gefneuveld, liet het bevel van zijn Admiraalschip aan eenen laaghartigen snoodaard over, die, met vergeting van eer, onder het voeren van de groote vlag, eerst het gevecht ontweek, daarna de vlugt koos, en door zijn voorbeeld anderen medesleepte, terwijl Wasfenaer, dapper strijdende, onder het vreesfelijk gekraak van zijn schip, met hetzelfde in de lucht vloog. Na deze gebeurtenis verflaauwde het gevecht van onze zijde meer en meer, en 's Lands Opperhoofden, van velen schandelijk verlaten, waren in het einde genoodzaakt hunne veiligheid en behoud in den terugtogt te zoeken.

Te midden van dien hevigen strijd, omringd van zoo vele lafhartigen, streed CORNELIS EVERTSEN met zijnen Broeder, met Tromp en eenige anderen dapper, en handhaafde de eer der Nederlandsche vlag. Vijfmalen wendde hij in den vijand, vijfmalen was hij door de Britten omringd, doch met zijn geschut baande hij zich telkens eenen weg (v). Vrees-

(v) *Leven en Bedrijf van C. TROMP*, p. 254. *Hollandsche Mercurius*, 1665.

Vreesfelijk werd zijn schip geteisterd. Zijne zeilen werden doorschoten, zijne masten doornageld. Niet minder dan honderd mannen, zoo dooden als gekwetsten, werden hem ontrukkt. Doch met weinige dapperen kon hij, evenmin als JAN EVERTSEN of Tromp, alleen den vijand wederstand bieden. Op het laatst, na wonderen van dapperheid te hebben bedreven, week ook hij, en begaf zich met de andere Hoofden in de achterhoede der terugtrekkende vloot, zeilde met dezelve terug, dekte onze vlootelingen, hielp bevelen tot derzelver bescherming daarstellen, en kwam één der laatsten met Tromp in Texel binnen (w).

De nederlaag der vloot maakte grooten indruk op de gemoederen der ingezetenen, en alomme verhief zich ééne stem, welke de straf vorderde dergenen, die het Vaderland in dezen strijd door lafheid hadden verraden.

Zoodra de uitslag van het gevecht bekend was, waren eenige Afgevaardigden der Algemeene Staten naar Texel gezonden, om alles te regelen, wat tot 's Lands vloot betrekking had, bedacht, om ingevolge de bevelen van Hunne Hoog Mogenden, eenen Krijgsraad te beleggen, tot het onderzoeken
der

(w) *Holl. Merc.* a. 1665, waar met veel lof van CORNELIS EVERTSEN gesproken wordt. *Resolutien en Verbael der Gedeep.*, aangehaald in het *Leven van JAN EVERTSEN*, waar men leest, dat het schip van CORNELIS EVERTSEN geheel van nieuwe masten moest worden voorzien. *Not. der Adm. van Zeel.*, 27 Junij 1665.

der daden van hen, die de vlag hadden verlaten. Tot dezen Krijgsraad werd CORNELIS EVERTSEN, als tweede persoon in rang, door hen benoemd (x). Het ontwijfelbaar goed gedrag van den Vlootvoogd in het laatste gevecht, zijne erkende dapperheid, in dezen strijd op nieuw gebleken, en de getuigenis van Tromp, die zich beroemde ook aan hem veel voor zijnen trouwen bijstand in den strijd verplicht te zijn, deden hem deze plaats verwerven: zoodat wij deze benoeming mogen aanmerken, als eene bijzondere hulde, welke door de Afgevaardigden van den Staat aan de kloekmoedigheid van CORNELIS EVERTSEN werd bewezen in een tijdpunt, toen het misnoegen der Overheden en des Volks tegen onze zeelieden tot het hoogste toppunt was gestegen.

Intusfchen werd de dienst van onzen Vicedmiraal weldra elders gevorderd. Bij den algemeenen terugtocht waren vele van 's Lands schepen niet in Texel, maar in het Vlie binnen geloopen. Om deze te verzamelen, te beschermen, weder uit te rusten, en met het andere deel der vloot, na volkomene herstelling, weder te vereenigen, zoo wel als tot bewaring der wankelende krijgstucht en goede orde, werd een Man van aanzien en bekwaamheid, geacht bij het scheepsvolk om zijne daden, vereischt. De Afgevaardigden meenden tot dezen post niemand meer geschikt te zijn, dan CORNELIS EVERT-

SEN

(x) *Resolutien en Verbael*, m. s. cft.

SEN (y). Op den negentienden van Zomermaand ontving hij het bevel zich derwaarts te begeven, en het gebied aldaar te aanvaarden; met stelligen last, om de reeds ontstane beroerten te dempen, en de twijfelachtige gehoorzaamheid van vele scheepelingen door bekwame maatregelen te bevestigen.

Zoodra EVERTSEN de plaats zijner bestemming bereikt had, vond hij zich in groote bemoeijingen gewikkeld. Met veel voorzigtigheid gedroeg hij zich in deze zaak, en wist door zijn beleid de verbroke orde te herstellen en de rust te handhaven. Doch het leed niet lang, of EVERTSEN werd naar Texel terug geroepen, om aldaar het opperbevel over de vloot van den Staat op zich te nemen.

Gelijk wij bij het leven van JAN EVERTSEN gezien hebben, waren er groote bezwaren ontstaan in het zamenstellen van den Krijgsraad. Cornelis Tromp, een rond Zeeman, onbekend met de staatsregeling, wilde geen deel aan dezen Krijgsraad nemen. Op het onverwachtst verliet hij schip en vloot, en begaf zich aan land zonder medeweten of toestemming der Overheid. Nu moest in het opperbevel bij voorraad voorzien worden. CORNELIS EVERTSEN, de naastvolgende in rang, werd daartoe bekwam geoordeeld, en verkreeg het gebied over de zee-
magt

(y) *Resolutien en Verbael*, m. s. cit. De *Originels Acte* der Afgevaardigden, bezegeld met 's Lands zegel, berust onder de familiepapieren.

magt (z). Zonder uitstel begaf hij zich uit het Vlie naar Texel, en droeg, op hoog bevel, de zorg over 's Lands schepen in het Vlie, aan den Viceadmiraal Koenders op.

Groot was de vlijt, welke EVERTSEN in de hem opgedragene zwaarwigtige taak betoonde. Op bevel der Afgevaardigden hielp hij maatregelen daarstellen, tot de uitrusting der vloot voor den tijd van drie maanden: de beschuldigden en verdachten hielp hij verhooren, en de onderscheidene getuigen liet hij getuigenis der waarheid afleggen. Wijzen raad deelde hij, zoo ervaren in alle zeezaken, mede; en het was met hem, en met eenigen der aanzienlijkste Opperhoofden, dat een plan werd beraamd tot de uitrusting en bemanning der vloot, welke in wijziging, juistheid en nut verre die van vorige tijden overtrof.

Niet lang daarna keerde Tromp, op aandrang en bevel der Algemeene Staten, naar de vloot terug, en EVERTSEN stond hem, als ouder in rang, het gebied af. De zaak des Krijgsraads werd vervolgens door hen te zamen bevorderd, en EVERTSEN bekleedde hier, gelijk voorheen, de plaats van tweede Opperhoofd. Eenige Scheepsbevelhebbers werden ter dood veroordeeld, andere eerloos verklaard, aan welke het vonnis weldra werd uitgeoefend.

Terwijl CORNELIS EVERTSEN zich op deze wijze om-

(z) *Resol. en Verb.*, cit. m. s.

omtrent het Vaderland verdienstelijk maakte, werd hem, bij zijne afwezigheid, in Zeeland groote eere bewezen. Het gebeurde met zijnen Broeder in den Briel, het misnoegen, 't welk bij velen tegen dien Admiraal was ontstaan, de tegenzin, welken die bejaarde en miskende Held, door zijne mishandeling, tegen den zeedienst had opgevat; dit alles deed de Staten van Zeeland, met overleg van JAN EVERTSEN zelve, besluiten, dezen waardigen Zeevoogd bij voorraad geen bevel op te dragen, maar in deszelfs plaats den Viceadmiraal CORNELIS EVERTSEN te bekleeden met de waardigheid van *Luitenant-Admiraal van Zeeland*, tot welken post hij op den zevenden van Hooimaand des jaars 1665 volgens Raadsbesluit werd verheven (a).

Welke de redenen geweest zijn, die Zeelands Overheid hebben bewogen, om aan EVERTSEN dezen belangrijken post op te dragen, kan best worden opgemaakt uit zekeren brief, waarbij aan de Algemeene Staten kennis wordt gegeven van deszelfs aanstelling. „ Wy hebben, ” aldus schrijven de Staten van Zeeland, „ in dese tegenwoordige conjuncture des tyts, naer rype en serieuse deliberation, ten meesten dienste van den Lande, goet, „ gevonden, den persoon van onsen Vice-Admirael „ CORNELIS EVERTSEN, om sijne sonderlinge capaciteit, „ ci-

(a) *Not. der Staten van Zeel.*, 7 Julij 1665, en *Originele Akte* van aanstelling, onder de familiepapieren berustende.

„ citeyt, lange experiëntien, bewezen dapperheyt en
 „ goede conduite in faecken van den Oorloge ter
 „ zee, te avanceren, en te verheffen tot Lieute-
 „ nant-Admiraal van dese Provintie, 't welcke Wy
 „ noodigh hebben geaght Uwe Ho: Mog: op het
 „ spoedighste te averteren; met vrunt en ernstigh
 „ verfoeck denselven in die voorschreven qualiteyt
 „ te willen erkennen, en by andere doen respecte-
 „ ren, en voorts by dese presente gelegentheyt en
 „ alle andere occasien in Uwe Ho: Mog: dienst em-
 „ ployeren, volgens de estime, die Wy weten, dat
 „ Uwe Ho: Mog: altoos van syn Perfoon, beleyt
 „ en couragie hebben gehadt, dat de voornaemste
 „ bewegende oorsaecken syn geweest, dat Wy hem
 „ dese aensienlyke bedieninge hebben opgedragen (b).”
 Ondertusschen betuigden de Staten van Zeeland,
 door deze verheffing van CORNELIS EVERTSEN geens-
 zins den voormaligen Luitenant-Admiraal te willen
 benadeelen, noch uit minachting van dien Zeevoogd,
 deze benoeming te hebben gedaan. Zij verklaarden
 JAN EVERTSEN en zijne verdiensten integendeel hoog
 te schatten; en dat hij, alleen op zijn verzoek, en
 uit aanmerking der tijdsomstandigheden van het op-
 perbevel was ontslagen. Indien echter de dienst van
 dezen Bevelhebber in volgende tijden mogt worden
 gevorderd, dan verzekerden de Staten bij deze ge-
 legenheid aan Hunne Hoog Mogenden, dat zij, tot
 wel-

(b) *Bijlage tot de Not. van Zeel., 7 Julij 1665.*

welzijn van het Vaderland, en tot voorkoming van twist of jaloerschheid, zich verbonden in zulk een geval, CORNELIS EVERTSEN als *Luitenant-Admiraal* te doen aftreden, om deze waardigheid door zijnen Broeder alleen te doen bekleeden, ten ware de Hoo-ge Regering en de Provincie van Holland daarin toestemden, dat beide deze Mannen die hoog ge-wigtige bediening bleven behouden (c).

Op deze wijze zag CORNELIS EVERTSEN, als eene regtmatige hulde aan zijne dapperheid, zich door zijne tijdgenooten tot den hoogsten trap van eere verheffen. — In dezen post werd hij op last der Staten van Zeeland bevestigd, en legde den eed van getrouwheid af voor den Afgevaardigden van dat Gewest, welke zich met de overige Vertegenwoor-digers der Algemeene Staten te Texel bevond.

Tot den rang van Luitenant-Admiraal bevorderd, aanvaardde EVERTSEN op nieuw het opperbevel der vloot, toen Tromp, met verlof der Overheid, korten tijd daarna zich aan land, ter bezorging van bijzondere aangelegenheden, had begeven. In deze betrekking vond EVERTSEN zich wederom belast met de zorg over vele zaken, verschillende in aard en strekking. Hij moest de verdere uitrusting der vloot bevorderen en manschappen aannemen tot vervulling der ontbrekende schepelingen. Aan zijn beleid werd toevertrouwd de vereeniging der scheeps-magt

(c) *Not. der Staten van Zeeland*, 7 Julij 1665.

magt van het Vlie en Texel; de bewaking der kusten, en de toezending van een smaldeel ter ontmoeting van de Ruyter, met verlangen uit Guinea verwacht, waren ook gewigtige zaken, waarmede EVERTSEN belast werd, en welke hij met ijver en klokheid des verstands bewerkstelligde (*d*).

In Oogstmaand keerde Tromp terug, en nam, volgens de bepaling der Algemeene Staten, het gebied der vloot op zich. Onze scheepsmagt zou nu welhaast onder denzelven zee kiezen. Aan EVERTSEN was het tweede Bevelhebberschap opgedragen, met deze bijzondere bepaling, dat, indien Tromp sneuvelde, hij alsdan aan den Vlootvoogd zou opvolgen. Opmerkelijke bepaling voorzeker, omtrent eenen Zeeuw- schen Bevelhebber, welke vooral daarom vermelding verdient, dewijl de Staten van Holland in dezelve toestemden, en haar goedkeurden (*e*). Dit sproot voornamelijk voort uit de achting, welke men aan CORNELIS EVERTSEN toedroeg, die, gelijk uit oorspronkelijke berigten van dien tijd blijkt (*f*), bij al de Bondgenooten, om zijnen moed en ervarenheid, in hoog aanzien stond; waardoor zelfs bij velen de ge-

(*d*) *Not. van H. H. Mog.*, 23 Julij 1665. *Secrete Not. van H. H. Mog.*, 21 Julij 1665.

(*e*) *Not. van H. H. Mog. Res. van Holl.*, 1 Aug. 1665.

(*f*) *Rapport m. s. van de Afgevaardigden van Zeeland*, 25 Julij 1665.

genegenheid ontstaan was, om aan hem, in plaats van aan Tromp, het algemeene bevel over de vloot toe te vertrouwen; de najver van Holland kon dit echter niet gedoogen.

Intusfchen was deze gunstige toezegging omtrent den Zeeuwschen Luitenant-Admiraal niet onbeperkt. Zoodra de Ruyter en Meppel zouden terug gekeerd zijn, moesten deze beide Vlootvoogden, ouder in rang dan EVERTSEN, in de plaatsen optreden, welke hun toekwamen. En in der daad, Tromp was naauwelijks in de vloot wedergekeerd, EVERTSEN had hem als Opperbevelhebber naauwelijks begroet, of de tijding verspreidde zich, dat de Ruyter met zijne dappere medgezellen de Eems behouden was binnen geloopt. Nu ontstond de wensch bij elk, dat aan dien dapperen Held, het bevel der vloot zou worden gegeven. De vergadering der Algemeene Staten deelde in dit verlangen; en de Ruyter werd op den elfden van Oogstmaand benoemd tot Opperbevelhebber der zeemagt van den Staat, terwijl aan EVERTSEN, naast hem, de eerste, aan Tromp de tweede rang werd toegewezen; onder deze voorwaarde echter, dat, bij aflijvigheid van het Opperhoofd, niet EVERTSEN, maar Tromp als deszelfs opvolger zou optreden; welke laatste beschikking, door den invloed van Holland daargesteld, in denzelfden geest, en met dezelfde inzigten was bevorderd, opdat, gelijk wij dit in het leven van JAN EVERTSEN meermalen hebben opgemerkt, geen Zeeuwsch Admiraal over de vloot zoude gebieden.

Groot

Groot misnoegen verwekte dit besluit bij Tromp; doch door den invloed van sommige Staatslieden onderwierp hij zich aan de bepalingen der Overheid.

De vloot zeilde vóór de aankomst van de Ruyter uit, en werd bij voorraad in drie smaldeelen verdeeld, van welke het tweede door onzen Luitenant-Admiraal werd aangevoerd. Zoodra de Ruyter in 's Lands vloot was aangekomen, onderging deze beschikking verandering, doch EVERTSEN bleef het bevel over het tweede eskader behouden.

Zoo was dan, in den tijd van acht weken, na eene zware nederlaag, weder eene nieuwe zeemagt, niet minder dan drie en negentig oorlogschepen sterk, tot verbazing van geheel Europa uitgerust, tot welker herstel en bemanning EVERTSEN onvermoeid had medegewerkt. Met zulk eene magt, onder zoodanige Bevelhebbers als de Ruyter, EVERTSEN, Tromp, Van Nes en anderen, hoopte men de eer der vlag te herstellen en den vijand te vernederen. Doch de Voorzienigheid, die alles naar Hare wijsheid beschikt, regelt Hare gangen niet naar der menschen denkbeelden. Zij, die de wapenen van den Staat zoo vaak bij geringe krachten deed zegevieren, leerde nu weder aan Nederland, dat eigene krachten ongenoegzaam zijn, zonder den bijstand van het Opperwezen.

De groote bestemming der vloot was het afhalen der Oostindische retoursschepen, welke in het Vaderland verwacht werden, doch uit vrees voor de En-
fchen,

ſchen, in Noorwegen waren binnen geloopen, alwaat zij eenen hevigen aanval des vijands moedig hadden afgeſlagen. Men ſtelde dus den koers, met dit oogmerk, naar het Noorden, in het vaste vertrouwen, de Britſche zeemagt in die zeeën te zullen ontmoeten. Dan had men beſloten aan dezelve ſlag te leveren, en, zoo het kon, te vernielen. Doch hierin werden onze zeelieden te leur geſteld. Zij zeilden, zonder dit te weten, in de nabijheid der Engeliſchen, maar troffen hen nergens aan.

Zoodra de Ooſtindiſche ſchepen zich bij de Nederlandſche vloot gevoegd hadden, ondernam men gezamenlijk de terugreis naar het Vaderland. Doch nu werd onze zeemagt door eenen woedenden orkaan beloopen, welke haar teiſterde, uiteen ſloeg, alle orde verbrak, de rijk geladene ſchepen deed afdwalen, terug blijven en verſcheidene een' prooi der vijanden deed worden.

EVERTSEN ſtond met de overigen het geweld van dezen ſtorm door. Van zijn ſmaldeel werden vele ſchepen verſtrooid, doch hij, met eenige weinigen, verlieten, hoe zwaar en langdurig het noodweder ook ware, door de goede inrigting hunner maatregelen, den Opperbevelhebber niet. Aan deſzelfs zijde kampte EVERTSEN met de kracht der beroerde zee. Onze Luitenant-Admiraal bevond zich hierdoor, bij het bedaren van den orkaan, in de nabijheid van de Ruyter. Toen de ſtorm had uitgewoed, werden alle middelen in het werk geſteld tot herzameling der verſtrooide vloot. De Ruyter ver-

deek

deelde bij voorraad de scheepsmagt in twee smaldeelen; over één van welke aan EVERTSEN het gebied werd toevertrouwd (g).

Het leed niet lang, of de vloot, na hare schade hersteld te hebben, stak naar de Engelsche kusten over, om, ware het mogelijk, aldaar den vijand te bevechten. Deze plotselinge verschijning der Nederlandsche zeemagt verwekte groote onsteltenis in Brittanje; doch de hevige stormen, welke dag aan dag woedden, beletteden iets van gewigt uit te voeren. Intusschen werd een aanslag gesmeed op Duins, alwaar eenige Engelsche schepen lagen. In deze onderneming bezette EVERTSEN den Noorder toegang met zijn smaldeel, terwijl de Ruyter en Tromp van de Zuidzijde opzeilden. Doch, hoe welberaden deze aanslag ware, ook zij mislukte. Dezelfde rampspoed, welke de wapenen van Nederland gedurende dit geheele jaar ondervonden, trof ook bij deze gelegenheid. Tegenwind, storm en stilte maakten alle pogingen onzer Bevelhebbers vruchteloos (h). Dan, offchoon deze opeenstapeling van tegenheden onze zeelieden afmatteden, hun moed bleef standvastig. Zij weken niet van den mond der Theems. EVERTSEN bezettete Marigat, om van daar alles te onderscheppen wat de rivier in- of uit wilde loopen, een waakzaam oog houdende op de toerusting der

(g) BRANDT, cit. p. 423.

(h) Ibid, p. 447.

der Engelschen. Maar wat vermag kloekmoedigheid, wanneer bovenmenschelijke rampen ons aanhoudend bestrijden? Had tot hiertoe 's Lands vloot gedurig met de gevaren en wisselvalligheden der zee te kampen gehad, eene andere ramp openbaarde zich nu allengs. Eene ziekte, welke van dag tot dag meer en meer de overhand nam, sleepte een groot aantal matrozen in het graf en deed eene nog grootere menigte kwijnen. Aan het boord van EVERTSEN alleen waren vijftien zieken, en twintig zieken waren reeds naar het Vaderland opgezonden, terwijl bij andere Scheepsbevelhebbers van zijn smaldeel dit onheil nog van veel ergeren aard was. Waartoe zou men in een vergevorderd jaargetijde, in hetwelk geene Engelschen zich op zee vertoonden, besluiten, terwijl niets dan storm, en vernieling der schepelingen te vreezen waren? Het sein tot den terugtogt werd, na rijpe overweging, op den tweeden van Slagتمااند gegeven, en EVERTSEN scheidde zich van de Ruyter af, om met zijne Zeeuwfche schepen zich naar zijne vaderstad te begeven.

Naar het voorbeeld van vorige jaren, werd er besloten, gedurende den winter, eene vloot in zee te houden, zoo tot bescherming van den koophandel en zeevaart, als tot handhaving der eere van den Staat en ter bevrijding van de zee. Het bevel derzelve werd aan EVERTSEN opgedragen, en in het begin van Louwmaand des jaars 1666 koos hij zee (i).

Tcr-

(i) *Not. der Adm. van Zeeland, Jan. 1666.*

Terftond ftak hij naar de Engelsche kusten over, en bezette den mond der rivier van Londen zoo naauw, als het ruwe jaarfaizoen zulks gedoogde, te gelijk eenige van zijne fchepen naar de Vlaamfche kusten en elders henen zendende, om de huiswaarts keerende koopvaarders te beveiligen, en allen overlast van de onderdanen van Nederland af te weren.

Op dit ftandpunt vertoefde EVERTSEN eenen geruimen tijd, en deed den vijand veel afbreuk, door het aanranden zijner koopvaardijfchepen. Dit was den Britten onverdragelijk, zoodat zij in het einde eene magt uitrusteden, welke die van den Zeeuwschen Luitenant-Admiraal verre overtrof. Zes en dertig oorlogfchepen liepen uit, om den Nederlandschen Vlootvoogd te bevechten (*k*). EVERTSEN, als een verftandig zeeman, vond niet raadzaam aan deze overmagt wederftand te bieden, en gaf aan zijne onderhoorigen bevel, in geregelde orde terug te trekken, hetwelk met veel beleid en voorzigtigheid gefchiedde (*l*). Bij zijne terugkomst zond hij aan de Staten van Zeeland verflag van zijn gehouden gedrag. De beproefde moed des Bevelhebbers was hun ten volle bekend, en zij meenden, dat, met eenen genoegzamen onderftand in deze
ge-

(*k*) *Advifen* gelijk boven, 15 Febr. 1666.

(*l*) *Brief van de Admiraliteit van Zeeland aan H. H. Mog.*, 20 Febr. 1666. *Nor. der Adm. van Zeeland*, 19 Febr. 1666.

gesteldheid van zaken, door hem iets groots en van gewigt kon ondernomen worden (*m*). Hierom drongen zij bij 's Lands Overheid er op aan, dat men EVERTSEN met vijftien of zestien schepen ten spoedigste zou versterken, opdat hij met deze magt, gevoegd bij zijn finaldeel, de vloot des vijands mogt opzoeken, bestrijden, en trachten te vernielen. Doch, gelijk in die dagen, door den aard van het Bestuur, de loop der dingen niet dan traag was, en men slechts bij sommige gelegenheden, of door den invloed van een' of ander groot Man, kracht en voortzetting in de belangen des Vaderlands zag uitblinken, zoo waren de menigvuldige moeilijkheden, welke door verschillende Zeeraden werden in het midden gebragt, de oorzaak van het doen verloren gaan dezer gunstige gelegenheid tot benadeeling des vijands.

Inmiddels nam EVERTSEN, zoodra hij binnen deze zeegaten gekomen was, de noodige maatregelen tot beveiliging van den Staat en van 's Lands vloot. Hij verdeelde zijne schepen, wees dezelve verschillende standplaatsen aan, en zette brandwachten uit, om zich voor allen onverhoedschen aanval van den heen en weder zwervenden vijand te bewaren.

Het naderende voorjaar vorderde beraadslagingen over de aanstaande uitrusting en vereeniging der
groot-

(*m*) *Nat. van H. H. Mog.*, 24 en 26 Febr. 1666.

groote vloot. Van alle Zeeraden waren Afgevaardigden te dien einde in den Haag bijeen geroepen, om met de Algemeene Staten te overleggen, wat nuttig en dienstbaar zoude zijn. Naar aloude gewoonte werden de Hoofden der vloot tot deze bijeenkomst uitgenoodigd, en de tegenwoordigheid van EVERTSEN als Opperbevelhebber van Zeeland werd aldaar, nevens die van Banckers en CORNELIS EVERTSEN *den jongen*, vereischt. Onze kusten door de Engelschen verlaten zijnde, behoefden geene bewaking meer. Om deze reden scheidde zich het smaldeel, en EVERTSEN begaf zich naar de zetelplaats der regering, alwaar alles overlegd werd, wat men voor 's Lands belangen noodig oordeelde, en men de plaats der vereeniging in Texel bepaalde (n).

Er rezen omtrent dezen tijd wederom groote bezwaren over den rang, welken CORNELIS EVERTSEN en de overige Zeeuwfche Hoofdbevelhebbers in de vloot zouden bekleeden. Onder zijnen Broeder waren, gelijk wij gezien hebben, sedert het jaar 1653, van tijd tot tijd, door den invloed van Holland, eenige veranderingen ingesteld, die zeer ten nadeele van den Luitenant-Admiraal van Zeeland verstreken. Terwijl in de oudste tijden somwijlen de Hollandsche, somwijlen de Zeeuwfche Vlootvoogden
het

(n) *Notulen der Staten van Zeeland*, 6 en 19 Maart 1666.

het opperbevel voerden, had Holland *toen* in de vergadering der Hoog Mogenden weten te verwerken, dat voortaan de eerste rang en het opperbevel door den Hollandfchen; de tweede door den Zeeuwfchen Vlootvoogd zou worden bekleed; echter met deze bepaling, dat bij ziekte of afsterven, niet de Zeeuwfche Admiraal, maar de tweede Bevelhebber in rang uit Holland, in het gebied over 's Lands vloot zou opvolgen. Hoezeer de Staten van Zeeland zich tegen deze maatregelen hadden verzet, was het vermogen van Hollands Overheid te groot geweest, om deze bezwaren uit den weg te ruimen, en door de noodzakelijkheid gedwongen, berusteden zij sedert dien tijd in deze, naar hun oordeel, harde en onbillijke beschikkingen. Doch bij de uitrusting van de vloot in dit jaar ontftonden er nieuwe moeilijkheden. Van de eerste stichting van het Gemeenebest af aan, tot in het jaar 1665, was in Holland slechts *een* Luitenant-Admiraal aanwezig geweest, doch in dat jaar groeide dit getal in dat *éne* Gewest tot niet minder dan tot *vier* aan; zoodat in deze oogenblikken de Ruyter, Tromp, Van Nes en Meppel allen met deze hooge waardigheid waren bekleed. De Ruyter was als Luitenant-Admiraal van geheel Holland en Westvriesland erkend, doch de overige werden slechts als Luitenant-Admiralen der bijzondere Admiraliteiten of Zeeraden aangemerkt. Indien de bepalingen sedert het jaar 1653 in gebruik, gevolgd werden, moest EVERTSEN,

niettegenstaande de vermeerdering der Hoofdbevelhebbers in Holland, de naaste in rang aan de Ruyter opvolgen, en de tweede zijn, die in zijne plaats zou optreden, indien aan dezen iets menschelijks overkwame (o). Doch de invloed van Holland was in deze tijdsomstandigheden, gelijk voorheen, zoo sterk, dat aan EVERTSEN, offchoon de rang van tweeden Bevelhebber hem werd bewaard, alle opvolging in het oppergebied geheel ontzegd werd; daar beiden, Van Nes en Tromp, volgens een besluit der Algemeene Staten, aan hem in alles werden voorgetrokken.

Zoodra de Staten van Zeeland deze laatste bepalingen van hunnen Raadpensionaris vernamen, ontstond er in hunne vergadering een algemeen misnoegen, en men werd bedacht op middelen, om dit te beletten. Men besloot, met nadruk zich tegen deze bepalingen, zoo naauw aan de eer van dit Gewest verbonden, te verzetten (p). In het eerst scheen deze zaak eenen zeer ernstigen keer te zullen nemen, daar sommigen geneigd waren krachtig en met daadzaken te toonen, dat de Staten van Zeeland de versnading hunner eer wisten te wreken. Doch het welzijn van het Gemeenebest gold, bij rijpere overweging, ge-

(o) *Res. van H. H. Mog.*, 6 Mei 1666.

(p) *Not. der Staten van Zeel.*, 20 en 21 Mei 1666.

gelukkig meer, dan ijverzucht, en het voorstel, om de Zeeuwfche fcheepsmagt onder EVERTSEN niet bij de Hollandfche vloot te voegen, vóór dat aan den Luitenant - Admiraal een betamelijke rang was toege-
wezen, werd verworpen; maar men bepaalde zich, in wel beredeneerde brieven, de beledigingen aan Zeeland in deze en sedert vele jaren in andere zaken aangedaan, voor te dragen, zoo wel aan Hunne Hoog Mogenden en aan Holland, als aan de overige onderscheidene Gewesten van het vereenigd Nederland: „ opdat hierbij de gepleegde wanorde en „ het kennelijk ongelijk aan Zeeland en deszelfs „ Hoofdbevelhebbers aangedaan, klaarlijk mogt blij- „ ken, en zij voldoening mogten verwerven (g).”

Het zoude te wijdloopig zijn, deze fraaigefchreven brieven hier in te voegen. Aan hen, die met de Notulen der Staten van Zeeland niet geheel onbekend zijn, kunnen dezelve niet ontgaan. In deze brieven worden, van de eerste tijden van het Gemeenebest, de veelvuldige verdienften der Zeeuwfche Bevelhebbers opgehaald; waarna verder wordt be-
wezen, dat in die tijden en lang daarna, nimmer eenig onderscheid gemaakt was tusschen de Opperbevelhebbers van Holland en Zeeland, dewijl dezelve niet naar den rang der Gewesten, maar naar hunnen
ei-

(g) *Bijlagen, Not. van Zeel.*, n. 1666, van bladzijde 228—256.

eigen rang, zonder onderscheid, het bevel menigmaal voerden. De Luitenant-Admiralen der beide Gewesten stonden, naar het gevoelen in deze brieven voorgedragen, op gelijken rang, en hadden derhalve dezelfde regten: en zou dan geduld kunnen worden, dat vier Luitenant-Admiralen in Holland alleen aanwezig waren; ja, wat meer is, dat twee dezer, die niet anders dan Hoofdbevelhebbers van de Raden der Admiraliteit waren, getrokken werden boven den Luitenant-Admiraal van een geheel Gewest, gelijk CORNELIS EVERTSEN? Slechts één Luitenant-Admiraal mogt in Holland zijn, veel min twee andere aan den Zeeuwschen Vlootvoogd worden voorgetrokken. Daarom, en in dien geest was het, bevestigden de Staten, dat CORNELIS EVERTSEN in dien verheven post slechts door hen was aangesteld, bij *voorraad* en onder deze voorwaarde, dat, indien JAN EVERTSEN immer op nieuw als Hoofdbevelhebber optrad, hij het Luitenant-Admiraalschap zou nederleggen. Zulk eene terugzetting moest, naar het oordeel der Staten, op de Zeeuwsche Opperhoofden, als Mannen van moed en eer, waarvan zij vele proeven hadden gegeven, noodzakelijk den hoogsten invloed hebben; doch zij vertrouwden echter, dat, te midden der vernederingen, welke hun Opperbevelhebber onderging, deze juist, door de beleedigingen hem aangedaan, te meer tot weldoen en edele daden tegen den vijand zou worden aangemoedigd, opdat ook daardoor de Algemeene Staten mogten

ten overtuigd worden, dat de Luitenant-Admiraal EVERTSEN niet had behooren verftoken te zijn van de eer, hem zoo deugdelijk toekomende, en zoo te onrecht onthouden (r).

Om deze en meer andere redenen, riepen de Staten van Zeeland de medewerking der Bondgenooten in, tot vereffening en wegneming dezer gefchillen, deden verſcheidene voorſlagen tot verbetering der gebreken, en verzochten op eenen ernſtigen toon de leden der Provincie Holland, om de nieuwe, door hen ingevoerde maatregelen, te laten varen.

Met hoe veel ſierlijkheid, kracht en wezenlijke bewijsgronden dit alles was voorgedragen, de uitkomst beantwoordde geenszins aan de verwachting. Men vindt noch in de Staatsſtukken der Algemeene Staten, noch in die van Holland eenig gewag van deze voordragt; en het ſchijnt, dat de groote gebeurtenisfen, welke kort daarna plaats vonden, en de dood van CORNELIS EVERTSEN aan deze zaak eene andere wending hebben gegeven, of ten minſte dezelve hangende en zonder verdere gunſtige gevolgen heeft gelaten.

Alvorens men in Zeeland tot een vaſt beſluit omtrent het voorſtellen van dit betoog gekomen was, had men noodig geoordeeld, den Luitenant-Admiraal

ne-

(r) Bijlagen, Not. van Zeeland, boven vermeld. Deze brieven waren gedagteekend op den 1 Junij 1666.

nevens Banckers en CORNELIS EVERTSEN *den jongen* voor de vergadering der Staten te ontbieden. Hier verschenen zij gezamenlijk op den een en twintigsten van Bloemaand. De gevoelens, in deze brieven vervat, werden hun voorgedragen, en men vroeg hunne raadgevingen, waarna ten slotte, bij monde van den Raadpensionaris, de uittogt der vloot weldra op handen zijnde, hun ijver en moed werden aangespoord, opdat zij het Vaderland, in den aanstaanden togt, eenige luisterrijke diensten zouden bewijzen, en zij de eer en den roem van het Gewest, zoo wel als van hen zelve zouden handhaven. Volmondig en edelmoedig verbonden EVERTSEN en zijne beide togtgenooten zich daartoe, en verlieten de bijeenkomst, onder het ontvangen der toewenschingen van den Goddelijken zegen (s).

Inmiddels dit omtrent den rang van CORNELIS EVERTSEN en der overige Vlootvoogden plaats vond, beijverde hij zich met alle vlijt, om de uitrusting van het smaldeel in zijn Gewest te bevorderen. Een zwaar schip, *Walcheren* genaamd, voorzien van zeventig stukken geschut, en bemand met drie honderd en tachtig scheepslieden, werd voor hem in gereedheid gebracht. Door de onafgebrokene zorg, welke hij tot het bespoedigen der uitrusting in het werk stel-

(s) *Not. van Zeeland*, 21 Mei 1666.

felde, was zijn eskader spoedig gereed, zoodat hij op den drie en twintigsten van Bloei maand met hetzelfde, sterk negen oorlogschepen, vier fregatten, twee branders en vier kleinere vaartuigen, in zee liep. Hij zeilde naar Texel, de verzamelplaats der vloot (1), alwaar hij zich met de Ruyter en de overige vlotelingen vereenigde.

Het leed niet lang, of de gansche vloot, ruim honderd zellen sterk, en bemand met meer dan twintig duizend manschappen, verliet 's Lands kusten. De Ruyter verdeelde de vloot in drie eskaders. Over het eerste smaldeel geboden de Ruyter en Van Nes; het tweede stond onder CORNELIS EVERTSEN en Tjerk Hiddes de Vries; over het derde, eindelijk, voerden Tromp en Meppel het gebied.

In den morgen van den elfden van Zomermaand ontdekte men de vijandelijke vloot. Zonder verwijl werd alles slagvaardig gemaakt, en weldra nam die beruchte vierdaagsche zeeflag, zoo roemrijk voor het Vaderland, eenen aanvang. Eerst geraakten Tromp en Meppel in het gevecht, daarna de Ruyter en Van Nes. Door tegenwind was EVERTSEN buiten staat in het begin deel aan den strijd te nemen, tot dat, door zekere wending in de vloot, hij met de Vries,

(1) Eigenhandige brief van den Luitenant-Admiraal CORNELIS EVERTSEN, gedagteekend 1 Junij 1666.

Vries, omstreeks vijf uren des namiddags, in eenen hevigen strijd vervielen; „in welchen de Hoofdbe-
 „ velhebbers en Scheepskapiteinen der onzen zich
 „ loffelijk en kloekmoedig kweten, en waarin de
 „ Britten toonden, dat zij dappere zeelieden waren,
 „ wien het aan geenen moed ontbrak (u).” Van
 beide zijden werd met verbittering gestreden. EVERT-
 SEN betoonde zich, door zijne dapperheid, waardig
 zijn geslacht. De overwinning verklaarde zich, na
 een scherp gevecht, voor de Nederlanders, en ver-
 schillende schepen der Engelschen werden afgesne-
 den en veroverd, of in den grond geboord. Onder
 de gesneuvelde vijanden bevond zich de Schout-bij-
 nacht der Witte vlag, John Harman. Door de Ruy-
 ter en anderen zeer reddeloos geschoten, had het Op-
 perhoofd onzer vloot eenen brander op dien Brit af-
 gezonden, doch dezelve werd in brand gestoken, en
 zonk zonder uitwerking. Een tweede brander, uit
 het smaldeel van EVERTSEN, klampte den Schout-bij-
 nacht daarna aan, maar het beleid van den vijande-
 lijken Vlootvoogd wist ook dit gevaar af te keeren.
 Nu naderde een derde, onder begunstiging van het
 ka-

(u) *Woorden van BRANDT*, p. 480. DE RUYTER in den brief aan de Staten van Holland, nog in *originali* in 's Rijks Archief berustende, spreekt hiervan aldus: *De vyandt hem dus om de noort gewent hebbende, geraeckten de admiraelen Evertsen en de Vries mede dapper aen de man, onder en tussehen wy besich waren, om onse schepen wat te prepareren, enz.*

kanon van EVERTSEN zelven, doch met geene betere uitwerking, daar ook deze in den grond werd geboord. Op zulk eene wijze gedroeg Harman zich heldhaftig. Maar het verderf was over hem beslooten; want weinige oogenblikken, na zoo eene wonderbare redding, zonk de Schout-bij-nacht met zijn schip, en, na het ontgaan van het vuur, moest hij den dood in het water vinden.

Nootlottig was het einde van dezen kampstrijd met den Engelschen Schout-bij-nacht voor EVERTSEN. Door het laatste schot uit het boord van den vijandelijken Bevelhebber, werd de Zeeuwfche Luitenant-Admiraal met eenen zwaren kogel, des avonds ten negen uren, door midden geschoten, zoodat hij voor het oog van zijnen Zoon, CORNELIS EVERTSEN *den jongsten*, Bevelhebber van het schip, dood neder stortte.

Zoodra dit ongelukkig voorval had plaats gevonden, gaf deze Kapitein hiervan kennis aan de Ruyter; en, terwijl de Nederlanders de overwinning vervolgden, werd het lijk van den dapperen Vlootvoogd, op den veertienden van Zomermaand, door een advijsjagt te Vlisfingen aangebragt (v).

Al-

(v) Omtrent het sneuvelen van CORNELIS EVERTSEN vinde ik onder de familiepapieren deze gebrekkelijke eigenhandige aanteekening van zijne weduwe: „Op den 11 Juny 1666 is myn man cornelis eyert-
„ seu

Aldus sneuvelde CORNELIS EVERTSEN, Luitenant-Admiraal van Zeeland, in den mannelijken ouderdom van bijna zes en vijftig jaren, zijn leven offerende in de verdediging van het Vaderland!

Zijn afsterven werd alom betreurd, en zijn verdiensten door 's Lands Hooge Overheid van groot belang geoordeeld, „als zijnde Hij een Man, wiens beleid en onverschrokken moed in vele voorgaande gelegenheden, gelijk ook in het laatste gevecht was ondervonden, en proefondervindelijk openbaar geworden (w);” en de stemme des volks meende in hem eenen *braven Held*, de *kroon van zijn geslacht* te hebben verlore(n) (x).

In Zeeland, alwaar de verdiensten van den Held vooral op prijs werden gesteld, was men door het sneuvelen van CORNELIS EVERTSEN ten sterkste getroffen. De leden van den Raad der Admiraliteit vernamen met bijzondere droefheid, *dat de Held*
vro-

„fen in syn leven admyrael van zeelandt met een 24 kougel seer del-
„ritlick doot geschoten in houdt gehoort (sic? ongehoorden?) zee stae
„tegen de helgeschen (Engelschen) ende is op den 5 July 1666 tot
„mydelburch begraven.”

(w) Verhaal van dat gevecht op last van Hunne Hoog Mogenden uitgegeven, voorkomende in het *Leven van C. TROMP*, p. 317—328. Ter zijner eere werd een Gedenkpenning vervaardigd, welke men vindt bij VAN LOON, *Nederl. Histp.*, D. II. bl. 550.

(x) *Hollandische Mercurius*, a. 1666, p. 94.

fromelijk vechtende in dienst van het Vaderland het leven had verloren (y), en besloten, ten bewijze van eere, eenigen uit hun midden het rouwbeklag in behoorlijke maniere aan het huis van den overledenen te doen afleggen; terwijl twee der Raden verzocht werden, te willen overwegen, op welk eene meest vereerende wijze het lijk van den Luitenant-Admiraal zou ter aarde worden besteld; om daarmede, aldus luiden de woorden van het besluit, te toonen de achting, die men heeft voor zijn persoon, en de aanmerkelijke diensten den Lande door hem bewezen (z).

In de vergadering der Staten van Zeeland heerschte dezelfde geest. Ook hier was elk diep getroffen over het verlies, en er openbaarde zich niet dan één wensch, die namelijk, om de nagedachtenis van den Held te vieren. Ik meen niet beter te kunnen doen kennen de groote achting, welke aan CORNELIS EVERTSEN door zijne landgenooten werd toegedragen, dan door het besluit der Staten van Zeeland, hetwelk na zijnen dood genomen werd, te dezer plaatse neder te schrijven.

„ *Gedelibereert zijnde, over de remuneratie, die*
 „ *over de goede en langdurige diensten van den*
 „ *Luitenant-Admiraal CORNELIS EVERTSEN zalr.*

„ *me-*

(y) *Notulen der Adm. van Zeeland, 15 Junij 1666.*

(z) *Ibid, 16 Junij 1666.*

„ *memorie*, zoude worden gedaan: Hebben alle de
 „ Leden geoordeeld, dat de voorschreve *remunera-*
 „ *tie* behoorde te bestaan in eere en profijt. En is
 „ dienvolgende goedgevonden en verstaan, te ver-
 „ klaren, dat de voorschreve diensten de Heeren
 „ Staten van Zeeland zonderling aangenaam en wel-
 „ gevallen zijn, en bij Haar Edel Mogenden altoos
 „ in goede en *favorable* gedachtenis zullen blijven:
 „ En dat tot een blijkelyk teeken van dien, den
 „ Overleden met eene honorable Begravenis zal
 „ worden vereerd, *geasfisteerd* door *Gedeputeerden*
 „ van deze Vergadering, en dat zijn Ligchaam al-
 „ hier binnen Middelburg in eene Tombe, daartoe
 „ *expresfelyk* te maken, zal worden ter nederge-
 „ steld, en voorts zoodanig opgebouwd en versierd,
 „ mitsgaders met een Graffchrift *gehonoreerd*; als
 „ aan de eene zijde naar *proportie* van de waardig-
 „ heid van de *Functie*, die hij heeft bekleed, zal
 „ worden *gerequireerd*; en aan de andere zijde, de
 „ geheugenis van zoo langdurige en bloedige Ba-
 „ tailje, en daar opgevolgde Victorie en Overwin-
 „ ninge komt te *meriteren*: wordende de Heeren
 „ van den Rade bij dezen *geautoriseerd*, om tot de
 „ voorschrevene Begravenis de *conyenable* orde te
 „ stellen, en voorts de voorschreve Tombe, en het-
 „ geen daar van *dependeert*, te laten vervaardigen
 „ en opmaken.”

„ En belangende de verdere *remuneratie*: Is goed-
 „ gevonden en verstaan, aan de Heeren van de Ad-
 „ miraliteit te *recommanderen*, dat de Capitein cor-

„ NE-

„ NELIS EVERTSEN, oudste zoon van den overleden
„ Luitenant-Admiraal, met een schip van oorloge
„ mag worden voorzien, en zijn tweede zoon,
„ EVERT EVERTSEN, tegenwoordig Schipper, ge-
„ bragt op *favorable nominatie* tot eene Capiteins-
„ plaats: En aan den derden zoon, met name CA-
„ REL EVERTSEN, oud 20 jaren, te geven het va-
„ cante Vendel van de Compagnie van den Luite-
„ nant Colonel Anthony Seys.”

„ En alzoo de Weduwe van den overleden, je-
„ genwoordig is bezwangerd, is mede besloten, in
„ cas God de Heere haar met een Mannelijke Vrucht
„ komt te zegenen, dat de Heeren Staten dezer
„ Provincie het Peterfchap over dezelve zullen aan-
„ nemen, en voorts vereeren met eene Lijffrente
„ van vijf en twintig Ponden Vlaams 's jaars, en
„ die zoo lange *continueren*, tot dat dezelve zal
„ wezen gebragt tot eenig *avancement*. Wordende
„ de Heeren Boreel, Gyselingh en de Raadpensiona-
„ ris van 't Lant bij dezen *gecommitteerd*, om in
„ naam van de Vergadering, de voorgemelde begra-
„ venis, en in cas van de geboorte van een Zoon,
„ het *solemniseren* van den Heiligen Doop, te as-
„ fisteren (a).”

Zoo-

(a) Bijlagen, Not. der Staten van Zeeland, 21 Junij 1666; zie
ook DE LA RUE, Heldhaftig Zeeland.

Zoodanig werd bij dit besluit een voortdurend gedenkteeken voor de nakomelingschap opgericht! Op zoodanig eene wijze werd aan de verdiensten van CORNELIS EVERTSEN regtmatige hulde bewezen!

Naar deze bepalingen werd de Luitenant-Admiraal met alle eerbewijzen op den vijfden van Hooimaand des jaars 1666 te Middelburg in de Oude of St. Pieterskerk begraven. Een aantal Krijgslieden, met slepend geweer, opende in twee afdeelingen den lijkstoet; dan volgde de lijkbaar, gedragen door veertien hoogere en lagere Scheepsbevelhebbers; ter zijde van het lijk gingen de eerste Vlootvoogden; achter hetzelfde volgden de Bloedverwanten, daarna de Afgevaardigden der Algemeene Staten, vervolgens de Vertegenwoordigers der Staten van Zeeland, de Leden der Admiraliteit, de Overheden der steden Middelburg, Vlisfingen en Veere; terwijl deze plegtige optogt besloten werd door eene menigte welgezinde Voorstanderen van het Vaderland, die door de bijwoning van deze begravenis hem, die getuigd wordt, als een *verstandig Zeeheld, algemeen bemind te zijn geweest*, den laatste pligt, en de laatste eere wilden bewijzen (*b*).

Omtrent de bevordering der Zonen van CORNELIS EVERTSEN werd ook aan de begeerte der Staten van
Zee

(*b*) Zie *Hollandsche Mercurius*, a. 1666, p. 115, en de *Redeverring van I. DE KANTER, bij de plegtige ontblooting van het Praafigraf der EVERTSEN in het jaar 1818*, p. 22.

Zeeland weldra voldaan. CORNELIS EVERTSEN, tot hiertoe bijgenaamd *de Jongste*, na den dood van zijnen Vader, *de Jonge*, oudste zoon van den overledenen Luitenant-Admiraal, werd op den drie en twintigsten van Hooimaand reeds tot Bevelhebber over een der zwaarste schepen benoemd; waarna hij, door zijne dapperheid van rang tot rang bevorderd, eerst als Scheepsbevelhebber, toen als Schout-bij-nacht, daarna als Viceadmiraal, en eindelijk als Luitenant-Admiraal van Zeeland de gewigtigste diensten aan het Vaderland heeft bewezen.

De tweede der zonen van CORNELIS EVERTSEN, namelijk EVERT EVERTSEN, zag zich ook niet vergeten. Op voordragt der Admiraliteit, en op aanbeveling van zijnen Oom, den herstelden Vlootvoogd JAN EVERTSEN, ontving hij nog in den loop van dit jaar het gebied over een schip van oorlog. Hij, van zijne jeugd af door zijnen Vader in de gevaren der zee en van den krijg opgeleid, had zich reeds meermalen manhaftig gekweten. Op het schip van JAN EVERTSEN, in den ongelukkigen zeeslag van het jaar 1665, werd hij deerlijk gewond, en woonde aan het boord van zijnen Vader den vierdaagschen zeeslag weder bij. Om dit alles, beval JAN EVERTSEN zijnen Neef den Algemeenen Staten aan, doch voegde er tevens bij: „Ik durf zeggen, „dat hij deze uwe gunst waardig is, dewijl hij niet „alleen van goede kennis en moed is, maar *als* „wezende *de Zoon van mijnen broeder, den Luitenant-admiraal, CORNELIS EVERTSEN, in den laat-*

„ *flen zeeslag ten dienste van het Vaderland doodge-*
 „ *schoten (c).*” Kort echter genoot EVERT EVERT-
 SEN de vruchten zijner bevordering; want op eenen
 togt naar Suriname kwam hij reeds in het jaar 1667
 om het leven.

Aan CAREL, den derden der in leven zijnde zo-
 nen van onzen Held, werd, op begeerte der Sta-
 ten, het Vaandrighschap onder den Kolonel Seys
 opgedragen. Hij was de eerste van het geslacht der
 EVERTSEN die zich in den landdienst begaf; en, ge-
 lijk vele van zijne aanverwanten hun leven in de
 verdediging van het Vaderland verloren, sneuvelde
 ook hij voor hetzelfde in den veldslag te Casfelberg,
 welken Willem de derde, in het jaar 1677, aan de
 Franschen heeft geleverd (d).

De Weduwe des Admiraals beviel op den elfden
 van Oogstmaand, juist twee maanden na het sneu-
 velen van haren Echtgenoot, van eenen Zoon. In-
 gevolge van hun besluit, namen de Staten van Zee-
 land dit kind in hunne bijzondere gunst en bescher-
 ming, en vereerden hetzelfde met den voornaam van
 JOHAN ZEELANDICUS. Afwijkende van den aard zij-
 ner Voorouderen, wijdde hij zich toe aan het bur-
 gerlijk bestuur, en stierf geëerd als Overheidsperfoon
 der stad Vlisfingen (e).

Wa-

(c) *Brief van JAN EVERTSEN aan H. H. Mog.*, 23 Junij 1666, in
 de *Inkomende Brieven van H. H. Mog.*, m. 8.

(d) *Genealogie der EVERTSEN*, m. 2., p. 165.

(e) *Ibid.*, p. 184.

Waren de Staten van Zeeland zoo ijverig in het volvoeren van de gunsten, welke zij aan vier der zonen van CORNELIS EVERTSEN in hun besluit hadden toegezegd; de oprigting van het Praalgraf leed meerdere vertraging. Er werden wel, weinige dagen na het besluit, aan de Staten eenige sierlijke afteekeningen voorgesteld, om naar dezelve het gedenkstuk van den Luitenant-Admiraal op te rigten (f), doch de zaak zelve had niet zoo spoedig voortgang. De kort daarop volgende dood van JAN EVERTSEN maakte ook hierin verandering. Het Praalgraf, in den beginne voor CORNELIS EVERTSEN alleen bestemd, werd, bij een nader besluit, aan de beide Broeders toegewijd, „opdat,” gelijk men leest, „zij te zamen in marmer zouden worden uitgehouwen, en aldus hunne nagedachtenis en daden aan de nakomelingen tot opwekking en navolging mogten worden overgelaten (g).”

Er verstreken na dien tijd nog omtrent dertien jaren, alvorens de oprigting van dit gedenkstuk voor de Gebroeders tot stand kwam. In het jaar 1679 besloten de Staten van Zeeland eerst tot de aanbesteding van hetzelfde, nadat zij daartoe door den toenmaligen Viceadmiraal, en door den Schout-bij-

(f) Deze vervaardigd door zekeren D. D. BLIECK, zijn bewaard in het geslacht der EVERTSEN.

(g) *Not. der Staten van Zeel.*, 19 Aug. 1666, bij den dood van JAN EVERTSEN.

bij-nacht EVERTSEN, zonen van JAN en CORNELIS EVERTSEN, dringend verzocht waren; met aanbieding van hunne zijde, om, indien dit hun verzoek werd ingewilligd, zelve uit het geslacht der EVERTSEN de gelden, daartoe benoodigd, voor te schieten, tegen den betamelijken interest van vier ten honderd (h). Aan den beroemden Rombout Verhulst werd dit werk, op deze voorwaarden, in het jaar 1680 toebetrouwd, hetwelk hij, na eenen arbeid van omtrent drie jaren, heeft volbragt. Dit Gedenkstuk, van hetwelk de afbeelding op den titel van dit Boek vertoond wordt, is één der fraaiste, welke ons Vaderland oplevert.

Twee geniusfen, met treurgewaad omhangen, en staande op dolfinen, beweenen den dood der Zeehelden. Tusschen hen is een marmeren steen, voor het opschrift geschikt, aan welks voet een zeegevecht wordt voorgesteld. Op dezen steen ligt eene zeekroon, omgeven met vlaggen en onderscheidene zeefieraden. Om hoog zijn de gekroonde wapenen van Nederland, Zeeland en Oranje. Voorwaarts rusten op twee graffteden, elk met een dolfin versierd, de beide Luitenant-Admiralen, in volle wapenrusting, met den staf van gezag in handen. Ter zijde van de beide Vlootvoogden staat een helm en eene grafnaald: achter hen ziet men het gekroonde wapen der EVERTSEN. Het geheel is kunstig uit
wit

(h) *Not. der Staten van Zeeland*, 3 Junij 1679.

wit en zwart marmer gebeeldhouwd ; zoodat men in den vervaardiger gemakkelijk den stichter van het Praalgraf van de Ruyter kan erkennen.

Na de voltooiing van het Praalgraf, ontbrak nog aan hetzelfde een Opschrift, in hetwelk de heldendaden der beide Luitenant - Admiralen vermeld werden. De Staten van Zeeland deden hiervan een ontwerp maken, en keurden hetzelfde goed. Daar dit Opschrift, voor zoo verre mij bewust is, nimmer is uitgegeven, meen ik, dat het met deszelfs vertaling, om den belangrijken inhoud, waardig is hier eene plaats te vinden. Het luidde aldus :

D. O. M. S.

ET. ÆTERNÆ. MEMORIÆ.

JOANNIS. ET. CORNELII. EVERTSEN.

Fratrum. qui. ambo. nati. ex. Zeelandica. Familia. mari. devota. in. qua. tirocinio. inde. a. teneris. posito. Militiæ. Maritimæ. minores. majoresque. Gradus. omnes. ita. obierunt. ut. post. edita. in. iisdem. virtutis. et. prudentiæ. suæ. specimina. tandem.

ab. ILLUSTRISSIMIS. ZEELANDIÆ. ORDINIBUS.

ad. Summam. Præfecturam. Maris. sint. evecti.

Prior. vero. JOANNES.

Qui. Anno. MDCXXXVI. de. Præfecto. Maris. Dunkerkesi. ejus. navibus. post. anceps. et. atrox. Prælium. depressis. captivo. triumphavit. Deinde. Anno. MDCXXXIX. memorabili. illo. Dunensi. adversus. Hispanos. Prælio. a. Magno. Trompio. Secundus. Ducis. Lusitani. maximam. et. valdisimam. navem. oppugnavit. incendit. naviumque. ejus. alias. submersit. alias. cepit.

Alter. autem. CORNELIUS.

Fraternæ. virtutis. æmulus. et. victoriæ. confors. Secundus. erat. in. Imperio. quum. Anno. MDCCLX. Copias. Belgicas. Fioniam. Regi. Daniæ. rebus. jam. conclamatis. asferturus. in. terram. Victor. exponeret.

Heroës. Strenui. Ille. XLIV. Hic. XXXVI. annos. varios. casus. et. discrimina. eluctati. Præliis. navalibus. sui. temporis. si. non. omnibus. maximam. partem. Victores. interfuerunt. Sic. Patris. et. trium. Fratrum. vestigia. secuti. vitam. magno. Decore. actam. majori. pro. Patria. posuerunt.

Quippe. fervente. Bello. Britannico. Secundo. Anno. MDCLXVI. qua. tempestate. Magnus. ille. Zeelandus. MICHAËLIS. ADRIANI. DE. RUTTER. primas. Ipsi. secundas. partes. in. Belgicarum. Classium. Præfectura. Sustinebant. Duobus. paucas. nter. Septimanas. victricibus. Præliis. Hic. priori. Ille. posteriori. ferreo. globo. trajecti. fortes. animas. Deo. reddiderunt.

ILLUSTRES. ET. POTENTES. ZEELANDIÆ. ORDINES.

Monumento. hoc. Ductibus. optimis. impensis. publicis. erecto. quanti. Virtutem. faciant. testari. stimulumque. ad. imitandam. Popularibus. addere. voluerunt.

**DAT IS, IN HET NEDERDUITSCH:
DEN ALLEEN GOEDEN EN ALMAGTIGEN GOD**

TER EERE,

EN TER EEUWIGE NAGEDACHTENIS

VAN DE GEBROEDEREN,

JOHAN EN CORNELIS EVERTSEN,

Die beide, gesproten uit een Zeeuwsch geslacht der Zee toegewijd, onder welks opzigt zij zich van hunne eerste jeugd in den zeedienst oefenden, alle lagere en hoogere rangen zoo hebben bekleed, dat zij, na veelvuldige blijken van dapperheid en beleid gegeven te hebben, eindelijk door

DE EDEL MOGENDE HEEREN, STATEN VAN ZEELAND,

tot het Luitenant-Admiralschap zijn verheven.

De eerste, JOHAN,

Heeft in het jaar **MDCCXXVI** over den Duinkerker Vloervoogd, na een haghelijck en bloedig gevecht, met vernieling van deszelfs schepen, gezegevierd, en hem gevangen binnen gebragt. Daarna heeft hij in het jaar **MDCCXXXIX** in den gedenkwaardigen zeeslag voor Duins tegen de Spanjaarden, als tweede Bevelhebber in rang, onder het geleide van den Grooten **TROMP**, het zeer groote en sterke schip van den Portugeeschen Admiraal bestreden, en verbrand, sommige andere vijandelijke schepen in den grond borende, sommige vermeersterende.

De tweede, CORNELIS,

Navolger van zijns Broeders Heldendeugd en deelgenoot van zijne Overwinningen, voerde als tweede Opperhoofd het bevel, toen hij in het jaar **MDCLIX**, om Funen voor den Koning van Denemarken, wiens toestand hopeloos scheen, te verzekeren, als Overwinnaar, de Nederlandische legerbenden eene landing deed verrigten.

Beide, dappere Helden, van welke de Eerste gedurende 44, de Laatste gedurende 36 jaren, vele verschillende rampen en noodlottigheden hebbende doorgeworsteld, bij de meeste, zoo niet bij alle zeegevechten van hunnen tijd, als Overwinnaars, zijn tegenwoordig geweest. Op deze wijze, de voetschappen drukkende van hunnen Vader en drie hunner Broederen, hebben zij hun leven met grooten luister doorgebragt, met nog grooteren voor het Vaderland geëindigd.

Want, in den tweeden Britschen oorlog, hebben zij in het jaar 1666, toen die Groote Zeeuw, **MICHEL ADRIAENSZON DE RUYTER**, als eerste, zij als tweede in rang op de Nederlandische vloot het gebied voerden, beide, eerst **CORNELIS**, daarna **JOHAN**, weinige weken na elkander door eenen kogel getroffen, in twee verschillende gevechten, te midden der Overwinning, hunne Heldenzielen aan hunnen Schepper wedergegeven.

DE EDEL MOGENDE HEEREN, STATEN VAN ZEELAND

Hebben, door het oprigten van dit Gedenkteeken, op 's Lands kosten, voor zulke voortreffelijke Bevelhebbers, willen betonen, hoe hoog zij de dapperheid schatten, en hunne Landgenooten tot navolging willen opwekken.

Dit Opschrift behaagde echter in geenen deele aan de Zonen der beide Luitenant-Admiralen; ja, wat meer is, zij weigerden hetzelfde daarop te doen-plaatsen. De fiere afstammelingen dier Helden meenden, dat de roem van hunne Vaderen verkleind werd, door en TROMP en DE RUYTER alleen groot te noemen, zonder dezelfde hulde aan het doorluchtig Zeeuwsche Broederenpaar te bewijzen. De nakomeling, vrij van naijver, kan de reden der afkeuring naauwelijks billijken: doch hij, die zich in den leeftijd van de Zonen der beide Zeevoogden verplaatst, zal, bij het herdenken aan den smaad en miskennen hun meermalen aangedaan, ligtelijk deze misfchien te ver-getrokken fierheid vergeven aan Mannen, wier blakende heldenmoed geen schijn zelfs van minachting, terugzetting of vernedering kon verdragen.

Deze omstandigheid veroorzaakte een hevige twist tusschen de Staten van Zeeland en de leden van het geslacht der EVERTSEN. De Viceadmiraal CORNELIS EVERTSEN, zoon van CORNELIS EVERTSEN *den Ouden*, een man van een oplopend en hevig karakter, trok zich deze zaak voornamelijk aan, en zocht de gewenschte veranderingen in het Opschrift daar te stellen; doch de Staten van Zeeland sloegen dit voorstel meermalen af, en noemden zelfs het gedrag van dien Vlootvoogd te dezen opzigte vermetel en verwaand (i).

In-

(i) *Not. der Staten van Zeeland*, 3 Junij 1679, 18 Dec. 1681, 6 April, 1683, 12 Maart 1686.

Intusfchen was het gevolg van dezen twist, dat de voorgeschotene gelden aan de EVERTSEN nimmer van 's Lands wege werden terug gegeven, en dat het Opschrift niet op het Praalgraf geplaatst werd vóór het jaar 1800, toen hetzelfde op last der Kerkmeesteren, zonder toestemming van iemand uit het geslacht der EVERTSEN, daarop is gesteld (k).

Door verschillende omstandigheden, bijzonder door de inlegering der Engelschen in het jaar 1809, was de Oude Kerk, zijnde het gebouw, in hetwelk het Praalgraf was opgericht, zoodanig in verval geraakt, dat dezelve geheel was verlaten, en de Tombe door niemand meer bezocht werd, ja, als het ware, in vergetelheid was geraakt. Dit verwekte bij sommige voorstanderen van Vaderlandschen heldenmoed het verlangen, het Praalgraf naar elders te zien verplaatsen. Er werden hieromtrent aan Zijne Majesteit, onzen geëerbiedigden Koning, de noodige voordragten, door het Zeeuwsche Genootschap van Wetenschappen gedaan, en, na verkregene toestemming, is het Praalgraf, met de overblijffelen der lijken, naar de Nieuwe Kerk te Middelburg overgebracht, en

(k) Volgens eene overlevering in de Familie der EVERTSEN, zou dit Opschrift een korten tijd op de Tombe gestaan hebben, doch de Vlooorvoogd, van wien hier gesproken wordt, zou hetzelfde op zekeren nacht door eenen steenhouwer, in zijne tegenwoordigheid, hebben doen afbeitelen, dewijl hij het graf als zijn eigendom beschouwde. Hij was, om zijne groote stoutheid en forsheid van karakter bekend, onder den naam van *Keesje den Duiwel*.

en aldaar met groote plegtigheid op den achttienden van Lentemaand des jaars 1818 ingewijd (1); wordende hetzelfde, op uitdrukkelijke begeerte van den laatsten Stamhouder, en op bevel der Hooge Overheid, met het navolgende nieuw, eenvoudig Nederlandsch Opschrift versierd. Op den grooten steen van het Praalgraf, alwaar het voormalig Opschrift stond; leest men nu :

TER EEUWIGE NAGEDACHTENIS
 VAN DE
 ONSTERFELIJKE ZEEHELDEN,
 DE GEBROEDERS
 JOHAN EN CORNELIS EVERTSEN,
 LUITENANT-ADMIRALEN VAN ZEELAND,
 BEIDEN
 STRIJDENDE VOOR HET VADERLAND
 GESNEUVELD,
 IN DEN JARE MDCLXVI.

En een weinig benedenwaarts op den kleinen steen:

DIT PRAALGRAF, OP LAST DER STATEN VAN
 ZEELAND GESTICHT, IS UIT DE ST. PIETERSKERK
 MERWAARTS OVERGEBRAGT OP BEVEL DES KONINGS.
 ANNO 1818.

Se-

(1) Zie hierover breeder, de *Redeyering* van DE KANTER, bij deze gelegenheid uitgesproken.

Sedert dien tijd heeft het Praalgraf, door den tand des tijds reeds aangerand, eenen nieuwen luister verworven, en met hetzelfde de naam der beide Helden.

Zoo blijve dan ook nu, tot bij de laatste Nakomelingschap, de roem van JOHAN en CORNELIS EVERTSEN in aanzien en achting, en de Vaderlands-liefde, dapperheid, trouw en zelfopoffering van dit edele Broederenpaar mogen op regten prijs gesteld worden, zoolang deze deugden in Nederland ge-
eerbiedigd en bewonderd worden.

— 22

